

ΠΡΟΤΑΣΗ ΚΛΙΜΑΤΙΚΟΥ ΝΟΜΟΥ

Κείμενο που προέκυψε μετά από ανοιχτή δημόσια διαβούλευση

<http://klimatikosnomos.gr>

Η πρόταση κλιματικού νόμου, η οποία έχει τεθεί σε ανοιχτή διαβούλευση δύο μηνών από τις 15 Απριλίου 2021, συντάχθηκε από την περιβαλλοντική οργάνωση WWF Ελλάς, με τη συμβολή επιστημονικού συμβουλίου¹ και σε συνεργασία με τη VoiliWatch. Η πρωτοβουλία στη συνέχεια πλαισιώθηκε από τους εξής φορείς:

1. Γενική Συνομοσπονδία Εργατών Ελλάδας
2. Γιατροί του Κόσμου
3. Ελληνική Εταιρεία Περιβάλλοντος και Πολιτισμού
4. Ελληνική Εταιρεία Προστασίας της Φύσης
5. Ελληνική Ένωση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου
6. Καλλιστώ
7. Νόμος και Φύση
8. Οικολογική Εταιρεία Ανακύκλωσης
9. Greenpeace
10. Medasset
11. Solidarity Now

Το κείμενο αυτό προέκυψε από τη διαβούλευση που πραγματοποιήθηκε μέσω της πλατφόρμας klimatikosnomos.gr από τις 15 Απριλίου 2021 έως τις 15 Ιουνίου 2021.

¹ Το επιστημονικό συμβούλιο απαρτίζεται από τους: Νατάσα Ρωμανού, Ερευνήτρια στο Ινστιτούτο Goddard της NASA, Μαρία Γαβουνέλη, Αναπληρώτρια καθηγήτρια, Νομική Σχολή, ΕΚΠΑ & Πρόεδρος, Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, Λευτέρης Παπαγιαννάκης, Επικεφαλής Συνηγορίας, Έρευνας και Πολιτικής, SolidarityNow, Ευτύχης Σαρτζετάκης, Καθηγητής Οικονομικών του Περιβάλλοντος, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, Παναγιώτης Δημόπουλος, Καθηγητής Βοτανικής και Οικολογίας και Πρόεδρος της Εθνικής Επιτροπής Natura 2000, Αντώνης Μπρούμας, νομικός και ακτιβιστής, Βασίλης Αντωνιάδης, Senior Partner BCG.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΟΡΙΣΜΟΙ

Άρθρο 1 Σκοπός

1. Σκοποί των διατάξεων του παρόντος νόμου είναι η σταδιακή, ελεγχόμενη, φιλόδοξη και μη αναστρέψιμη
  - α) μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου
  - β) αύξηση των απορροφήσεων από φυσικές καταβόθρες και ταμιευτήρες άνθρακα
  - γ) βελτίωση της προσαρμοστικής ικανότητας και κλιματικής ανθεκτικότητας της Ελλάδαςμε τον πλέον περιβαλλοντικά βιώσιμο, κοινωνικά δίκαιο και οικονομικά αποδοτικό τρόπο.
2. Παράλληλα με τους σκοπούς της παρ. 1, οι διατάξεις του παρόντος νόμου διασφαλίζουν
  - α) την προστασία των ατομικών, κοινωνικών και πολιτικών δικαιωμάτων από τις συνέπειες της ανεξέλεγκτης κλιματικής αλλαγής και
  - β) τη διαφύλαξη και προαγωγή των ατομικών, κοινωνικών και πολιτικών δικαιωμάτων κατά την επίτευξη των σκοπών της παρ. 1.
3. Επιπροσθέτως, οι διατάξεις του παρόντος νόμου συμβάλλουν
  - α) στην ενίσχυση της παγκόσμιας προσπάθειας για τον περιορισμό της αύξησης της θερμοκρασίας κατά 1,5°C πάνω από τα προβιομηχανικά επίπεδα, σύμφωνα με το άρθρο 2 [περ. (α)] της Συμφωνίας του Παρισιού
  - β) στον καθορισμό εθνικής συνεισφοράς στην παγκόσμια αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής, όπως επιβάλλει το άρθρο 3 της Συμφωνίας του Παρισιού
  - γ) στην επίτευξη των στόχων βελτίωσης της προσαρμοστικής ικανότητας, ενίσχυσης της ανθεκτικότητας και μείωσης της ευπάθειας σε σχέση με την κλιματική αλλαγή, όπως επιβάλλει το άρθρο 7 της Συμφωνίας του Παρισιού.
4. Επιπροσθέτως, οι διατάξεις του παρόντος νόμου ενσωματώνουν και συμβάλλουν στην υλοποίηση
  - α) του κανονισμού για τον ευρωπαϊκό νόμο για το κλίμα
  - β) της ενωσιακής και διεθνούς νομοθεσίας που αναφέρεται στα επιμέρους άρθρα και Παραρτήματα του παρόντος νόμου, και σχετίζεται, άμεσα ή έμμεσα, με τα θέματα των παραγράφων 1 έως 3.
5. Ο παρών νόμος δεσμεύει κάθε διοικητική αρχή, της οποίας οι αρμοδιότητες επηρεάζουν, άμεσα ή έμμεσα, την επίτευξη των στόχων του παρόντος και του επόμενου άρθρου, ανεξάρτητα αν αναφέρεται ρητά στις διατάξεις που ακολουθούν ή όχι. Ειδικότερα, κάθε διοικητική αρχή ασκεί τις αρμοδιότητές της με τρόπο συμβατό προς τους ειδικούς κλιματικούς στόχους του άρθρου 2.
6. Για την επίτευξη των σκοπών των άρθρων 1 και 2, ο παρών νόμος διέπει τις ανθρωπογενείς εκπομπές και τις απορροφήσεις, από φυσικές καταβόθρες άνθρακα,

των αερίων του θερμοκηπίου που ορίζονται στο μέρος 2 του παραρτήματος V του κανονισμού (ΕΕ) 2018/1999 για τη διακυβέρνηση της Ενεργειακής Ένωσης και της Δράσης για το Κλίμα.

Άρθρο 2

Ειδικότεροι ποσοτικοί στόχοι μετριασμού των εκπομπών και προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή

7. Ειδικότεροι κλιματικοί στόχοι του παρόντος νόμου είναι:

α) Η επίτευξη μηδενικού ισοζυγίου εκπομπών άνθρακα (ανθρακικής ουδετερότητας) [net zero carbon emissions (carbon neutrality)] στην Ελλάδα το αργότερο έως την 31/12/2045.

β) Η επίτευξη και διατήρηση αρνητικού ισοζυγίου εκπομπών άνθρακα (net negative carbon emissions) από 1/1/2046 και εφεξής.

γ) Η βελτίωση της προσαρμοστικής ικανότητας, η ενίσχυση της ανθεκτικότητας και η μείωση της ευπάθειας σε σχέση με την κλιματική αλλαγή.

8. Οι ειδικοί κλιματικοί στόχοι της προηγούμενης παραγράφου συνοψίζονται στον Πίνακα Α του παραρτήματος του παρόντος άρθρου, το οποίο αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι του τελευταίου.

α) Με την επιφύλαξη της υποπερίπτωσης (γ), όλοι οι στόχοι της πρώτης παραγράφου είναι νομικά δεσμευτικοί. Χωρίς να θίγονται άλλες διατάξεις της ισχύουσας νομοθεσίας, η μη επίτευξη των παραπάνω στόχων επιφέρει τις συνέπειες του άρθρου 52 του παρόντος.

β) Η εκτίμηση της επίτευξης του στόχου (γ) της παραγράφου 1 διενεργείται βάσει των δεικτών προσαρμοστικής ικανότητας, που ορίζονται από το εκάστοτε ισχύον Σχέδιο Δράσης για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή του άρθρου 34 και/ή το Εθνικό Σχέδιο για την Ενέργεια και το Κλίμα (ΕΣΕΚ).

γ) Μέχρι την επικαιροποίηση του ισχύοντος ΕΣΠΚΑ (Απριλίου 2016), χρησιμοποιούνται οι δείκτες του πίνακα Β του παραρτήματος του παρόντος άρθρου. Η προσωρινή εφαρμογή έχει νομικά μη δεσμευτικό και πιλοτικό χαρακτήρα.

Πίνακας Α

Στόχος	Παράμετρος	Τιμή	Ημερομηνία	Χαρακτηρισμός ημερομηνίας	Μονάδα μέτρησης
(α)	Ισοζύγιο εκπομπών CO ₂ -eq	0	31/12/2045	Καταληκτική	CO ₂ -eq ppm
(β)	Ισοζύγιο εκπομπών CO ₂ -eq	≤0	1/1/2046	Εναρκτήρια	CO ₂ -eq ppm
(γ)	Βλ. Πίνακα 2	Βελτίωση (σε σχέση με την προηγούμενη αξιολόγηση)	Ημερομηνία δημοσίευσης παρόντος νόμου	Εναρκτήρια	Βλ. Πίνακα 2

Πίνακας Β

Πηγή	Δείκτες προσαρμοστικής ικανότητας	Παρατηρήσεις
Στόχοι βιώσιμης ανάπτυξης	8, 11-15	

GEF Climate Change Adaptation Tracking Tool		Χρησιμοποιείται μία επιλογή δεικτών, με τρόπο ώστε να αποφεύγονται επικαλύψεις. Κατ' ελάχιστον, χρησιμοποιούνται οι δείκτες: (i) 13.1.1 και 13.1.3 (ΣΒΑ) (ii) A-D και G (πλαίσιο Sendai)
Πλαίσιο Sendai	A-G	
EU adaptation preparedness scoreboard indicator list (2018)		

Άρθρο 3 Ορισμοί

Κατά την έννοια του παρόντος νόμου, νοούνται ως:

1. Αγροδιατροφικός τομέας: το σύνολο των οικονομικών δραστηριοτήτων, οι οποίες εμπίπτουν στους παρακάτω αριθμητικούς κωδικούς της κοινής στατιστικής ταξινόμησης των οικονομικών δραστηριοτήτων εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης, («NACE αναθ. 2»).

Κωδικός	Περιγραφή
01	Φυτική και ζωική παραγωγή, θήρα και συναφείς δραστηριότητες
03	Αλιεία και υδατοκαλλιέργεια
10	Βιομηχανία τροφίμων
11	Ποτοποιία
38	Συλλογή, επεξεργασία και διάθεση αποβλήτων: ανάκτηση υλικών
46.2	Χονδρικό εμπόριο ακατέργαστων γεωργικών πρώτων υλών και ζώντων ζώων
46.3	Χονδρικό εμπόριο τροφίμων, ποτών και καπνού
47.11	Λιανικό εμπόριο σε μη ειδικευμένα καταστήματα που πωλούν κυρίως τρόφιμα, ποτά ή καπνό
47.2	Λιανικό εμπόριο τροφίμων, ποτών και καπνού σε ειδικευμένα καταστήματα
47.81	Λιανικό εμπόριο τροφίμων, ποτών και καπνού σε υπαίθριους πάγκους και αγορές
47.91.2	Λιανικό εμπόριο τροφίμων, ποτών και καπνού από επιχειρήσεις πωλήσεων με αλληλογραφία ή μέσω διαδικτύου
47.99.2	Άλλο λιανικό εμπόριο τροφίμων, ποτού και καπνού εκτός καταστημάτων, υπαίθριων πάγκων ή αγορών
53.20.12	Άλλες ταχυδρομικές και ταχυμεταφορικές δραστηριότητες
55	Καταλύματα
56	Δραστηριότητες υπηρεσιών εστίασης
98	Μη διαφοροποιημένες δραστηριότητες ιδιωτικών νοικοκυριών, που αφορούν την παραγωγή αγαθών -και υπηρεσιών- για ίδια χρήση

2. Ακαθάριστο ισοζύγιο θρεπτικών ουσιών (gross nutrient balance): το ισοζύγιο μεταξύ εκροών και εισροών θρεπτικών ουσιών στις γεωργικές εκτάσεις. Οι εισροές είναι η κατανάλωση προϊόντων λίπανσης, οι ακαθάριστες εισροές κοπριάς (gross input of manure) και άλλες εισροές. Οι εκροές είναι η απώλεια θρεπτικών ουσιών μέσω του θερισμού, μέσω του θερισμού ζωοτροφών και της βόσκησης, και μέσω της απομάκρυνσης καλλιεργητικών υπολειμμάτων από τη γεωργική έκταση.

3. Ανθρωπογενείς εκπομπές: Οι εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου από τη χρήση ορυκτών καυσίμων και την αλλαγή χρήσεων γης.

4. Απόθεμα άνθρακα: Η αθροιστική ποσότητα της εναπομείνουσας ποσότητας των ανθρωπογενών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα, η οποία μπορεί να εκλυθεί στο μέλλον χωρίς να υπερβεί τον στόχο περιορισμού της αύξησης της θερμοκρασίας, όπως αυτός ορίζεται στο άρθρο 2 της Συμφωνίας του Παρισιού.

5. Βιώσιμη χωρική ανάπτυξη: η διαφύλαξη του φυσικού ή ακάλυπτου εδάφους ως πόρου πεπερασμένου και πολύτιμου, με καταπολέμηση της περαιτέρω κατάληψης ή κάλυψής του. Η διατήρηση ή υποστήριξη των φυσικών, δασικών και αγροτικών εκτάσεων.

6. Βιώσιμη κινητικότητα: η προώθηση εναλλακτικών προς τις μετακινήσεις με αυτοκίνητα ιδιωτικής χρήσης, η βελτιστοποίηση των όρων οδικής μεταφοράς εμπορευμάτων, η μείωση των αεροπορικών μεταφορών και η προώθηση των μεταφορών με μέσα σταθερής τροχιάς.

7. Γεωργική έκταση: Η έκταση που εμπίπτει στο άρθρο 4 παρ. 1 περ. (ε) του κανονισμού 1307/2013 περί θεσπίσεως κανόνων για άμεσες ενισχύσεις στους γεωργούς βάσει καθεστώτων στήριξης στο πλαίσιο της κοινής γεωργικής πολιτικής και για την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) 637/2008 και του κανονισμού (ΕΚ) 73/2009, όπως εκάστοτε ισχύει.

8. Γκρίζες υποδομές: Τεχνικά έργα, υποδομές ή κατασκευές συμβατικού χαρακτήρα όπως δρόμοι, παράκτια και ποτάμια φράγματα, αγωγοί.

9. Διαδικασία μετασχηματισμού είναι μία δέσμη μέτρων ή υλικών ενεργειών, που περιλαμβάνει τουλάχιστον τα ακόλουθα:

α) ένα στόχο που εκφράζεται αριθμητικά, ποσοστιαία ή με άλλο τρόπο·

β) τον χαρακτηρισμό του παραπάνω στόχου ως δεσμευτικού, προαιρετικού, κατευθυντήριου, ελάχιστου ή μέγιστου, ή τον επαρκή καθορισμό με άλλο τρόπο της νομικής του φύσης·

γ) μία εναρκτήρια ημερομηνία, κατά την οποία τίθενται σε πλήρη ισχύ οι διοικητικές πράξεις του στοιχείου (στ)·

δ) μία καταληκτική ημερομηνία, κατά την οποία επέρχονται οι συνέπειες της επίτευξης ή μη του στόχου, σύμφωνα με το στοιχείο (β)·

ε) τις οικονομικές ή μη οικονομικές δραστηριότητες, στις οποίες εφαρμόζεται ο στόχος, εκφρασμένες ως κατηγορίες:

i. πηγών ή καταβοθρών σύμφωνα με τις ισχύουσες κατευθυντήριες γραμμές για την υποβολή αναφορών στο UNFCCC, ή/και

ii. οικονομικών δραστηριοτήτων σύμφωνα με την «Εθνική Ονοματολογία Οικονομικών Δραστηριοτήτων», ή/και

iii. δραστηριοτήτων ή ουσιών κατά την εθνική, ενωσιακή, ή διεθνή νομοθεσία που τις διέπει, ή/και

iv. δραστηριοτήτων κατά τα μητρώα και τις ταξινομήσεις που χρησιμοποιούνται από την ΕΛΣΤΑΤ και τη EUROSTAT·

(στ) τις κατηγορίες των διοικητικών πράξεων, μέσω της θέσης σε ισχύ των οποίων (κατά την εναρκτήρια ημερομηνία) θα διασφαλιστεί η επίτευξη του δεσμευτικού στόχου (κατά την καταληκτική ημερομηνία)·

(ζ) μία διαδικασία παρακολούθησης της υλοποίησης του δεσμευτικού στόχου, και τη διοικητική υπηρεσία που είναι υπεύθυνη για την παρακολούθηση αυτή·

(η) προαιρετικά, ένα ad hoc συντονιστικό όργανο ή μηχανισμό, στον οποίο συμμετέχουν όλες τις συναρμόδιες για την επίτευξη και παρακολούθηση του στόχου υπηρεσίες, και μία διαδικασία συντονισμού και καθορισμού προτεραιοτήτων στα πλαίσια του οργάνου αυτού·

ι. προαιρετικά, οποιοδήποτε άλλο επικουρικό μέτρο για την επίτευξη των δεσμευτικών ή μη στόχων.

Ενδεικτικά, ως κατηγορίες του στοιχείου (ε) (iii) μπορούν να χρησιμοποιηθούν η κατάταξη δημοσίων και ιδιωτικών έργων και δραστηριοτήτων σε κατηγορίες και υποκατηγορίες σύμφωνα με τη νομοθεσία για την περιβαλλοντική αδειοδότηση, οι κατηγορίες δραστηριοτήτων του Ευρωπαϊκού Μητρώου Εκπομπών και Ρύπων (E-MEMP), οι κωδικοί αποβλήτων του Ευρωπαϊκού Καταλόγου Αποβλήτων, κοκ.

10. Έκθεση (exposure): το σύνολο του πληθυσμού, των υλικών (και μη), περιουσιακών (και μη) και τεχνικών (και μη) στοιχείων που είναι εκτεθειμένα στα αποτελέσματα ενός κινδύνου.

11. Εκτίμηση διαθέσιμων λύσεων που βασίζονται στην φύση: Η υποχρεωτική εξέταση και αξιολόγηση, από τη μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων (ή άλλη τεχνική μελέτη που είναι απαραίτητη για την υλοποίηση του έργου ή της δραστηριότητας), εναλλακτικών λύσεων που βασίζονται στην φύση και τις φυσικές διεργασίες. Η αξιολόγηση συνεκτιμά υποχρεωτικά το όφελος του συνόλου των οικοσυστημικών υπηρεσιών που απορρέουν από τις λύσεις που βασίζονται στην φύση, και το κόστος των καταστροφών.

12. Επηρεαζόμενες θέσεις εργασίας: θέσεις εργασίας, οι οποίες, ως άμεση συνέπεια των των προγραμματιζόμενων πολιτικών και μέτρων, (i) είτε καταργούνται (ii) είτε υφίστανται δυσμενή τροποποίηση των όρων τους.

13. Επικινδυνότητα (risk): Το αποτέλεσμα του συνυπολογισμού, με κατάλληλο επιστημονικό τρόπο, του κινδύνου, της τρωτότητας και της έκθεσης σε κίνδυνο.

14. Καταβόθρες άνθρακα: τα χερσαία, παράκτια και θαλάσσια οικοσυστήματα και οι φυσικοί πόροι (π.χ. έδαφος) που έχουν την ικανότητα να απορροφούν διοξείδιο του άνθρακα, αφαιρώντας το από την ατμόσφαιρα.

15. Κίνδυνος (hazard): ένα δυνητικά καταστροφικό γεγονός, φαινόμενο ή ανθρώπινη δραστηριότητα που μπορεί να προκαλέσει απώλειες ζωής ή τραυματισμούς, ζημιές σε περιουσίες, κοινωνικές και οικονομικές διαταραχές ή περιβαλλοντική υποβάθμιση [άρθρο 1 περ. (1) ν. 4662/2020 (ΦΕΚ Α' 27)].

16. Κίνδυνος μετάβασης (σε μία οικονομία χαμηλών εκπομπών): Η χρηματοοικονομική ζημία φορέα, η οποία μπορεί να επέλθει, άμεσα ή έμμεσα, από τη διαδικασία προσαρμογής προς μια οικονομία χαμηλότερων εκπομπών άνθρακα. Ο κίνδυνος αυτός θα μπορούσε, για παράδειγμα, να προκληθεί από μια αιφνίδια υιοθέτηση κλιματικών και περιβαλλοντικών πολιτικών, από την αλλαγή του ρυθμιστικού πλαισίου για τη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, την τεχνολογική εξέλιξη ή μεταβολές των προτιμήσεων στις αγορές. Ο κίνδυνος μετάβασης περιλαμβάνει και τους κινδύνους που συνδέονται με την απόσβεση στοιχείων ενεργητικού λόγω ρυθμιστικών αλλαγών.

17. Κίνδυνος βραδείας επέλευσης (slow-onset hazard): Κίνδυνοι, οι οποίοι δεν προκαλούνται από μεμονωμένο γεγονός, φαινόμενο ή ανθρώπινη δραστηριότητα, και τα αποτελέσματα των οποίων αναδεικνύονται σταδιακά.

18. Κίνδυνος ταχείας επέλευσης (rapid-onset hazard): Κίνδυνοι, όπως οι απρόβλεπτες κλιματικές καταστροφές, οι οποίοι επέρχονται χωρίς προειδοποίηση και εξελίσσονται ταχύτατα.

19. Κλιματική δικαιοσύνη (climate equity): η απαίτηση της διανεμητικής ισότητας και δικαιοσύνης (δικαιότητας) στην κατανομή των θετικών και αρνητικών επιπτώσεων (i) της ίδιας της κλιματικής αλλαγής και (ii) των «προγραμματιζόμενων πολιτικών και μέτρων» για την επίτευξη των άρθρων 1 και 2 του παρόντος νόμου. Η κλιματική δικαιοσύνη είναι τυπική και ουσιαστική, μπορεί να έχει γεωγραφική διάσταση (χωρική συνοχή) και εμπεριέχει 4 ειδικότερες απαιτήσεις: (i) την απαίτηση της αναγνώρισης των ανόμοιων αρχικών συνθηκών, πριν εκδηλωθούν οι παραπάνω επιπτώσεις (ii) την απαίτηση της αναγνώρισης της ανισότητας και ανισοδικίας στην κατανομή των παραπάνω επιπτώσεων (iii) την απαίτηση της αποκατάστασης, όταν διαταράσσεται η κλιματική δικαιοσύνη από τις παραπάνω επιπτώσεις και (iv) την απαίτηση της συμμετοχής κατά τον σχεδιασμό «πολιτικών και μέτρων» που αποσκοπούν στην αποκατάσταση της κλιματικής δικαιοσύνης.

20. Κλιματική ουδετερότητα ή μηδενικό ισοζύγιο εκπομπών άνθρακα: Ο ισοσκελισμός των ανθρωπογενών εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου και των απορροφήσεων τους από φυσικά οικοσυστήματα μέσα σε μία δεδομένη χρονική περίοδο.

21. Κλιματική σταθερότητα: ο περιορισμός της μέσης αύξησης της θερμοκρασίας του πλανήτη κάτω από τους 1,5°C πάνω από τα προβιομηχανικά επίπεδα, σύμφωνα με τους ειδικότερους ορισμούς της δεύτερης παραγράφου του άρθρου 1 του παρόντος νόμου, και του άρθρου 2 παρ. 1 της Συμφωνίας του Παρισιού στη Σύμβαση - Πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών για την κλιματική αλλαγή, όπως έχει κυρωθεί και ισχύει (ΦΕΚ Α' 187/ 6.10.2016).

22. Κλιματικός κίνδυνος: Η επικινδυνότητα που προκύπτει από κινδύνους, η πιθανότητα επέλευσης των οποίων αυξάνεται από την κλιματική αλλαγή. Ο κλιματικός κίνδυνος περιλαμβάνει τους φυσικούς κινδύνους συνδέονται με την κλιματική αλλαγή. Η επίπτωση της κλιματικής αλλαγής στην κοινωνία, τη βιοποικιλότητα και την οικονομία, συμπεριλαμβανομένου του αντικτύπου των συχνότερων ακραίων καιρικών φαινομένων και σταδιακών αλλαγών στο κλίμα, καθώς και της υποβάθμισης του περιβάλλοντος, όπως η ρύπανση του αέρα, των υδάτων και του εδάφους, η λειψυδρία, η απώλεια της βιοποικιλότητας και η αποψίλωση. Εφόσον είναι απαραίτητο, ο φυσικός κίνδυνος ταξινομείται ως «οξύς» όταν προέρχεται από ακραία φαινόμενα, όπως η ξηρασία και οι πλημμύρες, και ως «χρόνιος» όταν προέρχεται από προοδευτικές μεταβολές, όπως η άνοδος της θερμοκρασίας, η άνοδος της στάθμης της θάλασσας, η λειψυδρία, η απώλεια της βιοποικιλότητας, η μεταβολή της χρήσης γης, η καταστροφή οικοτόπων και η στενότητα των φυσικών πόρων. Ο φυσικός κίνδυνος μπορεί να οδηγήσει άμεσα, για παράδειγμα, σε καταστροφές περιουσίας, αύξηση έντασης δασικών πυρκαγιών ή σε μείωση της παραγωγικότητας ή να οδηγήσει εμμέσως σε επακόλουθα φαινόμενα, όπως η διαταραχή της εφοδιαστικής αλυσίδας.

23. Κλιματικός προϋπολογισμός: Η συνολική ποσότητα των ανθρωπογενών εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου ανά πενταετή περίοδο που καθορίζεται με σκοπό την επίτευξη των στόχων του παρόντος νόμου.
24. Κοινωνική επίπτωση: το μετρήσιμο, θετικό ή αρνητικό, βραχυ-, μεσο- και μακροπρόθεσμο αποτέλεσμα των «πολιτικών και μέτρων» στις συνθήκες διαβίωσης διακριτών κοινωνικών ομάδων και γεωγραφικών περιοχών, χωρίς να λαμβάνονται υπόψη αλλαγές που οφείλονται σε άλλους λόγους.
25. Λύσεις που βασίζονται στη φύση και τις φυσικές διεργασίες (Nature based Solutions): πολιτικές και μέτρα, ή έργα, σχέδια και δραστηριότητες τα οποία, σωρευτικά: (α) συμβάλλουν, μερικώς ή εξ' ολοκλήρου, στην επίτευξη των σκοπών των άρθρων 1 και 2 του παρόντος νόμου και (β) αξιοποιούν στον μέγιστο δυνατό βαθμό φυσικές διεργασίες.
26. Οικοσυστημικές υπηρεσίες: Οι τρόποι με τους οποίους τα οικοσυστήματα συνεισφέρουν στην επίτευξη της ανθρώπινης ευημερίας. Διακρίνονται σε υπηρεσίες α) προμηθευτικές, β) ρυθμιστικές και διατήρησης και γ) πολιτισμικές.
27. Οργανωμένη απομάκρυνση έργων, δραστηριοτήτων και χρήσεων: Δέσμη ρυθμίσεων χωρικού σχεδιασμού, η οποία περιλαμβάνει: (α) τον καθορισμό ορισμένης γεωγραφικής περιοχής (β) τον καθορισμό ορισμένων έργων, δραστηριοτήτων και χρήσεων γης που έχουν εγκατασταθεί σε αυτή τη γεωγραφική περιοχή (γ) τον καθορισμό ορισμένης καταληκτικής προθεσμίας (δ) την πρόβλεψη απομάκρυνσης των καθορισμένων έργων, δραστηριοτήτων, και χρήσεων γης εντός της προθεσμίας και (ε) τη μη επανεγκατάσταση των έργων, δραστηριοτήτων και χρήσεων γης σε περίπτωση επέλευσης του κλιματικού κινδύνου πριν την καταληκτική ημερομηνία.
28. Παραγωγικότητα των πόρων (resource productivity): Ο λόγος της συνολικής ποσότητας των υλών που χρησιμοποιούνται ευθέως από την οικονομία [εκφρασμένης ως εγχώριας κατανάλωσης υλών (domestic material input)] προς το ακαθάριστο εθνικό προϊόν.
29. Πλαίσιο εργασιακής δικαιοσύνης ή εργασιακή δικαιοσύνη: Οι νομικοί κανόνες και αρχές, ανεξάρτητα από την προέλευσή τους ή τη θέση τους στην ιεραρχία των πηγών του δικαίου, που συγκροτούν τα εργασιακά δικαιώματα και σχέσεις, και το πλαίσιο προστασίας της απασχόλησης και των θέσεων εργασίας κατά την ημερομηνία θέσης σε ισχύ του παρόντος νόμου. Σε κάθε περίπτωση, το πλαίσιο εργασιακής δικαιοσύνης ορίζεται από το ελάχιστο περιεχόμενο του παραρτήματος του άρθρου 12. Η απαίτηση της τυπικής και ουσιαστικής εφαρμογής του Πλαισίου Εργασιακής Δικαιοσύνης αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα της Κλιματικής Δικαιοσύνης.
30. Πράσινες δεξιότητες: Οι δεξιότητες οι οποίες αναμένεται, ιδίως βάσει των εκτιμήσεων κοινωνικών επιπτώσεων του άρθρου 13 και των υπόλοιπων διαδικασιών που θεσπίζονται σύμφωνα με τον παρόντα νόμο, ότι θα είναι απαραίτητες κατά τη μετάβαση σε μία κοινωνία μηδενικών εκπομπών.
31. Πράσινες ή γαλάζιες υποδομές: Στρατηγικά σχεδιασμένο δίκτυο από χερσαίες, παράκτιες ή θαλάσσιες φυσικές και ημιφυσικές περιοχές και χώρους που αποσκοπούν στην παροχή ευρείας ποικιλίας οικοσυστημικών υπηρεσιών.

32. Πρόγραμμα δίκαιης εργασιακής μετάβασης: Δέσμη μέτρων στήριξης και απασχόλησης των επηρεαζόμενων θέσεων εργασίας, η οποία θεσπίζεται σύμφωνα με το άρθρο 13, και έχει το περιεχόμενο που καθορίζεται στο ίδιο άρθρο.
33. Προγραμματιζόμενες πολιτικές και μέτρα: Πολιτικές και μέτρα που σωρευτικά (i) εμπίπτουν στον ορισμό της περ. 5) του άρθρου 2 του κανονισμού 2018/1999 για τη διακυβέρνηση της Ενεργειακής Ένωσης και της Δράσης για το Κλίμα (ii) η υιοθέτησή του προβλέπεται, με ρητό ή όχι τρόπο, από το Κεφάλαιο Ε' του παρόντος νόμου.
34. Πρόληψη: Η εκ των προτέρων ανάληψη δράσης προστασίας του περιβάλλοντος και η λήψη μέτρων με σκοπό να αποφευχθεί η βλάβη στη βιοποικιλότητα και το φυσικό περιβάλλον, το κλίμα ή την ατμόσφαιρα που εκτιμάται ως πιθανή.
35. Σύστημα μακροχρόνιας παρακολούθησης της κλιματικής δικαιοσύνης: Η δέσμη μέτρων και ρυθμίσεων που προβλέπεται στο άρθρο 13.
36. Υδατικό αποτύπωμα: Δείκτης, που μετράει (α) τον όγκο της κατανάλωσης εσωτερικών και υπόγειων υδάτων για όλες τις χρήσεις και (β) τον όγκο των λυμάτων που προκύπτει από συγκεκριμένο έργο, δραστηριότητα ή χρήση γης και απορρίπτεται στα εσωτερικά και υπόγεια ύδατα.
37. Υδατική ουδετερότητα: Τεχνικές επιλογές, όπως η επαναχρησιμοποίηση λυμάτων και η αφαλάτωση, οι οποίες κατά προσέγγιση εκμηδενίζουν το υδατικό αποτύπωμα.
38. Τρωτότητα (vulnerability): Οι συνθήκες που αυξάνουν την ευπάθεια ενός οικισμού ή της μιας κοινωνίας στους κινδύνους.

Άρθρο 4 **Πεδίο εφαρμογής**

1. Ο παρών νόμος καλύπτει όλες τις δραστηριότητες, έργα, μέτρα και πολιτικές εντός της ελληνικής επικράτειας που προκαλούν, άμεσα ή έμμεσα, εκπομπές και απορροφήσεις αερίων του θερμοκηπίου. Δραστηριότητες εκτός του εθνικού χώρου περιλαμβάνονται μόνο εφόσον αυτό ορίζεται ρητά στον παρόντα νόμο, στις ρυθμίσεις που θεσπίζονται κατ' εξουσιοδότησή του ή σε άλλες διατάξεις.
2. Τα μέτρα που λαμβάνονται σύμφωνα με τον παρόντα νόμο εξειδικεύονται με την αναφορά σε σταθερές εγκαταστάσεις, σε κατηγορίες πηγών ή καταβοθρών ή και στα δύο.
3. Οι κατηγορίες πηγών ή καταβοθρών ορίζονται σύμφωνα με τις εκάστοτε ισχύουσες κατευθυντήριες γραμμές για την υποβολή αναφορών στη UNFCCC. Οι κατηγορίες αυτές περιλαμβάνονται στο Παράρτημα Ορολογίας πηγών/καταβοθρών.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ **ΑΡΧΕΣ ΚΑΙ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ**

Άρθρο 5 **Αρχή της πρόληψης**

Τα μέτρα που λαμβάνονται κατ' εφαρμογή του παρόντος νόμου, και κάθε ενέργεια για την υλοποίηση των στόχων του, βασίζονται στην αρχή της πρόληψης.

Άρθρο 6 **Βέλτιστη διαθέσιμη επιστήμη**

1. Τα μέτρα που λαμβάνονται κατ' εφαρμογή του παρόντος νόμου, και κάθε ενέργεια για την υλοποίηση των στόχων του, βασίζονται:

α) στις βέλτιστες διαθέσιμες πρακτικές,

β) στα βέλτιστα διαθέσιμα επιστημονικά δεδομένα.

2. Τα δεδομένα και οι πηγές της επιστημονικής γνώσης που χρησιμοποιούνται για τους σκοπούς της πρώτης παραγράφου, υπόκεινται στις απαιτήσεις της ενεργητικής δημοσιότητας του άρθρου 14.

3. Κάθε αρχή, που είναι αρμόδια για την εφαρμογή του παρόντος νόμου, προάγει και αξιοποιεί την επιστημονική έρευνα, με σκοπό τη διασφάλιση της βέλτιστης ποιότητας της επιστήμης και των επιστημονικών δεδομένων, που είναι απαραίτητα για την αποτελεσματική άσκηση των αρμοδιοτήτων της σύμφωνα με την πρώτη παράγραφο.

4. Η εφαρμογή του παρόντος άρθρου δεν θίγει την εφαρμογή της αρχής της πρόληψης του άρθρου 5.

Άρθρο 7 **Διασφάλιση του επιπέδου περιβαλλοντικής προστασίας**

1. Απαγορεύεται η κατ' εφαρμογή του παρόντος νόμου λήψη μέτρων, εφόσον οδηγή σε μείωση του τυπικού και ουσιαστικού επιπέδου προστασίας στοιχείων του περιβάλλοντος που κατοχυρώνουν και ορίζουν οι κείμενες εθνικές διατάξεις για στοιχεία του περιβάλλοντος. Οι διατάξεις αυτές αφορούν ιδίως:

α) τα δάση, τις δασικές και χορτολιβαδικές εκτάσεις,

β) τον αιγιαλό, την παραλία και την παράκτια ζώνη,

γ) τους υγρότοπους και γενικότερα τα υδάτινα σώματα,

δ) τους προστατευόμενους οικότοπους,

ε) τα προστατευόμενα είδη,

στ) τα είδη του εθνικού καταλόγου σημαντικών ειδών χλωρίδας, πανίδας και άλλων ομάδων οργανισμών, καθώς και τύπων φυσικών οικοτόπων (άρθρο 10, ν. 3937/2011),

ζ) τις προστατευόμενες περιοχές,

η) το τοπίο,

θ) τα υδατορέματα,

ι) τα θαλάσσια ύδατα,

ια) την ποιότητα του πόσιμου νερού,

- ιβ) την ποιότητα του ατμοσφαιρικού αέρα,
- ιγ) την ποιότητα της γης,
- ιδ) την έκθεση σε χημικούς, βιολογικούς ή άλλους παράγοντες και ουσίες,
- ιε) τα όρια εκπομπών στα ύδατα, στον αέρα και στο έδαφος,
- ιστ) τα πρότυπα ποιότητας περιβάλλοντος,
- ιζ) τα μνημεία, τους ιστορικούς τόπους και τους προστατευόμενους οικισμούς.

2. Απαγορεύεται η λήψη μέτρων που οδηγούν σε υποβάθμιση της ικανότητας προσαρμογής στις δυσμενείς επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής και της ανθεκτικότητας των ευαίσθητων στοιχείων του περιβάλλοντος. Τα στοιχεία αυτά είναι ιδίως όσα προστατεύονται από τις διατάξεις στις οποίες παραπέμπει η πρώτη παράγραφος. Η απαγόρευση αυτή ισχύει ακόμα και όταν τα μέτρα αυτά επιτρέπονται ή επιτάσσονται από τις ειδικότερες για τα στοιχεία αυτά διατάξεις της πρώτης παραγράφου.

3. Κανένα μέτρο που λαμβάνεται κατ' εφαρμογή του παρόντος νόμου δεν επιτρέπεται να οδηγεί σε επιδείνωση

α) των όρων και περιορισμών δόμησης που ορίζουν οι ισχύουσες πολεοδομικές και χωροταξικές διατάξεις

και

β) των πραγματικών συνθηκών διαβίωσης σε πόλεις, οικισμούς και κατοικημένες περιοχές.

4. Η απαγόρευση της προηγούμενης παραγράφου δεν παραβιάζεται από μέτρα που ικανοποιούν σωρευτικά τις ακόλουθες απαιτήσεις:

α) αποσκοπούν αποκλειστικά στην ενίσχυση της ικανότητας προσαρμογής στις δυσμενείς επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής και της ανθεκτικότητας πόλεων, οικισμών και κατοικημένων περιοχών

και

β) αξιοποιούν, για τον παραπάνω σκοπό, στον μέγιστο τεχνικά δυνατό βαθμό, υφιστάμενα προστατευόμενα στοιχεία του περιβάλλοντος.

2. Η εφαρμογή των περιορισμών που θεσπίζονται με το παρόν άρθρο αιτιολογείται ειδικά στις εκτιμήσεις επιπτώσεων.

Άρθρο 8 **Κοινό αγαθό**

Η σταθερότητα του κλίματος αποτελεί στοιχείο του ζωτικού χώρου και αγαθό κοινό σε όλους. Η διαφύλαξη με κάθε πρόσφορο μέσο του κοινού αγαθού της κλιματικής

σταθερότητας για τις μελλοντικές γενεές αποτελεί υποχρέωση της Πολιτείας και όλων των Ελλήνων.

Άρθρο 9 **Δικαίωμα στην κλιματική σταθερότητα**

1. Η διασφάλιση της σταθερότητας του κλίματος, όπως ορίζεται στο αρ.3 παρ.19 του παρόντος, είναι δικαίωμα του καθενός.
2. Χωρίς να θίγεται το δικαίωμα της πρώτης παραγράφου, και με την επιφύλαξη λήψης των αναγκαίων ρυθμιστικών μέτρων κατά το άρθρο 10, η Πολιτεία και κάθε αρμόδια αρχή εγγυώνται την τυπική και ουσιαστική προστασία όλων των υπόλοιπων ατομικών δικαιωμάτων από τις συνέπειες της κλιματικής αλλαγής, και διασφαλίζουν συλλογικά την ανεμπόδιστη άσκησή τους.
3. Χωρίς να θίγεται το δικαίωμα της πρώτης παραγράφου, η εφαρμογή της δεύτερης δεν μπορεί να αναιρεθεί ή να περιοριστεί από:

α) τον αβέβαιο ή μελλοντικό χαρακτήρα των συνεπειών της κλιματικής αλλαγής, ή της έκτασής τους

ή

β) το μέγεθος της συμβολής στην κλιματική αλλαγή των εκπομπών και απορροφήσεων αερίων του θερμοκηπίου που ρυθμίζονται από τον παρόντα νόμο.

Άρθρο 10 **Υποχρέωση ρυθμιστικής παρέμβασης**

1. Η διασφάλιση της σταθερότητας του κλίματος, η αύξηση της ικανότητας προσαρμογής στις δυσμενείς επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής και η ενίσχυση της ανθεκτικότητας είναι υποχρεώσεις της Πολιτείας.
2. Για τους σκοπούς του παρόντος νόμου, και ιδίως την προστασία του αγαθού της κλιματικής σταθερότητας του άρθρου 8, τη διασφάλιση της συλλογικής άσκησης των δικαιωμάτων του άρθρου 9 και των υποχρεώσεων του παρόντος άρθρου, η Πολιτεία και κάθε δημόσια αρχή είναι υποχρεωμένη να παρεμβαίνει ρυθμιστικά.
3. Η ρυθμιστική παρέμβαση περιλαμβάνει όλα τα αναγκαία για τους παραπάνω σκοπούς εποπτικά, ρυθμιστικά, προληπτικά και κατασταλτικά, ατομικά και κανονιστικά μέτρα. Με τα μέτρα αυτά, μπορούν ενδεικτικά να θεσπίζονται, σύμφωνα με τις απαιτήσεις της κλιματικής δικαιοσύνης, και τις αρχές της αλληλεγγύης και της αναλογικότητας:

α) διαδικασίες αδειοδότησης (έργων, δραστηριοτήτων και σχεδίων)

β) φόροι και άλλα οικονομικά βάρη

γ) υποχρεωτικές ή πρότυπες βέλτιστες τεχνολογικές και τεχνικές εφαρμογές

δ) υποχρεωτικές ή πρότυπες διαδικασίες σταδιακής μετάβασης προς μία οικονομία και κοινωνία χαμηλών εκπομπών

- ε) οικονομικά κίνητρα
- στ) αιρεσιμότητες για δημόσιες και ιδιωτικές επενδύσεις
- ζ) υποχρεωτικά πρότυπα ποιότητας περιβάλλοντος και όρια εκπομπών
- η) υποχρεωτικοί ή ενδεικτικοί κοινωνικοί, οικονομικοί και περιβαλλοντικοί δείκτες, και όρια φέρουσας ικανότητας
- θ) υποχρεωτικοί ή ενδεικτικοί στόχοι μετάβασης σε μία οικονομία χαμηλών εκπομπών, οι οποίοι μπορεί να αναφέρονται σε κλάδους ή κατηγορίες οικονομικής δραστηριότητας, πηγών ή καταβοθρών
- ι) μητρώα πηγών και καταβοθρών
- ια) χρήσεις γης και πολεοδομικά σταθερότυπα
- ιβ) τεχνικά πρότυπα και προδιαγραφές
- ιγ) διαδικασίες πιστοποίησης
- ιδ) εποπτικές και ελεγκτικές διαδικασίες και μηχανισμοί
- ιε) φορείς με ειδικές αρμοδιότητες και οποιαδήποτε νομική μορφή
- ιστ) μητρώα κυρώσεων
- ιζ) υποχρεώσεις γνωστοποίησης και υποχρεωτικές ρήτρες στο πλαίσιο ιδιωτικών και δημόσιων συμβάσεων.

Τα μέτρα αυτά λαμβάνονται ιδίως σύμφωνα με τις ειδικότερες διατάξεις του τέταρτου μέρους “Κλιματικός προϋπολογισμός” και του πέμπτου μέρους “Μέτρα πολιτικής” του παρόντος νόμου.

Άρθρο 11 **Κλιματική δικαιοσύνη**

1. Η Πολιτεία και κάθε αρμόδια αρχή εγγυώνται κατά την κατανομή των ωφελημάτων και των βαρών της ενεργειακής μετάβασης, της αύξησης της ικανότητας προσαρμογής στις δυσμενείς επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής και της ενίσχυσης της ανθεκτικότητας:

- α) την τυπική και ουσιαστική ισότητα
- β) την έλλειψη κάθε διάκρισης εξαιτίας του φύλου, της φυλής ή της εθνικής καταγωγής, της θρησκείας ή των πεποιθήσεων, αναπηρίας, της ηλικίας ή του γενετήσιου προσανατολισμού.

2. Για τους σκοπούς της πρώτης παραγράφου, τα βάρη που απορρέουν από τα παραπάνω μέτρα μπορούν να διαφοροποιούνται ανάλογα με τους αποδέκτες και τις ειδικότερες συνθήκες τους, όπως εκτίθεται στη συνέχεια.

Ειδικότερα:

- α) για τα φυσικά πρόσωπα και τα νοικοκυριά, ανάλογα με

- i. τα εισοδηματικά κριτήρια,
- ii. την ανάγκη διασφάλισης της ισότητας ευκαιριών,
- iii. την ανάγκη διασφάλισης της ισότητας πρόσβασης σε βασικές κοινωνικές υποδομές και υπηρεσίες,
- iv. τον κίνδυνο έκθεσης στην ανεργία, στην αστεγία, στη φτώχεια, στον κοινωνικό αποκλεισμό, στους παράγοντες υποβάθμισης της δημόσιας υγείας, στην ενεργειακή πενία,
- v. την ανάγκη αποκατάστασης της ουσιαστικής και τυπικής ισότητας των ατόμων ανεξαρτήτως ταυτότητας φύλου, και της αποτροπής και άρσης των διακρίσεων, ιδίως σύμφωνα με τους ορισμούς της πρώτης παραγράφου του παρόντος άρθρου,
- vi. την ανάγκη διασφάλισης του δικαιώματος στην πόλη και της αστικής και μη κινητικότητας, ιδίως σύμφωνα με το Νέο Αστικό Θεματολόγιο, όπως εγκρίθηκε στη συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών Habitat III την 20.10.2017 και εκάστοτε ισχύει,

β) για τους οικονομικούς φορείς και τις επιχειρήσεις, και κατηγορίες πηγών, ανάλογα με:

- i. τις ιστορικές εκπομπές,
- ii. τις προβλεπόμενες ή μελλοντικές εκπομπές,
- iii. τον χαρακτήρα τους ως μικρομεσαίων ή ως κοινωνικών επιχειρήσεων,
- iv. την έκθεσή τους σε κίνδυνο διαρροής άνθρακα,
- v. τις ανάγκες στήριξής τους για την καλύτερη δυνατή ένταξη σε μία οικονομία μηδενικών εκπομπών,

γ) για τις περιφερειακές και τοπικές αρχές, ανάλογα με:

- i. την έκθεσή τους στους κινδύνους της κλιματικής αλλαγής,
- ii. το τοπικό ακαθάριστο εθνικό προϊόν,
- iii. το σχετικό ποσοστό ανεργίας, τις υγειονομικές ανισότητες ή την ιστορική ή προβλεπόμενη εξέλιξη άλλων τοπικών ή περιφερειακών κοινωνικών δεικτών ευημερίας,
- iv. την ανάγκη διαφοροποίησης και ανθεκτικότητας των τοπικών οικονομιών κατά τη μετάβαση σε μία κλιματικά ουδέτερη οικονομία και κοινωνία
- v. τον χαρακτήρα τους ως απόκεντρων, τις ανάγκες φυσικής αναζωογόνησης και αποκατάστασης περιβαλλοντικά υποβαθμισμένων και ρυπασμένων περιοχών εντός της τοπικής αρμοδιότητας των αρχών αυτών,
- vi. την άνιση έκθεση περιοχών εντός της τοπικής αρμοδιότητας των αρχών αυτών σε ρυπογόνες δραστηριότητες, και την επακόλουθη ανάγκη διασφάλισης και αποκατάστασης της περιβαλλοντικής δικαιοσύνης.

Άρθρο 12 **Διασφάλιση της εργασιακής δικαιοσύνης**

1. Απαγορεύεται η κατ' εφαρμογή του παρόντος νόμου λήψη πολιτικών και μέτρων, που υποβαθμίζουν ασφαλιστικά δικαιώματα και σχέσεις.

2. Απαγορεύεται η κατ' εφαρμογή του παρόντος νόμου λήψη πολιτικών και μέτρων, τα οποία,

α) ευθέως παραβιάζουν ή υποβαθμίζουν το Πλαίσιο Εργασιακής Δικαιότητας ή

β) προβλέπουν ρητά, ή προκαλούν άμεσα κατάργηση θέσεων εργασίας, ή δυσμενή τροποποίηση των ατομικών όρων οποιασδήποτε θέσης εργασίας.

3. Το πλαίσιο εργασιακής δικαιοσύνης έχει το ελάχιστο περιεχόμενο του Παραρτήματος του παρόντος άρθρου.

4. Κατά παρέκκλιση του σημείου (β) της δεύτερης παραγράφου, η θέσπιση προγραμματιζόμενων πολιτικών και μέτρων, οι οποίες προβλέπουν ρητά ή προκαλούν άμεσα απώλεια θέσεων εργασίας, ή δυσμενή τροποποίηση όρων συμβάσεων εργασίας, επιτρέπεται μόνο εφόσον:

(α) διενεργηθεί προηγουμένως εκτίμηση επιπτώσεων στα δικαιώματα, σύμφωνα με τις ελάχιστες απαιτήσεις του άρθρου 13,

(β) η εκτίμηση του στοιχείου (α) καταδείξει πέρα από κάθε εύλογη αμφιβολία ότι δεν υπάρχουν άλλες επιλογές, οι οποίες να διασφαλίζουν τους στόχους των προγραμματιζόμενων πολιτικών και μέτρων με ηπιότερες επιπτώσεις στην απασχόληση, και

(γ) όλες οι επηρεαζόμενες θέσεις εργασίας ενταχθούν σε Πρόγραμμα Δίκαιης Μετάβασης, με το ελάχιστο περιεχόμενο της επόμενης παραγράφου και του άρθρου 13.

5. Κάθε πρόγραμμα δίκαιης εργασιακής μετάβασης περιλαμβάνει δέσμη μέτρων στήριξης και ενίσχυσης των επηρεαζόμενων θέσεων εργασίας. Στο σύνολό της, η δέσμη αυτή οφείλει να είναι νομικά και μισθολογικά ισοδύναμη με τη συνέχιση της σύμβασης εργασίας για τουλάχιστον δύο έτη.

6. Ο παρών νόμος ερμηνεύεται με τρόπο που δεν θίγεται το πλαίσιο εργασιακής δικαιοσύνης του παραρτήματος του παρόντος άρθρου. Σε περίπτωση αμφιβολιών για τις διατάξεις που εμπίπτουν στο πλαίσιο εργασιακής δικαιοσύνης, επιλέγεται, κατόπιν ειδικής για το θέμα αυτό γνωμοδότησης της Επιτροπής Εκτίμησης των Κοινωνικών Επιπτώσεων της Κλιματικής Αλλαγής, η ερμηνευτική εκδοχή που ενισχύει τη νομική θέση του εργαζόμενου.

7. Καμία διάταξη του παρόντος νόμου δεν θίγει τις διατάξεις που διέπουν τις ατομικές ή ομαδικές απολύσεις.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΑΡΘΡΟΥ 12

Πλαίσιο εργασιακής δικαιοσύνης

1. Το πλαίσιο εργασιακής δικαιοσύνης ερμηνεύεται με τρόπο που οδηγεί στην τυπική και ουσιαστική υλοποίηση:

α) των διατάξεων του Συντάγματος, που θεσπίζουν κοινωνικά δικαιώματα

β) του Αναθεωρημένου Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Χάρτη, όπως έχει κυρωθεί με τον ν. 4359/2016 (ΦΕΚ Α' 5), και εκάστοτε ισχύει

γ) του Διεθνούς Συμφώνου για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Μορφωτικά Δικαιώματα, όπως έχει κυρωθεί με τον ν. 1532/1985 (ΦΕΚ Α' 45) και εκάστοτε ισχύει,

(δ) του ευρωπαϊκού κοινωνικού κεκτημένου (social acquis).

2. Σε κάθε περίπτωση, το πλαίσιο εργασιακής δικαιοσύνης περιλαμβάνει και ικανοποιεί:

α) τις διεθνείς συμβάσεις εργασίας, που έχουν κυρωθεί με νόμο

β) τον Ευρωπαϊκό Πυλώνα Κοινωνικών Δικαιωμάτων, όπως διακηρύχθηκε επίσημα από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή στο Gothenburg στις 17.11.2017 και εκάστοτε ισχύει

γ) τους στόχους βιώσιμης ανάπτυξης του ΟΗΕ, όπως έχουν υιοθετηθεί από το Ψήφισμα της Γενικής Συνέλευσης της 25ης Σεπτεμβρίου 2015 (A/RES/70/1).

3. Σε κάθε περίπτωση, το πλαίσιο εργασιακής δικαιοσύνης επίσης περιλαμβάνει:

α) το σύνολο των υπόλοιπων νομικών κανόνων, που συνθέτουν, ανεξάρτητα από την προέλευσή τους ή τη θέση τους στην ιεραρχία των πηγών του δικαίου, τα εργασιακά δικαιώματα και σχέσεις, και το πλαίσιο προστασίας της απασχόλησης και των θέσεων εργασίας κατά την ημερομηνία θέσης σε ισχύ του παρόντος νόμου, και

β) τις συλλογικές συμβάσεις εργασίας κατά την ημερομηνία θέσης σε ισχύ του παρόντος νόμου, και

γ) τα εκάστοτε ισχύοντα προγράμματα δίκαιης εργασιακής μετάβασης, με την έννοια των άρθρων 12 - 13 του παρόντος νόμου.

4. Για την ερμηνεία του Πλαισίου Εργασιακής Δικαιοσύνης, λαμβάνονται επίσης επικουρικά υπόψη:

α) οι διεθνείς συμβάσεις εργασίας, που έχουν τεθεί σε ισχύ, αλλά δεν έχουν κυρωθεί

β) η νομολογία που έχει αναπτυχθεί κατά την εξέταση συλλογικών αναφορών από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή Κοινωνικών Δικαιωμάτων

γ) οι σχετικές συστάσεις (recommendations) και κατευθυντήριες οδηγίες (guidelines) του Διεθνούς Οργανισμού Εργασίας (International Labor Office).

5. Το πλαίσιο εργασιακής δικαιοσύνης ερμηνεύεται και εφαρμόζεται όπως ισχύει κατά την ημερομηνία δημοσίευσης του παρόντος νόμου.

Άρθρο 13

Πρόσθετα μέτρα διασφάλισης της κλιματικής δικαιοσύνης

A. ΓΕΝΙΚΗ ΑΠΑΙΤΗΣΗ

1. Κατά την εφαρμογή του παρόντος νόμου, κάθε αρμόδια αρχή για την υλοποίηση του παρόντος νόμου διασφαλίζει συνεχώς και αδιαλείπτως την προστασία των δικαιωμάτων, και την εκτέλεση των υποχρεώσεων που θεσπίζονται από τα άρθρα 12 - 13.

Β. ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΔΙΚΑΙΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΚΗΣ ΜΕΤΑΒΑΣΗΣ

2. Εφόσον πληρούνται οι προϋποθέσεις της παραγράφου 3 του άρθρου 12, το πρόγραμμα δίκαιης μετάβασης για τις επηρεαζόμενες θέσεις εργασίας αποτελεί υποχρεωτικό και αναπόσπαστο τμήμα των προγραμματιζόμενων πολιτικών και μέτρων. Σε αυτές περιλαμβάνονται οπωσδήποτε τα σχέδια, προγράμματα και δράσεις που περιλαμβάνονται στον πίνακα του Παραρτήματος Α του παρόντος άρθρου.

3. Εφόσον πληρούνται οι προϋποθέσεις της παραγράφου 4 του άρθρου 12, τα ισχύοντα προγράμματα δίκαιης μετάβασης για τις επηρεαζόμενες θέσεις εργασίας μπορούν να τροποποιούνται ή να συμπληρώνονται μετά τη θέσπισή τους.

4. Εφόσον πληρούνται οι προϋποθέσεις της παραγράφου 4 του άρθρου 12, και για οποιονδήποτε λόγο οι προγραμματιζόμενες πολιτικές και μέτρα της παραγράφου 3 του παρόντος άρθρου δεν συνοδεύονται με προγράμματα δίκαιης εργασιακής μετάβασης, η θέσπιση των προγραμμάτων αυτών μπορεί να γίνεται εκ των υστέρων με αναδρομική ισχύ, κατόπιν σχετικής εισήγησης της Επιτροπής Εκτίμησης των Κοινωνικών Επιπτώσεων της Κλιματικής Αλλαγής. Η περίπτωση αυτή συντρέχει ιδίως σε περίπτωση απρόβλεπτων περιβαλλοντικών, κοινωνικών ή οικονομικών εξελίξεων. Στην περίπτωση αυτή, η θέσπιση των προγραμμάτων μπορεί να γίνει

α) με ρυθμίσεις που ενσωματώνονται σε μεταγενέστερες, κανονιστικές ή ατομικές διοικητικές πράξεις, που είναι απαραίτητες για την εφαρμογή, τροποποίηση ή εξειδίκευση αυτών των προγραμματιζόμενων πολιτικών και μέτρων ή

β) αυτοτελώς, με κοινή υπουργική απόφαση των Υπουργών Εργασίας, Ανάπτυξης και Περιβάλλοντος.

Στις ρυθμίσεις της περίπτωσης (α), περιλαμβάνονται και οι αποφάσεις έγκρισης περιβαλλοντικών όρων, καθώς και οι τροποποιήσεις ή ανανεώσεις τους, εφόσον η θέσπισή τους επιβάλλεται από τις προγραμματιζόμενες πολιτικές και μέτρα της ίδιας περίπτωσης.

Στην περίπτωση αυτή, λόγω των πιεστικών αναγκών, δεν διενεργείται εκτίμηση κοινωνικών επιπτώσεων, αλλά η εισήγηση της «Επιτροπής» διαπιστώνει εκ των υστέρων τη συνδρομή των προϋποθέσεων εφαρμογής Προγράμματος Δίκαιης Μετάβασης.

5. Κάθε πρόγραμμα δίκαιης μετάβασης περιέχει υποχρεωτικά τα ελάχιστα ουσιαστικά και διαδικαστικά στοιχεία του Παραρτήματος Β του παρόντος άρθρου.

Γ. ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ

6. Διενεργείται εκτίμηση κοινωνικών επιπτώσεων για:

α) κάθε δέσμη «προγραμματιζόμενων πολιτικών και μέτρων» που πρόκειται να θεσπιστεί εν μέρει ή όλω βάσει των διατάξεων του κεφαλαίου Ε', και η οποία έχει χαρακτήρα σχεδίου ή προγράμματος, με την έννοια του άρθρου 2 [περ. (α)] της οδηγίας 2001/42, σχετικά με την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων,

β) κάθε δέσμη «προγραμματιζόμενων πολιτικών και μέτρων» που πρόκειται να θεσπιστεί εν μέρει ή όλω βάσει των διατάξεων του κεφαλαίου Ε', η οποία, ανεξάρτητα από τη νομική της φύση, προβλέπει ρητά ή προκαλεί άμεσα κατάργηση θέσεων

εργασίας, ή δυσμενή τροποποίηση των ατομικών όρων οποιασδήποτε θέσης εργασίας,

γ) κάθε αυτοτελές πρόγραμμα δίκαιης μετάβασης, το οποίο θεσπίζεται σύμφωνα με την παράγραφο 4 του παρόντος άρθρου.

Κατ' ελάχιστον, οι «προγραμματιζόμενες πολιτικές μέτρα» του σημείου (α) περιλαμβάνονται στο Παράρτημα Α του παρόντος άρθρου. Οι νομικές απαιτήσεις συνοψίζονται στον Πίνακα που ακολουθεί.

	ΣΜΠΕ	Εκτίμηση κοινωνικών επιπτώσεων	Πρόγραμμα δίκαιης μετάβασης	Γνωμοδότηση ΕΚΕΠΚΑ
(α)	Ναι	Ναι (λήψη ex ante)	Εφόσον συντρέχει το άρθρο 12 παρ. 4	Ναι
(β)	Μόνο αν εμπίπτει και στο (α)	Εφόσον συντρέχει το άρθρο 12 παρ. 4 (λήψη ex ante)	Εφόσον συντρέχει το άρθρο 12 παρ. 4	Ναι
(γ)	Μόνο αν εμπίπτει και στο (α)	Όχι (λήψη ex post εν όψει απρόβλεπτων επιπτώσεων σε θέσεις εργασίας)	Ναι	Ναι

7. Σκοπός της Εκτίμησης Κοινωνικών Επιπτώσεων είναι η ειδική και εμπειριστατωμένη επιβεβαίωση ότι οι «προγραμματιζόμενες πολιτικές και μέτρα» της παραγράφου 6, συμπεριλαμβανομένων και των προγραμμάτων, η προγραμματιζόμενη πολιτική και μέτρο πολιτικής της παραγράφου 2, και κάθε αυτοτελές πρόγραμμα δίκαιης μετάβασης της παραγράφου 5 συμμορφώνεται τυπικά και ουσιαστικά με τις απαιτήσεις των άρθρων 12 - 13.

8. Η εκτίμηση επιπτώσεων στα δικαιώματα έχει το ελάχιστο περιεχόμενο του Παραρτήματος Γ του παρόντος άρθρου.

Δ. ΜΑΚΡΟΧΡΟΝΙΑ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ ΤΗΣ ΚΛΙΜΑΤΙΚΗΣ ΔΙΚΑΙΟΤΗΤΑΣ

9. Με απόφαση της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής (ΕΛ.ΣΤΑΤ.), σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις, κατόπιν κοινής εισήγησης της Επιτροπής Εκτίμησης των Κοινωνικών Επιπτώσεων της Κλιματικής Αλλαγής και της Ανεξάρτητης Κλιματικής Αρχής, εντάσσεται στο Ελληνικό Στατιστικό Σύστημα σύστημα μακροχρόνιας παρακολούθησης της κλιματικής δικαιοσύνης. Για τον σκοπό αυτό, χρησιμοποιούνται κατάλληλοι δείκτες και άλλες μέθοδοι που ικανοποιούν τις απαιτήσεις της βέλτιστης διαθέσιμης επιστήμης του άρθρου 6.

10. Το σύστημα μακροχρόνιας παρακολούθησης της κλιματικής δικαιοσύνης λειτουργεί υπό την επίβλεψη της Επιτροπής Εκτίμησης των Κοινωνικών Επιπτώσεων της Κλιματικής Αλλαγής. Για τον σκοπό αυτό, η Επιτροπή αποτελεί φορέα του Ελληνικού Στατιστικού Συστήματος, όπως ειδικότερα ορίζεται από το άρθρο 1 ν. 3832/2010 (ΦΕΚ Α' 38), όπως εκάστοτε ισχύει.

11. Το σύστημα μακροχρόνιας παρακολούθησης της κλιματικής δικαιοσύνης αφορά δύο διαστάσεις (κοινωνία και εργασία) και τέσσερις θεματικές (ισότητα, υγεία, αξιοπρέπεια και ευάλωτες ομάδες). Κατ' ελάχιστον, κάθε διάσταση και θεματική καλύπτει τα τυπικά θέματα που καταγράφονται στο πίνακα που ακολουθεί.

	Διαστάσεις	
Θεματικές	<i>Κοινωνία</i>	<i>Εργασία</i>
<i>Ισότητα</i>	Ισότητα στην κατανομή εισοδήματος, πρόσβαση στην εργασία (ανεργία), πρόσβαση στις πράσινες δεξιότητες	Κίνδυνος ανεργίας, εργασιακή δικαιοσύνη, πρόσβαση στις πράσινες δεξιότητες, μισθολογική δικαιοσύνη
<i>Υγεία</i>	Δημόσια υγεία, Περιβαλλοντική δικαιοσύνη (ισότητα πρόσβασης στις οικοσυστημικές υπηρεσίες)	Υγιεινή της εργασίας
<i>Αξιοπρέπεια και ποιότητα ζωής</i>	Κίνδυνος φτώχειας, κίνδυνος κοινωνικού αποκλεισμού	Ποιότητα και αξιοπρέπεια της εργασίας, εργασιακή φτώχεια (in-work poverty)
<i>Δικαιοσύνη για ευάλωτες ομάδες</i>	Κίνδυνος φτώχειας, κίνδυνος κοινωνικού αποκλεισμού, διαφορά στην απασχόληση για ευάλωτες ομάδες (employment gap)	Κίνδυνος ανεργίας, εργασιακή δικαιοσύνη, πρόσβαση στις πράσινες δεξιότητες, μισθολογική δικαιοσύνη

12. Το σύστημα μακροχρόνιας παρακολούθησης αξιοποιεί και εναρμονίζεται με κάθε διαθέσιμο στοιχείο, και ιδίως το Ελληνικό Στατιστικό Σύστημα, τα προγράμματα παρακολούθησης των «προγραμματιζόμενων πολιτικών και μέτρων» που προβλέπονται από το πέμπτο μέρος του παρόντος νόμου (και αναγράφονται στο Παράρτημα Α του παρόντος άρθρου), και το «Ενιαίο Γεωπληροφοριακό Σύστημα» (Ε.Γ.Π.Σ.) του άρθρου 1 παρ. 2 ν. 4445/2016 (ΦΕΚ Α' 236).

Ε. ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΡΑΣΙΝΩΝ ΔΕΞΙΟΤΗΤΩΝ

13. Με κοινή απόφαση της Κεντρικής Επιστημονικής Επιτροπής του άρθρου 7 του ν. 4763/2020 (ΦΕΚ Α' 254), και της Επιτροπής Εκτίμησης των Κοινωνικών Επιπτώσεων της Κλιματικής Αλλαγής καταρτίζεται κατάλογος πράσινων δεξιοτήτων. Ο κατάλογος αναθεωρείται σε τακτικά διαστήματα, ώστε να ικανοποιεί τις απαιτήσεις της βέλτιστης διαθέσιμης επιστήμης του άρθρου 6. Ο κατάλογος πράσινων δεξιοτήτων λαμβάνεται υπόψη από τις αρμόδιες αρχές για την αναθεώρηση του Εθνικού Πλαισίου Προσόντων, σύμφωνα με τις ισχύουσες διατάξεις. Σε κάθε περίπτωση, ο κατάλογος λαμβάνεται υπόψη κατά την εκτίμηση κοινωνικών επιπτώσεων των προγραμματιζόμενων πολιτικών μέτρων, και από το σύστημα μακροχρόνιας παρακολούθησης της προηγούμενης παραγράφου.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α' ΑΡΘΡΟΥ 13

Προγραμματιζόμενες πολιτικές και μέτρα για τα οποία καταρχήν εκπονούνται προγράμματα δίκαιης μετάβασης

Προγραμματιζόμενες πολιτικές και μέτρα	Άρθρα παρόντος νόμου
Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Ενέργεια και το Κλίμα	24-25
Απανθρακοποίηση του ενεργειακού συστήματος	29
Μεταφορές	30
Εθνική Στρατηγική για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή	33
Σχέδιο Δράσης για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή	34
Προστασία οικοσυστημάτων για την αντιμετώπιση και προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή	36
Σχέδιο δράσης για την αποκατάσταση των φυσικών οικοσυστημάτων	38
Πολιτικές και μέτρα για τα απόβλητα	41

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β' ΑΡΘΡΟΥ 13

Ελάχιστες απαιτήσεις προγραμμάτων δίκαιης εργασιακής μετάβασης

A. ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ

1. Σκοπός κάθε προγράμματος δίκαιης εργασιακής μετάβασης είναι η προστασία των επηρεαζόμενων θέσεων εργασίας από αιφνίδιες αλλαγές.
2. Η ένταξη των επηρεαζόμενων θέσεων εργασίας σε οποιοδήποτε Πρόγραμμα Δίκαιης Μετάβασης γίνεται βάσει κριτηρίων κοινωνικής και οικονομικής ευαλωτότητας, που ορίζονται σε κάθε πρόγραμμα δίκαιης μετάβασης. Για τη συμφωνία των κριτηρίων αυτών με τις απαιτήσεις του παρόντος νόμου, γνωμοδοτεί ειδικά η Επιτροπή Εκτίμησης των Κοινωνικών Επιπτώσεων της Κλιματικής Αλλαγής.
3. Βάσει των κριτηρίων του σημείου 2, τα προγράμματα δίκαιης μετάβασης:
  - α) δεν περιλαμβάνουν οπωσδήποτε τα υψηλότερα μισθολογικά κλιμάκια
  - β) μπορούν να εξαιρούν από ορισμένα ή όλα τα μέτρα τους τις επηρεαζόμενες θέσεις εργασίας που θίγονται σε μικρό βαθμό (de minimis).

B. ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΕΣ ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ

4. Το Πρόγραμμα Δίκαιης Μετάβασης έχει το εξής ελάχιστο περιεχόμενο:
  - α) οριοθέτηση των επηρεαζόμενων θέσεων εργασίας
  - β) μέτρα στήριξης και προστασίας των επηρεαζόμενων θέσεων εργασίας που εντάσσονται στο Πρόγραμμα Δίκαιης Εργασιακής Μετάβασης.
5. Τα μέτρα της παραγράφου 4 συνθέτουν ένα μείγμα παροχών και ωφελημάτων, το οποίο είναι κατά προσέγγιση νομικά και μισθολογικά ισοδύναμο με τη συνέχιση της σύμβασης εργασίας για τουλάχιστον δύο έτη. Για τη συνδρομή της απαίτησης αυτής, γνωμοδοτεί ειδικά η Επιτροπή Εκτίμησης των Κοινωνικών Επιπτώσεων της Κλιματικής Αλλαγής.

6. Τα μέτρα της παραγράφου 4 μπορούν ενδεικτικά να περιλαμβάνουν ένα ή περισσότερα από τα παρακάτω στοιχεία:

- α) ρήτρες διατήρησης των επηρεαζόμενων θέσεων εργασίας
- β) έκτακτες και ειδικού σκοπού ενισχύσεις και αποζημιώσεις, ή μειώσεις ή επιδοτήσεις ασφαλιστικών και εργοδοτικών εισφορών
- γ) επιδοτήσεις και βοηθήματα ανεργίας
- δ) ρυθμίσεις εθελουσίας εξόδου ή άλλης παρόμοιας διαδικασίας
- ε) ρυθμίσεις μεταφοράς του προσωπικού σε άλλη θέση του δημόσιου τομέα, ή του ίδιου ιδιωτικού φορέα, λαμβάνοντας ιδίως τα Τοπικά Μέτρα του μέρους Δ του παρόντος Παραρτήματος
- στ) διατήρηση ή συνέχιση πρόσθετων μη χρηματικών παροχών, όπως υγειονομικής περίθαλψης και παρακολούθησης
- ζ) ένταξη σε κατάλληλο πρόγραμμα επαγγελματικής κατάρτισης ή επαγγελματικής εκπαίδευσης ή δια βίου μάθησης.

Για την εφαρμογή του σημείου (ζ), λαμβάνεται ιδίως υπόψη ο κατάλογος πράσινων δεξιοτήτων του άρθρου 13, παρ. 13.

Γ. ΔΙΑΔΙΚΑΣΤΙΚΕΣ ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ

7. Κάθε πρόγραμμα εργασιακής δίκαιης μετάβασης, ανεξάρτητα από τη διαδικασία με την οποία θεσπίζεται, ικανοποιεί τις ελάχιστες διαδικαστικές προϋποθέσεις που ακολουθούν:

- α) Θέσπιση κατόπιν Εκτίμησης Κοινωνικών Επιπτώσεων, σύμφωνα με το άρθρο 13 (τρίτο μέρος, παρ. 6, και Παράρτημα Γ).
- β) εκτίμηση της αρχής εκπόνησης, βάσει της εκτίμησης κοινωνικών επιπτώσεων, ότι δεν υπάρχουν άλλες επιλογές με ηπιότερες επιπτώσεις στην απασχόληση.
- γ) Θέσπιση κατόπιν διαβούλευσης με το κοινό, σύμφωνα με τις ειδικότερες απαιτήσεις του άρθρου 16 του παρόντος νόμου.
- δ) Θέσπιση κατόπιν συλλογικής διαπραγμάτευσης, και διαπραγμάτευσης με τους εργαζόμενους στις επηρεαζόμενες θέσεις εργασίας.
- ε) Ειδική γνωμοδότηση της Επιτροπής Εκτίμησης των Κοινωνικών Επιπτώσεων της Κλιματικής Αλλαγής για τα θέματα που αναφέρονται στις παρ. 2 (πρώτο μέρος) και παρ. 5 (δεύτερο μέρος) του παρόντος παραρτήματος.
- στ) Πρόβλεψη διαδικασίας διοικητικής προσφυγής των εργαζόμενων στις επηρεαζόμενες θέσεις εργασίας που εντάσσονται στο Πρόγραμμα Δίκαιης Μετάβασης (ή αδικαιολόγητα αποκλείονται από αυτό) για οποιαδήποτε παραβίαση των όρων και προϋποθέσεων του προγράμματος δίκαιης εργασιακής μετάβασης, από οποιαδήποτε δημόσια αρχή ή ιδιωτικό φορέα.
- ζ) Όργανο διακυβέρνησης και εποπτείας του Προγράμματος Δίκαιης Εργασιακής Μετάβασης με τετραμερή συμμετοχή των εργαζόμενων στις επηρεαζόμενες θέσεις, άλλων κοινωνικών εταίρων, των εργοδοτών και, εφόσον είναι απαραίτητη η λήψη τοπικών μέτρων κατά το επόμενο υποκεφάλαιο, της τοπικής αυτοδιοίκησης.

η) Διαδικασία παρακολούθησης της πορείας υλοποίησης, και διαδικασία επικαιροποίησης και διόρθωσης.

θ) Δημοσίευση κατά τις ισχύουσες διατάξεις, και σε κάθε περίπτωση σύμφωνα με το άρθρο 14 του παρόντος νόμου, και κοινοποίηση στο ΣΕΤΕ και την Κοινωνική Επιτροπή Εκτίμησης των Επιπτώσεων της Κλιματικής Αλλαγής.

Δ. ΤΟΠΙΚΑ ΜΕΤΡΑ

8. Στις περιπτώσεις που οι επιπτώσεις στις επηρεαζόμενες θέσεις εργασίας πλήττουν ευρύτερα την τοπική οικονομία, και κατ' εφαρμογή των απαιτήσεων της κλιματικής δικαιοσύνης σύμφωνα με το άρθρο 11 του παρόντος νόμου [παρ. 2 περ. (γ)], το Πρόγραμμα Δίκαιης Μετάβασης περιέχει και μέτρα δημοτικής ή περιφερειακής εμβέλειας. Τα μέτρα αυτά αφορούν τουλάχιστον τις διαστάσεις που ακολουθούν.

α) Αναπτυξιακή διάσταση

Ενδεικτικά, η αναπτυξιακή διάσταση των Προγραμμάτων Δίκαιης Μετάβασης μπορεί να περιλαμβάνει ενέργειες κρατικής αρωγής προς δικαιούχους κρατικής αρωγής με την έννοια του άρθρου 3 ν. 4797/2021 (ΦΕΚ Α' 66), υπαγωγή επιχειρήσεων σε καθεστώτα ενισχύσεων της εκάστοτε ισχύουσας αναπτυξιακής νομοθεσίας, και κίνητρα για μετεγκατάσταση επιχειρήσεων.

β) Περιβαλλοντική και κοινωνική διάσταση

Ενδεικτικά, η περιβαλλοντική και κοινωνική διάσταση των Προγραμμάτων Δίκαιης Μετάβασης περιλαμβάνει έργα και σχέδια ενίσχυσης της κοινωνικής συνοχής, και αποκατάστασης του περιβάλλοντος και της περιβαλλοντικής δικαιοσύνης, και συναφείς χωροταξικές ρυθμίσεις, ιδίως σύμφωνα με τα άρθρα 30 - 32 του παρόντος νόμου.

Ζ. ΕΤΑΙΡΙΚΑ ΠΡΟΛΗΠΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΔΙΚΑΙΗΣ ΜΕΤΑΒΑΣΗΣ

9. Η μη χρηματοοικονομική κατάσταση του άρθρου 151 ν. 4548/2018, όπως τροποποιείται από άρθρο 44 του παρόντος νόμου, περιλαμβάνει εταιρικό προληπτικό πρόγραμμα δίκαιης μετάβασης, εφόσον συντρέχουν σωρευτικά οι παρακάτω προϋποθέσεις:

α) η μη χρηματοοικονομική κατάσταση καταδεικνύει ότι η οντότητα είναι εκτεθειμένη μεσοπρόθεσμα ή μακροπρόθεσμα σε ιδιαίτερα αυξημένο κλιματικό κίνδυνο

β) οι επηρεαζόμενες θέσεις εργασίας είναι ίσες ή περισσότερες από το όριο ομαδικών απολύσεων, όπως ισχύει κατά την ημερομηνία δημοσίευσης του παρόντος νόμου.

Η Επιτροπή Εκτίμησης των Κοινωνικών Επιπτώσεων της Κλιματικής Αλλαγής συμβουλεύει τις οντότητες για τις βέλτιστες πρακτικές.

Η. ΕΛΕΓΧΟΣ ΚΑΙ ΕΠΟΠΤΕΙΑ

10. Η εποπτεία της τήρησης των όρων των προγραμμάτων δίκαιης εργασιακής μετάβασης ασκείται από την Επιτροπή Εκτίμησης των Κοινωνικών Επιπτώσεων της Κλιματικής Αλλαγής, σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντος νόμου. Ο έλεγχος της τήρησης των όρων των προγραμμάτων δίκαιης εργασιακής μετάβασης ασκείται, ανάλογα με το περιεχόμενό τους, είτε από την Επιθεώρηση Εργασίας του Μέρους V του ν. 4808/2021 (ΦΕΚ Α' 101), είτε από κάθε άλλη συναρμόδια αρχή, σύμφωνα με τις ισχύουσες διατάξεις.

Θ. ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ

11. Το κράτος εγγυάται την επαρκή χρηματοδότηση των προγραμμάτων δίκαιης εργασιακής μετάβασης.

12. Η χρηματοδότηση των προγραμμάτων δίκαιης εργασιακής μετάβασης αναλαμβάνεται καταρχήν από τους εργοδότες. Η δημόσια διοίκηση κινητοποιεί κάθε διαθέσιμο δημόσιο πόρο για την ενίσχυση των τελευταίων.

13. Κατ' εφαρμογή των απαιτήσεων του του άρθρου 11 παρ. 2 β), και του μέρους Β του παρόντος παραρτήματος, και κατά παρέκκλιση της προηγούμενης παραγράφου, το κράτος συμμετέχει στη χρηματοδότηση των προγραμμάτων δίκαιης εργασιακής μετάβασης εφόσον:

α) ενόψει της κλιματικής κρίσης, οι προγραμματιζόμενες πολιτικές και μέτρα που επιβάλλουν τη θέσπιση των προγραμμάτων δίκαιης μετάβασης πρέπει να εφαρμοστούν σε σύντομο χρονικό διάστημα

β) εξαιτίας των επιπτώσεων των προγραμματιζόμενων πολιτικών και μέτρων, η ανάγκη τήρησης της κλιματικής δικαιοσύνης σύμφωνα με το άρθρο 11 παρ. 2 β) επιβάλλει τη στήριξη των επιχειρήσεων όπου εντοπίζονται οι επηρεαζόμενες θέσεις εργασίας.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Γ ΑΡΘΡΟΥ 13

Ελάχιστες απαιτήσεις της εκτίμησης κοινωνικών επιπτώσεων

A. ΑΡΜΟΔΙΑ ΑΡΧΗ ΕΚΠΟΝΗΣΗΣ

1. Η εκτίμηση κοινωνικών επιπτώσεων εκπονείται με ευθύνη και έξοδα της αρχής σχεδιασμού, αλλά υπό την εποπτεία της Επιτροπής Εκτίμησης των Κοινωνικών Επιπτώσεων της Κλιματικής Αλλαγής (Επιτροπής).

2. Σε οποιοδήποτε στάδιο, η Επιτροπή, ασκώντας την εποπτική της αρμοδιότητα, μπορεί να ζητήσει συμπληρώσεις.

B. ΕΛΑΧΙΣΤΕΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΤΙΚΕΣ ΠΡΟΥΠΟΘΕΣΕΙΣ

3. Η εκτίμηση κοινωνικών επιπτώσεων εκπονείται πριν την έγκριση των «προγραμματιζόμενων πολιτικών και μέτρων».

4. Πριν την οριστικοποίησή της, η εκτίμηση κοινωνικών επιπτώσεων υπάγεται στις απαιτήσεις δημόσιας συμμετοχής του ενδιαφερόμενου κοινού, σύμφωνα με το άρθρο 16 του παρόντος νόμου. Η εκτίμηση κοινωνικών επιπτώσεων οριστικοποιείται με την έκδοση των συμπερασμάτων και γνωμοδοτήσεων της Επιτροπής αφού ληφθεί υπόψη η έκθεση διαβούλευσης της παραγράφου 7 του Παραρτήματος του άρθρου 16.

Γ. ΕΛΑΧΙΣΤΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ

5. Η εκτίμηση κοινωνικών επιπτώσεων έχει το ελάχιστο περιεχόμενο που ακολουθεί.

α) Καταγραφή των εμπλεκόμενων τομέων οικονομικής δραστηριότητας (sector mapping)

β) Καταγραφή των ενδιαφερόμενων μερών (stakeholder mapping). Στα ενδιαφερόμενα μέρη, περιλαμβάνονται οπωσδήποτε

i. οι ευάλωτες ομάδες

ii. οι επόμενες γενεές.

γ) Καταγραφή των κοινωνικών επιπτώσεων των προγραμματιζόμενων πολιτικών και μέτρων στους εμπλεκόμενους οικονομικούς φορείς και ενδιαφερόμενα μέρη ανάλογα με το παρακάτω πεντάπτυχο:

i. Εργασία και εργασιακή δικαιοσύνη

Διενεργείται ανάλυση επιπτώσεων στην εργασία (job impact analysis, JIA), σύμφωνα με βέλτιστες διεθνείς πρακτικές. Με βάση την ανάλυση αυτή, διενεργείται σύντομη νομική ανάλυση, με την οποία εξετάζεται η συμβατότητα των επιπτώσεων στην εργασία με το πλαίσιο εργασιακής δικαιοσύνης.

ii. Εισόδημα και δικαίωμα στην ισότητα

iii. Υγεία και περιβαλλοντική υγεία

Διενεργείται ανάλυση επιπτώσεων στην υγεία (Health impact analysis, HIA), σύμφωνα με βέλτιστες διεθνείς πρακτικές, όπως ιδίως αυτές που έχουν αναπτυχθεί από τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας.

iv. Πρόσβαση σε δημόσιες υπηρεσίες

v. Ατομικά και πολιτικά (συμμετοχικά) δικαιώματα, και λοιπά κοινωνικά δικαιώματα.

Διενεργείται σύντομη νομική ανάλυση των επιπτώσεων στα ανθρώπινα δικαιώματα, σύμφωνα με τις βέλτιστες διεθνείς πρακτικές (Human rights impact assessment, HRIA).

δ) Καταγραφή των «προγραμματιζόμενων πολιτικών και μέτρων» που αποβλέπουν στην άμβλυνση των δυσμενών κοινωνικών επιπτώσεων, στα οποία συμπεριλαμβάνονται, εφόσον απαιτούνται, και τα Προγράμματα Δίκαιης Μετάβασης

ε) Συμπεράσματα και γνωμοδοτήσεις

Το τελευταίο μέρος συμπληρώνεται από την «Επιτροπή».

6. Η εκτίμηση κοινωνικών επιπτώσεων είναι ευκρινής και ευσύνοπτη. Περιορίζεται στα θέματα που πραγματικά εγείρονται από κάθε δέσμη «προγραμματιζόμενων πολιτικών και μέτρων», και αποφεύγει επικαλύψεις μεταξύ των υποκεφαλαίων (i) έως (iv).

7. Εφόσον ζητηθεί από την αρχή εκπόνησης, η «» ενημερώνει την τελευταία για τις εφαρμοστέες βέλτιστες πρακτικές της εκτίμησης κοινωνικών επιπτώσεων.

Άρθρο 14 **Ενεργητική δημοσιότητα**

1. Κατά την εφαρμογή και την ερμηνεία του παρόντος νόμου, διασφαλίζεται η ευρύτερη δυνατή δημοσιότητα, ιδίως σύμφωνα με τις παραγράφους που ακολουθούν.

2. Κάθε έγγραφο δημόσιας αρχής, του οποίου η σύνταξη προβλέπεται από τον παρόντα νόμο, αναρτάται αμελλητί στο διαδίκτυο με σκοπό τη δημοσιοποίησή του.

3. Η δεύτερη παράγραφος εφαρμόζεται επίσης σε κάθε έγγραφο δημόσιας αρχής, το οποίο συντάσσεται στα πλαίσια της άσκησης οποιωνδήποτε ρυθμιστικών ή εποπτικών αρμοδιοτήτων προβλέπονται από τον παρόντα νόμο, κάθε άλλο έγγραφο στο οποίο παραπέμπουν, για οποιονδήποτε λόγο, τα έγγραφα της πρώτης και της δεύτερης παραγράφου.

4. Η δεύτερη παράγραφος εφαρμόζεται επίσης σε κάθε άλλο έγγραφο ιδιωτικού ή δημόσιου φορέα το οποίο, σωρευτικά:

α) απευθύνεται σε δημόσια αρχή, η οποία ασκεί οποιαδήποτε ρυθμιστική ή εποπτική αρμοδιότητα ορίζεται στον παρόντα νόμο,

β) αιτείται την άσκηση των παραπάνω αρμοδιοτήτων, ή αφορά, άμεσα ή έμμεσα, την εφαρμογή του παρόντος νόμου. Σε κάθε περίπτωση, το παρόν εδάφιο εφαρμόζεται σε έγγραφα ιδιωτικών φορέων, μέσω των οποίων:

- i. ασκείται το δικαίωμα προηγούμενης ακρόασης, πριν την έκδοση πράξης της οποίας η έκδοση προβλέπεται ειδικά από τον παρόντα νόμο,
- ii. εκτελούνται υποχρεώσεις ή ασκούνται άλλα δικαιώματα που ρυθμίζονται, εν όλω ή εν μέρει, από τον παρόντα νόμο.

5. Η δεύτερη παράγραφος εφαρμόζεται επίσης στα πρακτικά συνεδριάσεων των δημόσιων αρχών που θεσπίζονται ειδικά από τον παρόντα νόμο.

6. Για τη διευκόλυνση του κοινού, η δεύτερη παράγραφος εφαρμόζεται επίσης στο ηλεκτρονικό πρωτόκολλο κάθε αρμόδιας αρχής, η οποία ασκεί αρμοδιότητες που ορίζονται στον παρόντα νόμο.

7. Οι αρμόδιες αρχές για την εφαρμογή του παρόντος νόμου δεν μπορούν να λαμβάνουν υπόψη έγγραφα των οποίων η ανάρτηση δεν έχει ολοκληρωθεί κατά παράβαση των προηγούμενων παραγράφων του παρόντος άρθρου.

8. Οι προηγούμενες παράγραφοι δεν εφαρμόζονται σε έγγραφα που αφορούν την άσκηση της δικαστικής λειτουργίας ή έρευνα ποινικού χαρακτήρα, εκτός αν συνίστανται σε τελεσίδικες δικαστικές αποφάσεις.

9. Κατά παρέκκλιση της δεύτερης, τρίτης, τέταρτης και πέμπτης παραγράφου, δεν είναι υποχρεωτική η ανάρτηση εγγράφων που έχουν προηγουμένως αναρτηθεί σε άλλους ιδιωτικούς ή δημόσιους, εθνικούς ή μη ιστοχώρους, εφόσον οι τελευταίοι ικανοποιούν τις ελάχιστες προϋποθέσεις ενεργητικής δημοσιότητας που ορίζονται στο Παράρτημα του παρόντος άρθρου με τίτλο “Ελάχιστες απαιτήσεις ενεργητικής δημοσιότητας”.

10. Κατά παρέκκλιση της δεύτερης, τρίτης, τέταρτης και πέμπτης παραγράφου, δεν αναρτώνται επιστημονικές δημοσιεύσεις σε συνδρομητικά περιοδικά. Στην περίπτωση επιστημονικών δημοσιεύσεων που βασίζονται σε έρευνα η οποία έχει χρηματοδοτηθεί, εν όλω ή εν μέρει, από δημόσιους πόρους, θα πρέπει να αναρτώνται η περίληψη και τα βασικά συμπεράσματα.

11. Κατά παρέκκλιση των πρώτων πέντε παραγράφων, δεν δημοσιοποιούνται πληροφορίες που επηρεάζουν αρνητικά τα συμφέροντα προστασίας προσώπου το οποίο έχει δώσει τις αιτούμενες πληροφορίες εθελουσίως χωρίς να του επιβάλλεται ή να είναι δυνατό να του επιβληθεί νομική υποχρέωση. Για την προστασία των πληροφοριοδοτών δημοσίου συμφέροντος, που αναφέρουν παραβιάσεις του παρόντος νόμου, εφαρμόζονται οι εθνικές διατάξεις που ενσωματώνουν την οδηγία (ΕΕ) 2019/1937 σχετικά με την προστασία των προσώπων που αναφέρουν παραβιάσεις του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΑΡΘΡΟΥ 14
Ελάχιστες απαιτήσεις ενεργητικής δημοσιότητας

1. Η ενεργητική δημοσιότητα σύμφωνα με τρεις πρώτες παραγράφους του άρθρου 14 διενεργείται με τη χρήση τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών, και ανάρτηση σε ειδικό ηλεκτρονικό μητρώο, σύμφωνα με τις ειδικότερες διατάξεις του παρόντος νόμου.

2. Υπεύθυνη για την ανάρτηση είναι η δημόσια αρχή η οποία συντάσσει, αποδέχεται ή κατέχει το έγγραφο, σύμφωνα με τις ειδικότερες διακρίσεις των τριών πρώτων παραγράφων του άρθρου 14. Η ίδια αρχή είναι διαρκώς υπεύθυνη για την πληρότητα και την ακρίβεια του μητρώου, και διορθώνει αμελλητί, με δική της πρωτοβουλία ή κατόπιν αιτήσεως οποιουδήποτε, ελλείψεις και ανακρίβειες.

3. Η πρόσβαση στο ηλεκτρονικό μητρώο της πρώτης παραγράφου του Παραρτήματος αυτού ικανοποιεί τις εξής ελάχιστες απαιτήσεις:

α) γίνεται ατελώς

β) είναι αδιαλείπτως διαθέσιμη

γ) δεν απαιτεί επίκληση έννομου συμφέροντος

δ) δεν απαιτεί αυθεντικοποίηση ή παροχή διαπιστευτηρίων εκ μέρους του κοινού.

Άρθρο 15

Παθητική δημοσιότητα και σχέση των διατάξεων για τη δημοσιότητα με άλλες διατάξεις

1. Για τα έγγραφα που υπάγονται στο άρθρο 14 δεν ισχύει η δυνατότητα άρνησης από την αρμόδια διοικητική αρχή χορήγησης στο ενδιαφερόμενο κοινό εγγράφων που αφορούν συζητήσεις του υπουργικού συμβουλίου, η οποία προβλέπεται στο άρθρο 5 του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας.

2. Για κάθε άλλο θέμα που δεν ρυθμίζεται ρητά στον παρόντα νόμο, οι διατάξεις που ρυθμίζουν την πρόσβαση του κοινού στις περιβαλλοντικές πληροφορίες, όπως έχουν θεσπιστεί κατ' εφαρμογή της οδηγίας 2003/4/ΕΚ για την πρόσβαση του κοινού σε περιβαλλοντικές πληροφορίες και της Σύμβασης για την πρόσβαση σε πληροφορίες, τη συμμετοχή του κοινού στη λήψη αποφάσεων και την πρόσβαση στη δικαιοσύνη για περιβαλλοντικά θέματα όπως η τελευταία έχει κυρωθεί με τον ν. 3422/2005 (ΦΕΚ Α' 303), εξακολουθούν να ισχύουν, με την επιφύλαξη των τριών παραγράφων που ακολουθούν.

3. Για τις ανάγκες ερμηνείας και εφαρμογής των διατάξεων της δεύτερης παραγράφου του παρόντος άρθρου, η δημοσιοποίηση κάθε εγγράφου που εμπίπτει στο άρθρο 14 του παρόντος νόμου:

α) δεν επηρεάζει αρνητικά τον εμπιστευτικό χαρακτήρα των διαδικασιών δημόσιων αρχών, οι οποίες ασκούν αρμοδιότητες που ορίζονται στον παρόντα νόμο,

β) δεν επηρεάζει αρνητικά τις διεθνείς σχέσεις, τη δημόσια ασφάλεια και την εθνική άμυνα, και

γ) εξυπηρετεί εντόνως το δημόσιο συμφέρον.

4. Για τις ανάγκες ερμηνείας και εφαρμογής των διατάξεων της δεύτερης παραγράφου του παρόντος άρθρου, τα έγγραφα που υπάγονται στο άρθρο 14 περιέχουν πληροφορίες που αφορούν εκπομπές στο περιβάλλον.

5. Δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας δεν μπορούν να αντιταχθούν στη δημοσιοποίηση των εγγράφων που υπάγονται στο άρθρο 14.

6. Εφόσον δεν ορίζεται διαφορετικά στον παρόντα νόμο, ειδικότερες διατάξεις που αφορούν την ανάρτηση στο διαδίκτυο ή τη δημοσίευση στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως δημόσιων και ιδιωτικών εγγράφων και νομικών πράξεων εξακολουθούν να ισχύουν.

7. Εφόσον δεν ορίζεται διαφορετικά στον παρόντα νόμο, ως προς τα έγγραφα που εμπίπτουν στο άρθρο 14, εξακολουθούν να ισχύουν οι εθνικές διατάξεις:

α) για τα ηλεκτρονικά δημόσια έγγραφα

β) τα ανοιχτά δεδομένα

γ) τα γεωχωρικά δεδομένα.

Άρθρο 16 **Συμμετοχή του ενδιαφερόμενου κοινού**

1. Κατά την εφαρμογή του παρόντος νόμου, διασφαλίζεται η ευρύτερη δυνατή διαβούλευση με το ενδιαφερόμενο κοινό. Σε κάθε περίπτωση, διασφαλίζεται σύμφωνα με τις κάτωθι διατάξεις η ευκαιρία έγκαιρης και ουσιαστικής συμμετοχής σε κάθε διοικούμενο που επηρεάζεται, και ιδίως:

α) των κατοίκων απόμακρων περιοχών,

β) των κατοίκων περιοχών που επηρεάζονται ιδιαίτερα από τις συνέπειες της κλιματικής αλλαγής,

γ) των κατοίκων περιοχών που επηρεάζονται ιδιαίτερα από τις πράξεις που τίθενται σε δημόσια διαβούλευση,

δ) των κοινωνικών εταίρων,

ε) των επαγγελματικών φορέων,

στ) κοινωνικών ομάδων που είναι εκτεθειμένες σε κίνδυνο κοινωνικού αποκλεισμού, άνισης μεταχείρισης ή υφίστανται ή έχουν υποστεί διακρίσεις.

2. Κάθε εκτελεστή πράξη, με την οποία ασκούνται ρυθμιστικές ή εποπτικές αρμοδιότητες για την επιδίωξη των σκοπών του παρόντος νόμου, εκδίδεται υποχρεωτικά κατόπιν διαδικασίας δημόσιας διαβούλευσης, σύμφωνα με τις παραγράφους που ακολουθούν.

3. Η υποχρέωση της δεύτερης παραγράφου εφαρμόζεται ανεξάρτητα από τον χαρακτηρισμό της πράξης ως ατομικής, κανονιστικής ή γενικής εφαρμογής.

4. Σε διαδικασία αυτοτελούς δημόσιας διαβούλευσης υπάγονται επίσης:

α) οι εισηγήσεις και προτάσεις της Κλιματικής Αρχής όπως προβλέπονται στο άρθρο 39 παρ.1,

β) κάθε πράξη διορισμού μελών με διοικητικές αρμοδιότητες σε οποιαδήποτε δημόσια αρχή συνίσταται από τον παρόντα νόμο για την εφαρμογή του,

γ) κάθε σημαντική έκθεση ή μελέτη, η οποία, σωρευτικά:

- i. συντάσσεται στα πλαίσια της άσκησης των αρμοδιοτήτων που θεσπίζει ο παρών νόμος,
- ii. αφορά, εν όλω ή εν μέρει, τις επελθούσες ή μελλοντικές επιπτώσεις της εφαρμογής του στους στόχους του άρθρου 1.

Η υπαγωγή των πράξεων των παραπάνω περιπτώσεων σε διαδικασία διαβούλευσης από κοινού με άλλες πράξεις δεν ικανοποιεί την υποχρέωση του πρώτου εδαφίου της παρούσας παραγράφου.

5. Κάθε άλλη πράξη, που δεν περιλαμβάνεται στις παραπάνω παραγράφους και εκδίδεται από αρχή που ασκεί οποιαδήποτε αρμοδιότητα σύμφωνα με τον παρόντα νόμο, μπορεί επίσης να υπάγεται σε διαδικασία δημόσιας διαβούλευσης, εφόσον αυτό κριθεί απαραίτητο από την ίδια. Στην περίπτωση αυτή, η αρχή έκδοσης καθορίζει το εύρος και τα ερωτήματα της δημόσιας διαβούλευσης.

6. Κατά παρέκκλιση των παραπάνω παραγράφων, δεν υπάγονται οπωσδήποτε σε διαδικασία δημόσιας διαβούλευσης πράξεις που εκδίδονται κατά τη διαδικασία επιβολής διοικητικών κυρώσεων σε φορείς οικονομικών δραστηριοτήτων. Οι πράξεις αυτές υπάγονται στις απαιτήσεις ενεργητικής δημοσιότητας του άρθρου 14.

7. Η διαδικασία δημόσιας διαβούλευσης διεξάγεται σύμφωνα με τις ισχύουσες για κάθε πράξη διατάξεις, και ιδίως σύμφωνα με τις διατάξεις που αφορούν την περιβαλλοντική αδειοδότηση, και τη στρατηγική περιβαλλοντική εκτίμηση, όπως εκάστοτε ισχύουν. Σε κάθε περίπτωση, και ιδίως στις περιπτώσεις που οι ισχύουσες διατάξεις για κάποια πράξη των τεσσάρων πρώτων παραγράφων δεν προβλέπουν διαδικασία δημόσιας διαβούλευσης, εφαρμόζεται το παράρτημα στο παρόν άρθρο με τίτλο "Ελάχιστες απαιτήσεις συμμετοχής του ενδιαφερόμενου κοινού".

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΑΡΘΡΟΥ 16

Ελάχιστες απαιτήσεις συμμετοχής του ενδιαφερόμενου κοινού

1. Σε κάθε περίπτωση, η αρχή εκπόνησης διαφέρει από την αρχή διαβούλευσης. Εφόσον η αρχή διαβούλευσης δεν ορίζεται στον παρόντα νόμο ή σε άλλες ισχύουσες διατάξεις, αρχή διαβούλευσης είναι η Κλιματική Συνέλευση.

2. Η διαδικασία συμμετοχής του κοινού αρχίζει με την ανάρτηση από την αρχή εκπόνησης σε ειδικό ιστοχώρο:

- α) του προσχεδίου της πράξης για την οποία διενεργείται η δημόσια διαβούλευση και
- β) των κυριότερων εγγράφων που ελήφθησαν υπόψη για την εκπόνηση του προσχεδίου.

Ο ιστοχώρος της παρούσας παραγράφου συμμορφώνεται με τις απαιτήσεις του Παραρτήματος του άρθρου 14 του παρόντος με τίτλο “Ελάχιστες απαιτήσεις ενεργητικής δημοσιότητας”.

Εφόσον η ανάρτηση έχει ολοκληρωθεί, η αρχή εκπόνησης εκδίδει ηλεκτρονική ανακοίνωση, στην οποία προσδιορίζει ρητά την ημερομηνία έναρξης και λήξης της δημόσιας διαβούλευσης. Η ημερομηνία έναρξης της δημόσιας διαβούλευσης δεν μπορεί να απέχει λιγότερο από πέντε (5) ημέρες από την ημερομηνία της πραγματικής επιγραμμικής ανάρτησης.

3. Σε κάθε περίπτωση, η προθεσμία της δεύτερης παραγράφου οφείλει να είναι επαρκής. Για τον προσδιορισμό της, η αρχή εκπόνησης λαμβάνει ιδίως υπόψη:

α) τον όγκο και την πολυπλοκότητα των εγγράφων που έχουν αναρτηθεί κατά της δεύτερη παράγραφο, και

β) τη διάρκεια, τις επιπτώσεις και τους αποδέκτες των πράξεων που τίθενται σε δημόσια διαβούλευση

γ) την υποχρέωση διεξαγωγής μίας ευρείας και ουσιαστικής διαβούλευσης, σύμφωνα ιδίως με τις απαιτήσεις της πρώτης παραγράφου του άρθρου 16.

Λαμβάνοντας υπόψη τα κριτήρια και τις απαιτήσεις της παρούσας παραγράφου, η αρχή εκπόνησης προσδιορίζει κατά τη δεύτερη παράγραφο τη διάρκεια της δημόσιας διαβούλευσης. Η διάρκεια αυτή είναι τουλάχιστον εξήντα ημερολογιακές (60) ημέρες. Η ημερομηνία του προηγούμενου εδαφίου είναι ενδεικτική.

4. Όλα τα σχόλια υποβάλλονται ηλεκτρονικά και δημοσιοποιούνται υποχρεωτικά στον ιστοχώρο της δεύτερης παραγράφου.

5. Όλα τα σχόλια είναι επώνυμα. Η υποβολή σχολίων εκ μέρους ομάδων πολιτών χωρίς νομική προσωπικότητα επιτρέπεται μέσω άτυπου εκπροσώπου που ορίζεται από τις ομάδες αυτές.

6. Όλα τα σχόλια λαμβάνονται υπόψη κατά την εκπόνηση της οριστικής πράξης. Κατ' εξαίρεση, δεν λαμβάνονται υπόψη σχόλια που:

α) είναι προδήλως καταχρηστικά,

β) είναι παντελώς ατεκμηρίωτα,

γ) είναι άσχετα με το θέμα της διαβούλευσης.

7. Μετά το πέρας της προθεσμίας, η αρχή διαβούλευσης εκπονεί έκθεση διαβούλευσης, η οποία περιλαμβάνει:

α) παραπομπή στα σχόλια που η αρχή διαβούλευσης θεωρεί ότι πρέπει να γίνουν δεκτά, να απορριφθούν, ή να μην ληφθούν υπόψη κατά την έκτη παράγραφο,

β) την αιτιολογία, βάσει της οποίας η αρχή διαβούλευσης θεωρεί ότι ορισμένα σχόλια πρέπει να γίνουν δεκτά ή να απορριφθούν,

γ) απλή γνώμη, σχετικά με τις αλλαγές που πρέπει να γίνουν στο προσχέδιο της πράξης με βάση τα σχόλια που έγιναν δεκτά από την αρχή διαβούλευσης.

Για τις ανάγκες των περιπτώσεων (β) και (γ), τα σχόλια μπορούν να ομαδοποιούνται.

8. Τα σχόλια που λαμβάνονται υπόψη κατά την έκτη παράγραφο συνιστούν απλές γνώμες. Η τυχόν απόρριψη τους απαιτεί ειδική αιτιολογία, η οποία καταγράφεται στην έκθεση της έβδομης παραγράφου, ή σε άλλα έγγραφα στα οποία αναφέρεται η οριστική πράξη.

9. Η αιτιολογία της τυχόν απόρριψης της απλής γνώμης της περίπτωσης (γ) της έβδομης παραγράφου απαιτεί ειδική και εμπειριστατωμένη αιτιολογία, η οποία καταγράφεται είτε στην τελική πράξη ή είτε σε άλλα έγγραφα στα οποία αναφέρεται η πράξη αυτή.

10. Λαμβάνοντας υπόψη το αντικείμενο της διαβούλευσης, η αρχή διαβούλευσης μπορεί να απευθύνει ειδική πρόσκληση για υποβολή σχολίων σε φυσικά ή νομικά πρόσωπα, με ιδιαίτερη εμπειρία, δράση ή τεχνογνωσία στο αντικείμενο της διαβούλευσης. Ενδεικτικά, αυτά μπορεί να είναι:

α) πανεπιστημιακά ιδρύματα και σχολές ή ερευνητικά κέντρα,

β) ειδικοί επιστήμονες,

γ) οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης,

δ) συνδικαλιστικές ενώσεις,

ε) επαγγελματικές ενώσεις,

στ) πολίτες ή ενώσεις πολιτών με ή χωρίς νομική προσωπικότητα,

ζ) μη κυβερνητικές οργανώσεις.

11. Λαμβάνοντας υπόψη το αντικείμενο της διαβούλευσης, η αρχή διαβούλευσης μπορεί να συμπληρώνει τη διαδικασία των παραπάνω παραγράφων με

α) δημόσιες συζητήσεις,

β) τοπικές εκδηλώσεις σε περιοχές που επηρεάζονται ιδιαίτερα από την πράξη.

Για τους σκοπούς της παρούσας παραγράφου, η αρχή διαβούλευσης χρησιμοποιεί και δωρεάν διαθέσιμα μέσω διαδικτύου ηλεκτρονικά μέσα.

Άρθρο 17 **Πρόσβαση στη δικαιοσύνη**

1. Κατά την εφαρμογή και την ερμηνεία του παρόντος νόμου, διασφαλίζεται η μέγιστη δυνατή πρόσβαση κάθε διοικούμενου στη δικαιοσύνη.

2. Καθένας που επικαλείται παράβαση των δικαιωμάτων που θεσπίζονται με αυτόν τον νόμο από οποιαδήποτε πράξη ή παράλειψη δημόσιου ή ιδιωτικού φορέα έχει δικαίωμα να προσφύγει στα δικαστήρια.

3. Καθένας μπορεί να εγείρει αξίωση άρσης και παράλειψης της προσβολής του κοινού αγαθού του άρθρου 8, η οποία προέρχεται από υλικές ενέργειες οποιουδήποτε κατά παράβαση του παρόντος νόμου.

4. Το έννομο συμφέρον για την άσκηση ένδικων βοηθημάτων σχετικά με πράξεις ή παραλείψεις κατά παράβαση του παρόντος νόμου δεν επηρεάζεται από:

α) την κατοικία του φυσικού, ή την έδρα του νομικού προσώπου, ή

β) τον αβέβαιο ή μελλοντικό χαρακτήρα των συνεπειών της κλιματικής αλλαγής

γ) το μέγεθος της συμβολής στην κλιματική αλλαγή των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου που ρυθμίζονται από τον παρόντα νόμο.

5. α) Κάθε νομικό πρόσωπο φέρει προσωπικό έννομο συμφέρον για την άσκηση ένδικων βοηθημάτων κατά των πράξεων, η έκδοση των οποίων προβλέπεται στο τέταρτο μέρος του παρόντος με τίτλο “Κλιματικός προϋπολογισμός” και το πέμπτο μέρος “Πολιτικές και Μέτρα” ή της παράλειψης έκδοσής τους, εφόσον ο επιδιωκόμενος σκοπός τους επηρεάζεται, έστω και έμμεσα, από τις πράξεις ή παραλείψεις αυτές.

β) Η περίπτωση του προηγούμενου εδαφίου συντρέχει ιδίως όταν η πραγματοποίηση του επιδιωκόμενου σκοπού του νομικού προσώπου επηρεάζεται από τις συνέπειες της κλιματικής αλλαγής.

6. Κατά παρέκκλιση κάθε άλλης διάταξης, επιτρέπεται η άσκηση αιτήσεων ακύρωσης κατά:

α) της πράξης υπουργικού συμβουλίου με την οποία εγκρίνεται το ΕΣΕΚ κατά την πέμπτη παράγραφο του άρθρου 24 του παρόντος νόμου,

β) της έγκρισης της Εθνικής Στρατηγικής για την Προσαρμογή του άρθρου 33 από την ανεξάρτητη Κλιματική Αρχή του άρθρου 48.

Η άπρακτη παρέλευση των προθεσμιών που θέτει ο παρών νόμος για την έκδοση των πράξεων που προβλέπονται από τα μέρη Δ “Κλιματικός προϋπολογισμός” και Ε “Μέτρα πολιτικής”, συνιστά άνευ ετέρου σιωπηρή αρνητική πράξη, η οποία είναι αυτοτελώς προσβλητή με αίτηση ακύρωσης δίχως καμία άλλη προϋπόθεση.

7. Κάθε πράξη ή παράλειψη που αφορά τη συμμετοχή του κοινού κατά το άρθρο 16 του παρόντος ή την ενεργητική και παθητική δημοσιοποίηση κατά τα άρθρα 14 και 15 του παρόντος είναι αυτοτελώς προσβλητή με αίτηση ακύρωσης.

Για κάθε άλλο θέμα που δεν ρυθμίζεται ρητά από το παρόν άρθρο, ισχύουν οι κείμενες διατάξεις.

Άρθρο 18

Προστασία προσώπων που αναφέρουν παραβιάσεις του περιβαλλοντικού δικαίου

1. Οι παράγραφοι που ακολουθούν θεσπίζουν τις ελάχιστες υποχρεωτικές απαιτήσεις προστασίας των προσώπων που αναφέρουν ή δημοσιοποιούν παραβιάσεις του περιβαλλοντικού δικαίου, ιδίως με σκοπό την επίτευξη των στόχων των άρθρων 1 και 2, την τυπική και ουσιαστική προστασία των δικαιωμάτων των άρθρων 9 - 17, την αποτελεσματική εφαρμογή της Συμφωνίας των Παρισίων στη Σύμβαση - Πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών για την κλιματική αλλαγή, όπως έχει κυρωθεί με τον ν. 4426/2016 και ισχύει, και την προστασία του δημόσιου συμφέροντος.

2. Για κάθε θέμα που δεν ρυθμίζεται ρητά από το παρόν άρθρο, εφαρμόζονται οι εθνικές διατάξεις για την ενσωμάτωση της οδηγίας (ΕΕ) 2019/1937 σχετικά με την προστασία των προσώπων που αναφέρουν παραβιάσεις του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το πεδίο εφαρμογής των εθνικών αυτών διατάξεων περιλαμβάνει σε κάθε περίπτωση και τις παραβάσεις της πρώτης παραγράφου του παρόντος άρθρου.

3. Το παρόν άρθρο εφαρμόζεται σε κάθε πρόσωπο που αναφέρει στον εξωτερικό διάλογο αναφοράς ή δημοσιοποιεί πληροφορίες στο κοινό σχετικά με παραβιάσεις, οι οποίες σωρευτικά ικανοποιούν τις παρακάτω προϋποθέσεις:

α) Οι πληροφορίες εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του παρόντος νόμου, των πράξεων που εκδίδονται κατ' εξουσιοδότησή του, ή άλλων ρυθμίσεων με συναφές πεδίο εφαρμογής.

β) Το αναφέρον πρόσωπο έχει βάσιμους λόγους να θεωρεί ότι οι πληροφορίες σχετικά με παραβιάσεις που ανέφεραν ή αποκάλυψαν δημόσια ήταν αληθείς κατά τον χρόνο της αναφοράς ή της δημοσιοποίησης.

γ) Οι πληροφορίες προέρχονται από τον οργανισμό στον οποίο εργάζεται ή έχει εργαστεί το αναφέρον πρόσωπο, ή σε άλλους οργανισμούς με τους οποίους το αναφέρον πρόσωπο είχε επαφή μέσω της εργασίας του. Στην παρούσα περίπτωση, περιλαμβάνονται οργανισμοί του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα, και οργανισμοί που δημιουργούνται ή ασκούν αρμοδιότητες σύμφωνα με τον παρόντα νόμο.

4. Εφόσον συντρέχουν οι προϋποθέσεις της τρίτης παραγράφου, στις πληροφορίες της τρίτης παραγράφου που αναφέρονται ή δημοσιοποιούνται περιλαμβάνονται επίσης:

α) εύλογες υπόνοιες,

β) πληροφορίες ή εύλογες υπόνοιες για απόπειρες απόκρυψης παραβιάσεων, καθώς και για επικείμενες ή δυνητικές παραβιάσεις.

5. Στα πρόσωπα της τρίτης παραγράφου περιλαμβάνονται επίσης:

α) νομικά πρόσωπα, και ενώσεις προσώπων χωρίς νομική προσωπικότητα,

β) φυσικά ή νομικά πρόσωπα, και ενώσεις προσώπων χωρίς νομική προσωπικότητα, που ανέφεραν ή δημοσιοποίησαν πληροφορίες σχετικά με τις παραβιάσεις αυτές ανωνύμως, αλλά τα οποία στη συνέχεια ταυτοποιήθηκαν με οποιονδήποτε τρόπο.

6. Εφόσον συντρέχουν οι προϋποθέσεις των προηγούμενων παραγράφων, τα αναφέροντα πρόσωπα της τρίτης, τέταρτης και πέμπτης παραγράφου απολαμβάνουν της προστασίας του κεφαλαίου V της οδηγίας (ΕΕ) 2019/1937. Δεν τίθενται μέτρα προστασίας, μέτρα προστασίας έναντι αντιποίνων, απαγορεύσεις αντιποίνων και μέτρα στήριξης των αναφερόντων προσώπων, που είναι ευνοϊκότερα για τα αναφέροντα πρόσωπα και θεσπίζονται με το παρόν άρθρο. Σε κάθε περίπτωση:

α) η αναφορά ή η δημοσιοποίηση των πληροφοριών σύμφωνα με τους ορισμούς του παρόντος άρθρου δεν θεωρείται ότι παραβιάζει κανένα κανόνα δικαίου ή εσωτερικό κώδικα του οργανισμού και

β) τα αναφέροντα πρόσωπα δεν υπέχουν καμία απολύτως ευθύνη, πειθαρχική, αστική, διοικητική ή ποινική, σε σχέση με την αναφορά ή δημοσιοποίηση.

Στην παρούσα παράγραφο εμπίπτουν ενδεικτικά οι κανόνες που διέπουν την απλή και τη συκοφαντική δυσφήμιση, την προσβολή των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας, την παραβίαση της υποχρέωσης τήρησης του απορρήτου και της εμπιστευτικότητας, την παραβίαση των κανόνων για την προστασία προσωπικών δεδομένων, αποκάλυψη εμπορικού απορρήτου, και κάθε είδους αιτήσεις αποζημίωσης βάσει του ιδιωτικού, του δημόσιου ή του εργατικού δικαίου.

7. Τα μέτρα της έκτης παραγράφου εφαρμόζονται επίσης σε:

α) διαμεσολαβητές,

β) τρίτα πρόσωπα που συνδέονται με τα αναφέροντα πρόσωπα, και που θα μπορούσαν να υποστούν αντίποινα σε εργασιακό πλαίσιο, όπως ιδίως συνάδελφοι ή συγγενείς των αναφερόντων,

γ) νομικές οντότητες τις οποίες οι αναφέροντες έχουν στην ιδιοκτησία τους, για τις οποίες εργάζονται ή συνδέονται με άλλο τρόπο με εργασιακή σχέση.

8. Η εφαρμογή του παρόντος άρθρου δεν προϋποθέτει την προηγούμενη υποβολή της αναφοράς σε εσωτερικό δίαυλο αναφοράς, όπως ο τελευταίος προβλέπεται από την οδηγία (ΕΕ) 2019/1937, τις εθνικές διατάξεις ενσωμάτωσης της

τελευταίας, ή οποιαδήποτε άλλη διάταξη. Επίσης, δεν προϋποθέτει τη χρησιμοποίηση του εξωτερικού διαύλου αναφοράς, που ορίζεται με την επόμενη παράγραφο, πριν τη δημοσιοποίηση των πληροφοριών στο κοινό.

9. Για τις ανάγκες εφαρμογής του παρόντος άρθρου, ως διαχειριστής του εξωτερικού διαύλου αναφοράς ορίζεται η Αρχή Οργάνωσης Εποπτείας και Συντονισμού για το πεδίο προστασίας του περιβάλλοντος του άρθρου 124 ν. 4759/2020. Ο εξωτερικός δίαυλος αναφοράς θεσπίζεται βάσει των κείμενων εξουσιοδοτικών διατάξεων εντός έξι (6) μηνών από την ημερομηνία δημοσίευσης του παρόντος νόμου, και αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της μεθοδολογίας σχεδιασμού των ενεργειών εποπτείας στο πεδίο προστασίας του περιβάλλοντος, του εθνικού σχεδίου περιβαλλοντικών επιθεωρήσεων, της μεθοδολογίας προγραμματισμού περιβαλλοντικών επιθεωρήσεων και του συστήματος διαχείρισης περιβαλλοντικών καταγγελιών, που προβλέπεται στο άρθρο 124 ν. 4759/2020. Ο εξωτερικός δίαυλος αναφοράς ικανοποιεί τις απαιτήσεις της εντεκάτης παραγράφου.

10. Εντός ενός (1) μηνός από τη δημοσίευση του παρόντος νόμου, και μέχρι την θέσπιση του οριστικού εξωτερικού διαύλου αναφοράς, τίθενται σε λειτουργία προσωρινός εξωτερικός δίαυλος αναφοράς. Κατ' ελάχιστον, ο προσωρινός εξωτερικός δίαυλος αναφοράς περιλαμβάνει ειδικό λογαριασμό ηλεκτρονικής αλληλογραφίας για την υποβολή των αναφορών, ο οποίος δημοσιεύεται και καθίσταται προσπελάσιμος σε περίοπτη θέση του ιστοτόπου του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας.

11. Ο οριστικός και ο προσωρινός εξωτερικός δίαυλος αναφοράς ικανοποιούν τις ελάχιστες απαιτήσεις που ακολουθούν:

α) Ο διαχειριστής του εξωτερικού διαύλου αναφοράς δεν αποκαλύπτει την ταυτότητα του αναφέροντος για κανένα λόγο. Κατ' εξαίρεση, η ταυτότητα του αναφέροντος προσώπου αποκαλύπτεται αποκλειστικά και μόνο σε εξουσιοδοτημένους υπαλλήλους της αρχής της ενάτης παραγράφου, και μόνο εφόσον, σύμφωνα με τους κανόνες που διέπουν τον εξωτερικό δίαυλο αναφοράς, οι υπάλληλοι αυτοί είναι εξουσιοδοτημένοι με την υποδοχή, παρακολούθηση ή διαχείριση αναφορών χωρίς τη ρητή συγκατάθεση του αναφέροντα.

β) Η υποχρέωση προστασίας της εμπιστευτικότητας του στοιχείου α. ισχύει και απέναντι στις υπόλοιπες υπηρεσιακές μονάδες του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας και των άλλων υπουργείων. Ο διαχειριστής του εξωτερικού διαύλου αναφοράς είναι επαρκώς διαχωρισμένος από τις υπόλοιπες λειτουργίες της Αρχής της ενάτης παραγράφου.

γ) Ο εξωτερικός δίαυλος βεβαιώνει αμελλητί, και σε κάθε περίπτωση εντός επτά (7) ημερών από την παραλαβή της αναφοράς, την παραλαβή, εκτός αν ζητηθεί ρητά κάτι διαφορετικό από τον αναφέροντα ή αν η αρμόδια αρχή πιστεύει ευλόγως ότι η χορήγηση βεβαίωσης αναφοράς θα μπορούσε να θέσει σε κίνδυνο την προστασία της ταυτότητας του αναφέροντος.

δ) Ο εξωτερικός δίαυλος αναφοράς διασφαλίζει:

- i. τη δυνατότητα υποβολής ανώνυμων αναφορών,
- ii. τη συνεχή και στενή παρακολούθηση των αναφορών,

- iii. τη διαβίβαση της αναφοράς και κάθε άλλου σχετικού εγγράφου εντός δεσμευτικής προθεσμίας τριάντα (30) ημερών, σε κάθε συναρμόδια διοικητική αρχή, με εντολή για τη διεξαγωγή των ερευνών και των ελέγχων που είναι κατάλληλοι για τη διερεύνηση του αντικειμένου της αναφοράς και, εφόσον απαιτείται, επιβολή κυρώσεων,
- iv. τη διαβίβαση της αναφοράς και κάθε άλλου σχετικού εγγράφου στις αρμόδιες εισαγγελικές αρχές, εφόσον προκύπτουν ενδείξεις τέλεσης αδικημάτων,
- v. τη διαβίβαση της αναφοράς και κάθε άλλου σχετικού εγγράφου στις αρμόδιες αρχές της Ευρωπαϊκής Ένωσης εφόσον προκύπτουν ενδείξεις παραβίασης διατάξεων της Ενωσιακής νομοθεσίας.

ε) Ο εξωτερικός διάυλος αναφοράς ενημερώνει τον αναφέροντα για την πορεία της αναφοράς κατόπιν ηλεκτρονικού αιτήματος του τελευταίου εντός εύλογου χρονικού διαστήματος, το οποίο δεν υπερβαίνει τους τρεις (3) μήνες.

στ) Ο εξωτερικός διάυλος αναφοράς κοινοποιεί στον αναφέροντα το τελικό αποτέλεσμα ερευνών που κινήθηκαν από την αναφορά.

ζ) Ο εξωτερικός διάυλος αναφοράς τηρεί πλήρες αρχείο των αναφορών.

12. Εντός ενενήντα (90) ημερών από τη δημοσίευση του παρόντος νόμου, η αρχή της ενάτης παραγράφου πλαισιώνεται με τους απαραίτητους πόρους για την έγκαιρη και άρτια εκτέλεση των αρμοδιοτήτων του παρόντος άρθρου.

13. Ο Συνήγορος του Πολίτη παρέχει στα αναφέροντα πρόσωπα τα μέτρα στήριξης του άρθρου 22 της οδηγίας (ΕΕ) 2019/1937.

14. Φυσικά ή νομικά πρόσωπα, που με οποιαδήποτε ιδιότητα:

α) Παρεμποδίζουν ή αποπειρώνται να παρεμποδίσουν την υποβολή αναφοράς.

β) Προβαίνουν σε αντίποινα, με την έννοια της οδηγίας (ΕΕ) 2019/1937, σε βάρος αναφερόντων προσώπων.

γ) Προβαίνουν σε καταχρηστική άσκηση δικαιωμάτων δικαστικής προστασίας κατά αναφερόντων προσώπων.

δ) Παραβιάζουν την υποχρέωση τήρησης του εμπιστευτικού χαρακτήρα της ταυτότητας των αναφερόντων προσώπων, στο μέτρο που καθιερώνεται από το παρόν άρθρο.

ε) Υπέχουν υποχρέωση αποζημίωσης των αναφερόντων για κάθε σχετική ζημία. Πράξεις ή παραλείψεις που παραβιάζουν την παρούσα παράγραφο τιμωρούνται με φυλάκιση τουλάχιστον τριών (3) μηνών και χρηματική ποινή τουλάχιστον 15.000 ευρώ.

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ

ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΟ ΕΝΩΣΙΑΚΟ ΔΙΚΑΙΟ

Άρθρο 19

Σχέση με το Σύστημα Εμπορίας Δικαιωμάτων Εκπομπών

1. Ο παρών νόμος δεν θίγει τις εθνικές ρυθμίσεις που αφορούν δικαιώματα εκπομπής.
2. Η κατοχή δικαιωμάτων εκπομπής δεν απαλλάσσει τον κάτοχό τους από τις απαιτήσεις του παρόντος νόμου.
3. Η λειτουργία του Συστήματος Εμπορίας Δικαιωμάτων Εκπομπής δεν δικαιολογεί παρέκκλιση από τις απαιτήσεις του παρόντος νόμου.
4. Κάθε αρμόδια αρχή διασφαλίζει την εναρμόνιση του παρόντος νόμου με τη λειτουργία του Συστήματος Εμπορίας Δικαιωμάτων Εκπομπής. Για τον σκοπό αυτό, μπορούν να χρησιμοποιηθούν ενδεικτικά:
  - α) ο περιορισμός της δωρεάν κατανομής,
  - β) η ακύρωση δικαιωμάτων.
5. Το σύνολο των εσόδων από τους πλειστηριασμούς των δικαιωμάτων εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου διατίθεται για τη χρηματοδότηση, έργων, μέτρων και δράσεων αντιμετώπισης και προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή και δίκαιης μετάβασης στην κλιματική ουδετερότητα.

Άρθρο 20

Ελάχιστη συνεισφορά της Ελλάδας στην επίτευξη του ευρωπαϊκού κλιματικού στόχου 2030

1. Ο παρών νόμος δεν θίγει τις εθνικές διατάξεις με τις οποίες επιδιώκεται η ενσωμάτωση ή η συμμόρφωση με τον κανονισμό (ΕΕ) 2018/842 σχετικά με τις δεσμευτικές ετήσιες μειώσεις των εκπομπών αερίων θερμοκηπίου από τα κράτη μέλη από το 2021 έως το 2030.
2. Η συμμόρφωση με τα εθνικά επίπεδα εκπομπών που ορίζονται κατά το άρθρο 4 του κανονισμού (ΕΕ) 2018/842 δεν δικαιολογεί παρέκκλιση από τις διατάξεις του παρόντος νόμου.
3. Κάθε αρμόδια αρχή διασφαλίζει την εναρμόνιση του παρόντος νόμου με τις απαιτήσεις του κανονισμού (ΕΕ) 2018/842. Για τον σκοπό αυτό, μπορούν να χρησιμοποιηθούν ενδεικτικά:
  - α) η θέσπιση αυστηρότερων εθνικών στόχων, από αυτούς του άρθρου 4,
  - β) η μη χρήση των δυνατοτήτων ευελιξίας των άρθρων 5 έως 7, και του αποθεματικού ασφάλειας του άρθρου 11 του παραπάνω κανονισμού, όπως εκάστοτε ισχύουν.

Άρθρο 21

Εκπομπές και απορροφήσεις αερίων θερμοκηπίου από δραστηριότητες χρήσης γης, αλλαγής χρήσης γης και δασοπονίας

1. Κάθε αρμόδια αρχή για την εφαρμογή και την ερμηνεία του παρόντος νόμου προσπαθεί να ελαχιστοποιήσει τις εκπομπές, και να μεγιστοποιήσει τις απορροφήσεις από τις δραστηριότητες χρήσης γης, αλλαγής χρήσης γης και δασοπονίας.
2. Ο παρών νόμος δεν θίγει τις εθνικές διατάξεις με τις οποίες επιδιώκεται η ενσωμάτωση ή η συμμόρφωση με τον κανονισμό (ΕΕ) 2018/841 σχετικά με τη συμπερίληψη των εκπομπών αερίων θερμοκηπίου και των απορροφήσεων από δραστηριότητες χρήσης γης, αλλαγής χρήσης γης και δασοπονίας στο πλαίσιο για το κλίμα και την ενέργεια έως το 2030, όπως εκάστοτε ισχύει.
3. Η συμμόρφωση με τις δεσμεύσεις που ορίζονται κατά το άρθρο 4 του κανονισμού (ΕΕ) 2018/841 δεν δικαιολογεί παρέκκλιση από τις διατάξεις του παρόντος νόμου.
4. Για τις ανάγκες του παρόντος νόμου, δεν λαμβάνονται υπόψη:
  - α) η εξαίρεση από τους λογαριασμούς που αφορούν δασωμένες εκτάσεις και διαχειριζόμενες δασικές εκτάσεις, των εκπομπών αερίου του θερμοκηπίου που οφείλονται σε φυσικές διαταραχές, σύμφωνα με το άρθρο 10 του κανονισμού (ΕΕ) 2018/841, όπως εκάστοτε ισχύει,
  - β) η άσκηση των δυνατοτήτων ευελιξίας που προβλέπονται στα άρθρα 11 έως 13 του παραπάνω κανονισμού, όπως εκάστοτε ισχύουν.

Άρθρο 22 Σχέση με το ΕΣΕΚ

1. Τα μέτρα που λαμβάνονται με βάση τον παρόντα νόμο ενσωματώνονται αμελλητί στο ενοποιημένο εθνικό σχέδιο για το κλίμα του 2^{ου} κεφαλαίου του κανονισμού (ΕΕ) 2018/1999 για τη διακυβέρνηση της Ενεργειακής Ένωσης και της Δράσης για το Κλίμα, όπως εκάστοτε ισχύει. Εφόσον είναι αναγκαίο, το ενοποιημένο εθνικό σχέδιο για το κλίμα και οι εκθέσεις εφαρμογής του 4^{ου} κεφαλαίου του κανονισμού (ΕΕ) 2018/1999 επικαιροποιούνται σύμφωνα με τις εθνικές και ενωσιακές διατάξεις που τις διέπουν.
2. Ειδικότερα, και με την επιφύλαξη των οικείων διατάξεων του κανονισμού (ΕΕ) 2018/1999, τα μέτρα που λαμβάνονται με τον παρόντα νόμο μπορούν να τροποποιούν την εθνική συνεισφορά στους τομείς που καλύπτονται από το ΕΣΕΚ.
3. Η τροποποίηση της εθνικής συνεισφοράς στους τομείς που καλύπτει το ΕΣΕΚ επιτρέπεται μόνο εφόσον η μεταγενέστερη συνεισφορά αντιπροσωπεύει πρόοδο πέρα από την προηγούμενη, και αντικατοπτρίζει την υψηλότερη δυνατή φιλοδοξία, με την έννοια της Συμφωνίας του Παρισιού, όπως η τελευταία έχει κυρωθεί με τον ν. 4426/2016 (ΦΕΚ Α' 187).

ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟ ΚΛΙΜΑΤΙΚΟΣ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ

Άρθρο 23 Κλιματικός προϋπολογισμός

1. Ορίζονται κλιματικοί προϋπολογισμοί ανά πενταετή περίοδο, ξεκινώντας από την περίοδο 2026 - 2030, ως ακολούθως. Ως έτος βάσης ορίζεται το 1990.
2. Για την περίοδο 2026 - 2030, το ύψος του κλιματικού προϋπολογισμού ορίζεται ώστε το 2030 οι ετήσιες μεσοσταθμικές εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου να είναι κατ' ελάχιστον κατά 65% μειωμένες σε σύγκριση με το έτος βάσης.
3. Για την περίοδο 2031 - 2035, το ύψος του κλιματικού προϋπολογισμού ορίζεται ώστε το 2035 οι ετήσιες μεσοσταθμικές εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου να είναι κατ' ελάχιστον κατά 80% μειωμένες σε σύγκριση με το έτος βάσης.
4. Για την περίοδο 2036 - 2040, το ύψος του κλιματικού προϋπολογισμού ορίζεται ώστε το 2040 οι ετήσιες μεσοσταθμικές εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου να είναι κατ' ελάχιστον κατά 95% μειωμένες σε σύγκριση με το έτος βάσης.
5. Για την περίοδο 2041 - 2045, το ύψος του κλιματικού προϋπολογισμού ορίζεται ώστε το 2045 οι ετήσιες μεσοσταθμικές καθαρές εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου να είναι κατά 100% μειωμένες σε σύγκριση με το έτος βάσης.

Άρθρο 24

Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Ενέργεια και το Κλίμα

1. Το Εθνικό Σχέδιο για την Ενέργεια και το Κλίμα (εφεξής ΕΣΕΚ), όπως προβλέπεται στον κανονισμό (ΕΕ) 2018/1999 αποτελεί το θεσμικό εργαλείο που ενοποιεί την εθνική κλιματική και ενεργειακή πολιτική και υπηρετεί την επίτευξη των σκοπών του παρόντος με στόχο τη δίκαιη μετάβαση σε μία βιώσιμη και ανθεκτική οικονομία μηδενικού άνθρακα.
2. Κάθε ΕΣΕΚ εκπονείται ανά πενταετία και καλύπτει χρονικά μία πενταετή περίοδο, όπως αυτή περιγράφεται στο άρθρο 23.
3. Το ΕΣΕΚ κατ' ελάχιστον:
  - α) Εξειδικεύει και περιγράφει τα μέτρα και τις πολιτικές που απαιτούνται για την επίτευξη της μείωσης των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου εντός των ορίων του κλιματικού προϋπολογισμού.
  - β) Καλύπτει όλους τους τομείς της οικονομικής δραστηριότητας.
4. Το ΕΣΕΚ εκπονείται και εγκρίνεται με γνώμονα την ενίσχυση της περιβαλλοντικής βιωσιμότητας, της οικονομικής αποδοτικότητας και της κοινωνικής δικαιοσύνης, δίνει προτεραιότητα στην ενεργειακή απόδοση και λαμβάνει υπόψη:
  - α) Τις υφιστάμενες δεσμεύσεις της χώρας, όπως αυτές απορρέουν από την ευρωπαϊκή και διεθνή νομοθεσία και τις πέντε διαστάσεις της Ενεργειακής Ένωσης.

- β) Τις πιο πρόσφατες τεχνολογικές και επιστημονικές εξελίξεις.
- γ) Τις προτάσεις και εισηγήσεις της Κλιματικής Αρχής, όπως προβλέπεται στο άρθρο 48.
- δ) Τις προτάσεις και εισηγήσεις άλλων υπουργών της κυβέρνησης, όταν και όπως αυτές κρίνεται απαραίτητο να ζητηθούν.
- ε) Τις γνώμες και συμβολές που υποβάλλονται από πολίτες μέσα από την Κλιματική Συνέλευση, όπως προβλέπεται στο άρθρο 43.
5. Η εκπόνηση του ΕΣΕΚ αποτελεί αρμοδιότητα του Κυβερνητικού Συμβουλίου για την Κλιματική Αλλαγή, συντονίζεται από τον Υπουργό Περιβάλλοντος και Ενέργειας και εγκρίνεται με πράξη υπουργικού συμβουλίου.
6. Το αρχικό ΕΣΕΚ καλύπτει την πενταετή περίοδο 2026 – 2030 και εγκρίνεται όχι αργότερα από την 30η Ιουνίου 2024.
7. Τα ΕΣΕΚ των επόμενων περιόδων εγκρίνονται το αργότερο έως την 30η Ιουνίου του δεύτερου έτους πριν την έναρξη της αντίστοιχης πενταετούς περιόδου κλιματικού προϋπολογισμού.

Άρθρο 25

Διαδικασία εκπόνησης και έγκρισης ΕΣΕΚ

1. Με πρωτοβουλία του ΥΠΕΝ τα μέλη του Κυβερνητικού Συμβουλίου Κλιματικής Πολιτικής (ΚΣΚΠ) ολοκληρώνουν το ΕΣΕΚ της περιόδου 2026 - 2030 το αργότερο έως τις 31 Δεκεμβρίου 2022.
2. Το αρχικό προσχέδιο υποβάλλεται αμελλητί στην Κλιματική Αρχή και την Κλιματική Συνέλευση προς αξιολόγηση το αργότερο έως τις 31 Μαρτίου 2023.
3. Κατόπιν των αξιολογήσεων της παραγράφου 2, το προσχέδιο του ΕΣΕΚ υποβάλλεται σε δημόσια διαβούλευση έως τις 30 Ιουνίου 2023 και όχι λιγότερο από εξήντα (60) ημερολογιακές ημέρες. Με ευθύνη του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας απευθύνεται πρόσκληση συμμετοχής των πολιτών στη διαβούλευση σύμφωνα με τη διαδικασία του άρθρου 50 παράγραφος 11.
4. Το προσχέδιο υποβάλλεται στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή προς αξιολόγηση έως τις 30 Ιουνίου 2023.
5. Το τελικό σχέδιο ΕΣΕΚ υποβάλλεται στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή έως τις 30 Ιουνίου 2024, έχοντας λάβει υπόψη τα αποτελέσματα της δημόσιας διαβούλευσης και της αξιολόγησης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.
6. Το ΕΣΕΚ εγκρίνεται με πράξη υπουργικού συμβουλίου.
7. Η διαδικασία των ως άνω παραγράφων του παρόντος (πρώτη έως έκτη) επαναλαμβάνεται εφεξής ανά πέντε έτη για τις επόμενες πενταετείς περιόδους.

Άρθρο 26

Ετήσιος κλιματικός ισολογισμός

1. Με σκοπό την εναρμόνιση του παρόντος κλιματικού νόμου με το δημοσιονομικό πλαίσιο της χώρας και τον ετήσιο κύκλο προγραμματισμού του κυβερνητικού έργου, εντάσσονται στον Κρατικό Προϋπολογισμό, σύμφωνα με τις ελάχιστες απαιτήσεις των επόμενων παραγράφων: οι «πολιτικές και μέτρα», με την έννοια του άρθρου 2 περίπτ. 1 του κανονισμού (ΕΕ) 2018/1999, όπως έχουν περαιτέρω θεσπιστεί με το ΕΣΕΚ σύμφωνα με τη διαδικασία του άρθρου 25 του παρόντος νόμου, και ειδικότερα, ο «κλιματικός ισολογισμός» του παρόντος νόμου.

2. α) Οι «πολιτικές και μέτρα» της παραγράφου 1 του παρόντος άρθρου περιλαμβάνονται υποχρεωτικά στο ισχύον μεσοπρόθεσμο δημοσιονομικό πλαίσιο που προβλέπεται από την οδηγία 2011/85/ΕΕ και το κεφάλαιο Δ' του Β' μέρους του ν. 4270/2014, όπως εκάστοτε ισχύουν.

β) Για τον σκοπό αυτόν, η Κλιματική Αρχή αποστέλλει, μέχρι το τέλος Φεβρουαρίου και σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις, κάθε απαραίτητο στοιχείο ή πρόβλεψη που αφορά τις δημοσιονομικές εξελίξεις και επιπτώσεις κατά τη διάρκεια του έτους προϋπολογισμού των «πολιτικών και μέτρων» της παραγράφου 1 περίπτ. (α). Κατά την εφαρμογή του παρόντος άρθρου, οι «πολιτικές και μέτρα» της πρώτης παραγράφου του παρόντος άρθρου θεωρούνται κύρια μέτρα πολιτικής, και εντάσσονται στο βασικό σενάριο.

3. α) Ο κλιματικός ισολογισμός περιλαμβάνεται υποχρεωτικά, ως προϋπολογισμός προγράμματος, στον Κρατικό Προϋπολογισμό.

β) Ειδικότερα, περιλαμβάνονται στον Κρατικό Προϋπολογισμό:

- i. οι πίνακες των προβλεπόμενων για το έτος προϋπολογισμού εκπομπών και απορροφήσεων, και τα υπόλοιπα ποσοτικά, μη οικονομικά στοιχεία που συνιστούν τον κλιματικό ισολογισμό,
- ii. τα στοιχεία δαπανών και εσόδων, και τα υπόλοιπα οικονομικά στοιχεία που αντιστοιχούν στις «πολιτικές και μέτρα» της πρώτης παραγράφου περίπτ. (α) του παρόντος άρθρου, τα οποία θα υλοποιηθούν κατά τη διάρκεια τους έτους,

γ) Οι πλέον επίκαιρες πληροφορίες του εδαφίου (β) (i) της παρούσας παραγράφου υποβάλλονται, σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις, απευθείας από την Κλιματική Αρχή στο Γενικό Λογιστήριο του Κράτους μέχρι την 31η Ιουλίου κάθε έτους. Οι πληροφορίες του εδαφίου (β) (ii) της παρούσας παραγράφου υποβάλλονται από κάθε αρμόδιο για την υλοποίηση των «πολιτικών και μέτρων» φορέα της γενικής κυβέρνησης στο Γενικό Λογιστήριο του Κράτους, μέχρι την 31η Ιουλίου κάθε έτους.

δ) Παράλληλα με τον Κρατικό Προϋπολογισμό του στοιχείου (β), υποβάλλεται και έκθεση εκτέλεσης του κλιματικού ισολογισμού για το προηγούμενο έτος. Ειδικότερα, ο κλιματικός απολογισμός εμφανίζει:

- i. τους πίνακες εκπομπών και απορροφήσεων, που έχουν διενεργηθεί κατά το έτος απολογισμού, και τα υπόλοιπα ποσοτικά, μη οικονομικά στοιχεία που συνδέονται με αυτά
- ii. τα έσοδα και έξοδα που αντιστοιχούν στις «πολιτικές και μέτρα» της πρώτης παραγράφου περ. (α) του παρόντος άρθρου, και οι οποίες υλοποιήθηκαν ή βρίσκονται σε στάδιο υλοποίησης κατά το έτος απολογισμού.

ε) Οι πλέον επίκαιρες πληροφορίες του εδαφίου (δ)(i) της παρούσας παραγράφου υποβάλλονται, σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις, απευθείας από την Κλιματική Αρχή στο Γενικό Λογιστήριο του Κράτους μέχρι την 30^η Ιουνίου κάθε έτους. Οι πληροφορίες αυτές είναι σύμφωνες με τα δεδομένα παρακολούθησης των εκπομπών και απορροφήσεων που συλλέγονται σύμφωνα με τον παρόντα νόμο. Οι πληροφορίες του εδαφίου (β)(ii) της παρούσας παραγράφου υποβάλλονται από κάθε αρμόδιο για την υλοποίηση αυτών των πολιτικών και μέτρων φορέα της Γενικής Κυβέρνησης στο Γενικό Λογιστήριο του Κράτους, μέχρι την 30^η Ιουνίου κάθε έτους.

4. Η δήλωση συμμόρφωσης του Υπουργού Οικονομικών, η οποία προβλέπεται στο άρθρο 58 παρ. 4 περίπτ. β' του ν. 4270/2014, όπως εκάστοτε ισχύει, βεβαιώνει επίσης ρητά και ειδικά ότι ο προσαρτημένος στον Κρατικό Προϋπολογισμό κλιματικός ισολογισμός του άρθρου 26 είναι συμβατός με το μεσοπρόθεσμο πλαίσιο δημοσιονομικής στρατηγικής ή την τυχόν επικαιροποίησή του, για το αντίστοιχο οικονομικό έτος. Η δήλωση βεβαιώνει ρητά και ειδικά ότι οι προβλέψεις που έχουν περιληφθεί στο σχέδιο του ετήσιου Κρατικού Προϋπολογισμού και την εισηγητική έκθεση, ανταποκρίνονται στο βαθμό που είναι ευλόγως και πρακτικώς εφικτό, σε πραγματικά στοιχεία και το κόστος όλων των προβλεπόμενων σε αυτόν τον νόμο. Για το θέμα αυτό, ο Υπουργός Οικονομικών μπορεί να ζητήσει γνωμοδότηση της Κλιματικής Αρχής και της Κλιματικής Συνέλευσης, ή οποιασδήποτε άλλης συναρμόδιας αρχής.

5. Κατά τη νομοθετική εργασία της Βουλής για την ψήφιση του Κρατικού Προϋπολογισμού, προγραμματίζεται ειδική συζήτηση για τον Κλιματικό Ισολογισμό, την οποία παρίστανται ο Υπουργός Περιβάλλοντος και Ενέργειας και ο πρόεδρος της ανεξάρτητης Κλιματικής Αρχής.

ΜΕΡΟΣ ΠΕΜΠΤΟ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΜΕΤΡΑ

Άρθρο 27

Ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και εξοικονόμηση ενέργειας

1. Για την επίτευξη των στόχων του παρόντος, ορίζονται ως ελάχιστοι, νομικά δεσμευτικοί στόχοι έως το 2030:

α) Η συμμετοχή των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας (εφεξής ΑΠΕ) στην ακαθάριστη τελική κατανάλωση ενέργειας σε ποσοστό 50%.

β) Η συμμετοχή των ΑΠΕ στην ακαθάριστη τελική κατανάλωση ηλεκτρικής ενέργειας σε ποσοστό 85%.

γ) Η συμμετοχή των ΑΠΕ στην τελική κατανάλωση για μεταφορές σε ποσοστό 30%, σύμφωνα με τη σχετική μεθοδολογία υπολογισμού της ΕΕ.

δ) Η συμμετοχή των ΑΠΕ στην τελική κατανάλωση για θέρμανση και ψύξη σε ποσοστό 50%.

ε) Η επίτευξη ενεργειακής απόδοσης σε ποσοστό 50%, σε σύγκριση με τις αντίστοιχες προβολές, όπως αυτές ορίζονται στην οδηγία (ΕΕ) 2018/2002.

στ) Η επίτευξη ενεργειακής απόδοσης σε ποσοστό 50% για τον δημόσιο και τον ευρύτερο δημόσιο τομέα.

2. Η επίτευξη των στόχων του παρόντος άρθρου αποτελεί κεντρική προτεραιότητα με ειδική μέριμνα για τα οικονομικά ασθενέστερα νοικοκυριά.

3. Ως περιβαλλοντικού σκοπού υποδομές, οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας χωροθετούνται και λειτουργούν με βάση τις βέλτιστες διαθέσιμες τεχνολογίες και πρακτικές αποφυγής και μετριασμού επιπτώσεων στο φυσικό περιβάλλον, τη βιοποικιλότητα και το τοπίο, η εφαρμογή των οποίων υπόκειται σε έλεγχο από τις αρμόδιες αρχές, σύμφωνα και με τις πρόνοιες του άρθρου 7.

Άρθρο 28

Συμμετοχή πολιτών στην ενεργειακή μετάβαση

1. Για την επίτευξη των στόχων του παρόντος ανάγεται σε προτεραιότητα η θέσπιση ευνοϊκού κανονιστικού πλαισίου που υποστηρίζει και ενθαρρύνει ενεργά την ελεύθερη, ανοικτή και οικειοθελή συμμετοχή των πολιτών στον μετασχηματισμό σε ένα κλιματικά ουδέτερο ενεργειακό σύστημα, σύμφωνα και με τις διατάξεις των οδηγιών 2018/2001/ΕΚ και 2019/944/ΕΚ.

2. Στο ΕΣΕΚ της περιόδου 2026 - 2030 περιγράφονται αναλυτικά οι πολιτικές και τα μέτρα που θα υποστηρίξουν την ευρύτερη δυνατή συμμετοχή των πολιτών στην ενεργειακή μετάβαση με στόχο έως το 2030 το 25% της παραγόμενης ηλεκτρικής ενέργειας από ΑΠΕ να παράγεται από πολίτες και ενεργειακές κοινότητες, εκ του οποίου 10% αφορά ευάλωτα νοικοκυριά.

3. Με στόχο την ανάπτυξη της αποκεντρωμένης παραγωγής ενέργειας από ΑΠΕ, έως το 2024 θεσπίζονται ελάχιστοι στόχοι εγκατεστημένης ισχύος ΑΠΕ με τη συμμετοχή ενεργειακών κοινοτήτων όπως ορίζονται στον ν. 4513/2018 σε όλους τους πρωτοβάθμιους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης. Οι στόχοι ορίζονται λαμβάνοντας υπόψη την έκταση, το πληθυσμιακό μέγεθος, το ανανεώσιμο δυναμικό, καθώς και όλες τις ειδικότερες κοινωνικές, οικονομικές και περιβαλλοντικές συνθήκες του κάθε πρωτοβάθμιου ΟΤΑ.

4. Στο ΕΣΕΚ της περιόδου 2026 - 2030 περιγράφονται αναλυτικά τα μέτρα και οι πολιτικές για την ενεργειακή αναβάθμιση 1.000.000 κτιρίων έως το 2030, με μέριμνα για τα νοικοκυριά χαμηλού εισοδήματος.

Άρθρο 29

Απανθρακοποίηση του ενεργειακού συστήματος

1. Από τη δημοσίευση του παρόντος νόμου δεν επιτρέπεται καμία νέα παραχώρηση δικαιωμάτων έρευνας και εξόρυξης υδρογονανθράκων σε ολόκληρη την ελληνική επικράτεια, συμπεριλαμβανομένων των θαλάσσιων ζωνών οικονομικής εκμετάλλευσης.

2. Από τη δημοσίευση του παρόντος νόμου, αναστέλλεται οριστικά η δυνατότητα παράτασης οποιουδήποτε σταδίου έρευνας, η προθεσμία του οποίου έχει παρέλθει άπρακτη.

3. Ειδικά για τις ενεργές συμβάσεις παραχώρησης του δικαιώματος έρευνας, αναζήτησης και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων, οι ισχύουσες συμβάσεις τροποποιούνται κατ' επίκληση της κλιματικής έκτακτης ανάγκης και μετά από διευθέτηση των εκατέρωθεν αξιώσεων ορίζεται ως απώτατος χρόνος ισχύος ή και παράτασής τους το αργότερο η 31η Δεκεμβρίου 2025.

4. Ως καταληκτική ημερομηνία για την απολιγνιτοποίηση της χώρας, ορίζεται το αργότερο η 31^η Δεκεμβρίου 2025.

5. Ως καταληκτική ημερομηνία για την απαγόρευση σύνδεσης νέων κτιρίων με ορυκτό αέριο, ορίζεται το αργότερο η 31η Δεκεμβρίου 2024.

Άρθρο 30

Μεταφορές

1. Για την επίτευξη των στόχων του παρόντος, αναθεωρείται έως τις 31 Δεκεμβρίου 2023 το Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο Μεταφορών (ΕΣΣΜ) με στόχο τη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου του τομέα των μεταφορών, συμπεριλαμβανομένων των θαλάσσιων και αεροπορικών μεταφορών, σύμφωνα με τους στόχους του άρθρου 23, υποστηρίζοντας τους εξής άξονες και κατευθύνσεις:

α) ανάπτυξη δικτύου δημόσιων μεταφορών μηδενικών εκπομπών σε δημοτικό, διαδημοτικό και διαπεριφερειακό επίπεδο,

β) εξηλεκτρισμός και ανάπτυξη του σιδηροδρομικού δικτύου με στόχο τη διαπεριφερειακή και διεθνή διασύνδεση και την αύξηση των εμπορευματικών μεταφορών,

γ) ανάπτυξη κατάλληλων και ασφαλών αστικών υποδομών αιφόρων μετακινήσεων με εναλλακτικά μέσα (όπως ποδήλατα και ελαφρά, προσωπικά ηλεκτροκίνητα οχήματα),

δ) εξηλεκτρισμό των οχημάτων του ευρύτερου δημοσίου τομέα και των ειδικών στόλων,

ε) προώθηση της ηλεκτροκίνησης με στόχο τη στήριξη των οικονομικά ασθενέστερων πολιτών,

στ) ανάπτυξη στρατηγικής για τις μεταφορές των προϊόντων του αγροτοδιατροφικού τομέα,

ζ) μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου των αεροπορικών μεταφορών και θέσπιση συγκεκριμένων μέτρων που θα συμβάλλουν στη βιώσιμη μετακίνηση και μεταφορές (όπως η μείωση των αεροπορικών πτήσεων και απαγόρευσή τους για μικρές αποστάσεις εσωτερικού, στις οποίες είναι δυνατή η μετακίνηση με τρένο σε λιγότερο από 4 ώρες)

2. Το ΕΣΣΜ καλύπτει την περίοδο 2024 - 2030 και αναθεωρείται στο εξής κάθε πέντε χρόνια ακολουθώντας το χρονοδιάγραμμα αναθεώρησης του ΕΣΕΚ όπως περιγράφεται στο άρθρο 25.

3. Τα μέτρα και πολιτικές που εξειδικεύουν τους άξονες και κατευθύνσεις της παραγράφου 1 αποτελούν αναπόσπαστο μέρος του ΕΣΕΚ.

4. Οι άξονες και κατευθύνσεις της παραγράφου 1 αναπτύσσονται με γνώμονα την υποστήριξη των οικονομικά ασθενέστερων και κοινωνικά ευάλωτων ομάδων, τη μείωση των ιδιωτικών επιβατοχιλιομέτρων και την ενίσχυση των μετεπιβιβάσεων και των συνδυασμένων μεταφορών.

5. Ως νομικά δεσμευτικός στόχος ορίζεται ο μηδενισμός των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου από τον τομέα των μεταφορών, συμπεριλαμβανομένων των θαλάσσιων και αεροπορικών μεταφορών, έως το 2045. Για την επίτευξη του στόχου αυτού ορίζονται ως νομικά δεσμευτικοί στόχοι:

α) η διείσδυση της ηλεκτροκίνησης κατά 50% επί των ταξινομήσεων νέων επιβατικών και ελαφριών επαγγελματικών οχημάτων, όπως ορίζονται στο παράρτημα II της οδηγίας 2007/46/EK έως το 2030.

β) η απαγόρευση της πώλησης νέων συμβατικών επιβατικών και ελαφριών επαγγελματικών οχημάτων, όπως ορίζονται στο παράρτημα II της οδηγίας 2007/46/EK από 1ης Ιανουαρίου 2036.

6. Από τη δημοσίευση του παρόντος η Ελλάδα αναλαμβάνει πολιτικές πρωτοβουλίες και στηρίζει τις ευρωπαϊκές και διεθνείς προσπάθειες για τη μείωση των

εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου των αεροπορικών και θαλάσσιων μεταφορών, συμπεριλαμβανομένων των διεθνών.

Άρθρο 31 **Αστικός χώρος**

1. Για την επίτευξη των στόχων του παρόντος, αναθεωρούνται ο πολεοδομικός χωρικός σχεδιασμός και τα πολεοδομικά σταθερότυπα στην κατεύθυνση της βιώσιμης χωρικής ανάπτυξης και βιώσιμης κινητικότητας με τους εξής στόχους και κατευθύνσεις:

α) Κάλυψη των οικιστικών αναγκών, κυρίως εντός της θεσμοθετημένης αστικής γης, με βάση την αρχή της συμπαγούς πόλης, με έμφαση στην:

- i. Προώθηση ενός πολυκεντρικού και ιεραρχημένου συστήματος χωρικής οργάνωσης και αντιμετώπιση του μη δομημένου περιβάλλοντος ως κρίσιμου παράγοντα για τη βιωσιμότητα,
  - ii. Ανάπτυξη πολύπλευρου πλέγματος παρεμβάσεων μικρής / τοπικής κλίμακας. Ένταξη των αστικών κενών στη λειτουργία της πόλης στην κατεύθυνση της μεγιστοποίησης πράσινων ελεύθερων κοινόχρηστων και δημόσιων χώρων εντός του αστικού ιστού,
  - iii. προώθηση ολοκληρωμένων προγραμμάτων αστικής αναζωογόνησης, με έμφαση σε περιοχές ανενεργών χρήσεων (brown-fields) και καθορισμός περιοχών με χαμηλό δείκτη εκπομπής αερίων του θερμοκηπίου,
  - iv. Αποφυγή της απόσυρσης κτιρίων και κάλυψη νέων αναγκών κατά προτεραιότητα μέσω της επανάχρησης υφιστάμενων και εγκαταλελειμμένων κτιρίων,
  - v. Εξυγίανση και επανάχρηση ρυπασμένων και υποβαθμισμένων εκτάσεων, ιδίως για την εγκατάσταση υποδομών παραγωγής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές κατά προτεραιότητα με προώθηση των ενεργειακών κοινοτήτων,
  - vi. Δυνατότητα εγκατάστασης φωτοβολταϊκών συστημάτων κατά προτεραιότητα εντός και εκτός εγκεκριμένων σχεδίων, σε νομίμως υφιστάμενα κτίρια και στέγαστρα, σε ιδιοκτησίες, που βρίσκονται σε επιχειρηματικές ζώνες, σε εμπορευματικά πάρκα, βιομηχανικά και βιοτεχνικά πάρκα, καθώς και οι ζώνες χονδρεμπορίου, σε εγκαταστάσεις αεροδρομίων και μεγάλων σιδηροδρομικών σταθμών, λιμανιών και γενικά σε εγκαταστάσεις συγκοινωνιακών υποδομών,
  - vii. Συγκρότηση συνεκτικού και συνεχούς δικτύου χώρων πρασίνου και αξιοποίηση χώρων για την προώθηση της αστικής φύτευσης και γεωργίας,
  - viii. Τόνωση των κέντρων πόλης και των τοπικών πολεοδομικών κέντρων, ώστε να μειώνονται οι μετακινήσεις για χρήσεις όπως εμπόριο, εκπαίδευση, υγεία, χώροι πρασίνου,
  - ix. Οργάνωση και διαμόρφωση εντός του αστικού ιστού ολοκληρωμένων δικτύων πράσινων (κοινόχρηστοι χώροι πρασίνου) και μπλε διαδρομών (δίκτυο υδάτινων διαδρομών), ως μέσων κλιματικής προσαρμογής.
- β) Ενεργειακή συνολική αναβάθμιση υφιστάμενου κτιριακού αποθέματος, ώστε να επιτευχθεί κατάσταση σχεδόν μηδενικής κατανάλωσης. Για κάθε νέο κτίριο

εφαρμόζονται χωρίς παρεκκλίσεις οι διατάξεις της οδηγίας 2010/31/EK για επίτευξη κατάστασης μηδενικών εκπομπών από την ημέρα κατασκευής τους.

γ) Περιορισμό των μετακινήσεων και ενίσχυση της βιώσιμης κινητικότητας μέσω:

- i. Ενιαίου πολεοδομικού και κυκλοφοριακού σχεδιασμού και προσανατολισμού της χωρικής ανάπτυξης κυρίως προς τα δίκτυα των μέσων σταθερής τροχιάς σε συνάρθρωση με τα μέσα μαζικής μεταφοράς
- ii. Συγκρότησης ολοκληρωμένων δικτύων για πεζούς και ποδηλάτες μεταξύ σημαντικών πόλων φυσικού, πολεοδομικού, συγκοινωνιακού και πολιτιστικού ενδιαφέροντος.
- iii. Κυκλοφοριακής αναδιοργάνωσης σε επίπεδο δήμου και δημοτικού διαμερίσματος και πολεοδομικής ενότητας, με έμφαση στα ήπια μέσα μετακίνησης (ποδήλατο, περπάτημα), δημιουργία εκτεταμένου δικτύου ποδηλατικών διαδρομών και πεζοδρόμων.
- iv. Προώθηση πρακτικών διαμοιρασμού ιδιωτικών μέσων μετακίνησης, με εξασφάλιση κυκλοφοριακών πλεονεκτημάτων

δ) Η αναθεώρηση του χωρικού σχεδιασμού και των πολεοδομικών σταθεροτύπων στην κατεύθυνση της βιώσιμης χωρικής ανάπτυξης και βιώσιμης κινητικότητας, κατά την έννοια του παρόντος, προωθείται άμεσα και περιλαμβάνει την επανεξέταση και αναγκαίες προσαρμογές του ισχύοντος θεσμικού πλαισίου. Με δεδομένη δε την επικείμενη αναθεώρηση των τοπικών πολεοδομικών σχεδίων για τις περισσότερες περιοχές της χώρας, προτεραιότητα δίνεται στις προδιαγραφές για την ανάθεση και σύνταξη των σχεδίων αυτών. Στις προδιαγραφές αυτές περιλαμβάνεται και η επεξεργασία δεικτών για την αποτίμηση του βαθμού ανταπόκρισης των μέτρων και πολιτικών για τον αστικό χώρο με τις αρχές της βιώσιμης χωρικής ανάπτυξης και βιώσιμης κινητικότητας. Ιδιαίτερης σημασίας για την προώθηση των στόχων του παρόντος είναι η επανεξέταση και αναγκαίες προσαρμογές των θεσμικών ρυθμίσεων για τις ζώνες παραγωγικών δραστηριοτήτων.

Άρθρο 32

Κλιματικός χωρικός σχεδιασμός

A. ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΚΛΙΜΑΤΙΚΟΥ ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΥ ΣΤΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΧΩΡΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ

1. Οι διαδικασίες μετασχηματισμού στο σύστημα χωρικού σχεδιασμού είναι οι ακόλουθες:

α) η μείωση της κλιματικής επικινδυνότητας, στην οποία είναι εκτεθειμένο το ευρύτερο σύστημα χωρικού σχεδιασμού

β) η μείωση των εκπομπών μέσω της επέκτασης της βιώσιμης μετακίνησης

γ) η μείωση των εκπομπών και η αύξηση των απορροφήσεων από τις αλλαγές χρήσεων γης

δ) η τροποποίηση της χωρικής διάρθρωσης ορισμένων τομέων παραγωγικής δραστηριότητας, ώστε να υποστηρίζεται η μετάβαση σε μία οικονομία μηδενικών εκπομπών.

2. Οι στόχοι είναι δεσμευτικοί.

3. Διοικητικές πράξεις, με τις οποίες θα διασφαλιστεί η τελεσφόρηση των διαδικασιών μετασχηματισμού της παρ. 1, είναι οι παρακάτω:

α) Όλες οι διαδικασίες μετασχηματισμού της παρ.1 υλοποιούνται μέσω των πολιτικών και μέτρων που εντάσσονται στο ΕΣΕΚ, σύμφωνα με τα άρθρα 24 - 25 του παρόντος νόμου, και το άρθρο 7 του Κανονισμού (ΕΕ) 2018/1999, όπως εκάστοτε ισχύουν.

β) Όλες οι διαδικασίες μετασχηματισμού της παρ. 1 υλοποιούνται επίσης μέσω ειδικών χωροταξικών πλαισίων που προβλέπονται στο δεύτερο και στο τρίτο μέρος του παρόντος άρθρου.

γ) Μέχρι τη θέση σε ισχύ των ειδικών χωροταξικών πλαισίων που προβλέπονται στο μέρος Β και Γ του παρόντος άρθρου, όλες οι διαδικασίες μετασχηματισμού της παρ. 1 εφαρμόζονται μέσω των μεταβατικών ρυθμίσεων χωρικού σχεδιασμού του μέρους ΣΤ του παρόντος άρθρου.

B. ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ ΤΗΣ ΚΛΙΜΑΤΙΚΗΣ ΕΠΙΚΙΝΔΥΝΟΤΗΤΑΣ ΣΤΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΧΩΡΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ

4. Εκπονείται, σύμφωνα με το άρθρο 5 ν. 4447/2016, όπως εκάστοτε ισχύει, Ειδικό Χωροταξικό Πλαίσιο για την Κλιματική Επικινδυνότητα.

5. Το Ειδικό Χωροταξικό Πλαίσιο για την Κλιματική Επικινδυνότητα καθορίζει Ζώνες Αυξημένης Επικινδυνότητας για κάθε δέσμη και τύπο κλιματικών κινδύνων που περιλαμβάνονται σε αυτό, σύμφωνα με τις διαδικασίες και το χρονοδιάγραμμα του Παραρτήματος Α.

6. Εντός των ζωνών της προηγούμενης παραγράφου, το Ειδικό Χωροταξικό Πλαίσιο για την Κλιματική Επικινδυνότητα καθορίζει κατευθύνσεις χωρικού σχεδιασμού που συνίστανται:

α) σε απαγορεύσεις ή περιορισμούς έργων, δραστηριοτήτων και χρήσεων,

β) στην οργανωμένη απομάκρυνση έργων, δραστηριοτήτων και χρήσεων,

γ) στην υλοποίηση έργων και δραστηριοτήτων, και την εγκατάσταση χρήσεων, μόνο κατόπιν εκτίμησης λύσεων που βασίζονται στη φύση και τις φυσικές διεργασίες,

δ) την υλοποίηση έργων και δραστηριοτήτων, και την εγκατάσταση χρήσεων, με άλλους όρους και περιορισμούς που μειώνουν την κλιματική επικινδυνότητα, όπως η υδατική ουδετερότητα, και η μηδενική έκλυση λυμάτων.

7. Το Ειδικό Χωροταξικό Πλαίσιο της προηγούμενης παραγράφου περιέχει τις ελάχιστες ρυθμίσεις και κατευθύνσεις χωρικού σχεδιασμού για τον υποκείμενο σχεδιασμό του Παραρτήματος Α του παρόντος άρθρου.

8. Το πρώτο Ειδικό Χωροταξικό Πλαίσιο για την Κλιματική Επικινδυνότητα τίθεται σε ισχύ το αργότερο μέχρι την 1/1/2030, και αναθεωρείται τουλάχιστον κάθε 10 χρόνια.

Δ. ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ ΤΗΣ ΜΕΙΩΣΗΣ ΤΩΝ ΕΚΠΟΜΠΩΝ ΣΤΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΧΩΡΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ

9. Εκπονείται, σύμφωνα με το άρθρο 5 ν. 4447/2016, όπως εκάστοτε ισχύει, Ειδικό Χωροταξικό Πλαίσιο για τη Μείωση των Εκπομπών.

10. Το Ειδικό Χωροταξικό Πλαίσιο για τη Μείωση των Εκπομπών περιέχει τις ελάχιστες ρυθμίσεις και κατευθύνσεις χωρικού σχεδιασμού για τον υποκείμενο σχεδιασμό του Παραρτήματος Β του παρόντος άρθρου.

11. Το πρώτο Ειδικό Χωροταξικό Πλαίσιο για τη Μείωση των Εκπομπών τίθεται σε ισχύ το αργότερο μέχρι την 1η Ιανουαρίου 2030, και αναθεωρείται το αργότερο κάθε 10 χρόνια.

Ε. ΝΟΜΙΚΕΣ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ

12. Αντιφάσεις των ειδικών χωροταξικών πλαισίων του παρόντος άρθρου με τα ισχύοντα ειδικά χωροταξικά πλαίσια επιλύονται με βάση τη διαδικασία του άρθρου 5 παρ. 6 [περ. (α) και (β)] ν. 4447/2016 (ΦΕΚ Α' 241), όπως εκάστοτε ισχύει. Η γνώμη του ΚΕΣΥΧΩΘΑ και οι αποφάσεις τροποποίησης ή διόρθωσης των ειδικών χωροταξικών πλαισίων βάσει της παραπάνω διαδικασίας υπάγονται στις απαιτήσεις συμμετοχής του κοινού και ενεργητικής δημοσιότητας του παρόντος νόμου.

13. Μετά τη θέσπιση των ειδικών χωροταξικών πλαισίων του παρόντος άρθρου, αναθεωρούνται σύμφωνα με τις ισχύουσες διατάξεις:

α) τα περιφερειακά σχέδια για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή (ΠεΣΠΚΑ) του άρθρου 43 ν. 4414/2016, όπως αντικαθίσταται με το άρθρο 35 του παρόντος,

β) τα περιφερειακά χωροταξικά πλαίσια του άρθρου 6 ν. 4447/2016, όπως εκάστοτε ισχύει,

γ) ο πολεοδομικός σχεδιασμός του κεφαλαίου Γ' του ν. 4447/2016, όπως εκάστοτε ισχύει.

14. Σκοπός της αναθεώρησης είναι, μεταξύ άλλων, η διασφάλιση της συμμόρφωσης ή συμβατότητας με τις κατευθύνσεις χωρικού σχεδιασμού που εισάγουν τα χωροταξικά πλαίσια του παρόντος άρθρου.

ΣΤ. ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΕΣ ΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΧΩΡΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ

15. Από την ημερομηνία δημοσίευσης του παρόντος νόμου, και μέχρι τη θέση σε ισχύ των ειδικών χωροταξικών πλαισίων του παρόντος άρθρου, και για την επίτευξη των σκοπών του παρόντος νόμου, απαγορεύονται:

α) η δόμηση σε απόσταση μικρότερη από πενήντα (50) μέτρα από την όχθη ρέματος, ποταμών και λιμνών ή από το όριο δασικής έκτασης σύμφωνα με τις διατάξεις περί εκτός σχεδίου δόμησης, όπως εκάστοτε ισχύουν, και ιδίως του άρθρου 32 (παρ. 1 και παρ. 2) ν. 4759/2020 (ΦΕΚ Α' 245)

β) η έκδοση και υλοποίηση εκκρεμουσών οικοδομικών αδειών μετά την 11.6.1975 εντός δασών, δασικών, αναδασωτέων και χορτολιβαδικών εκτάσεων, ακόμα και αν δεν έχουν ανακληθεί ή ακυρωθεί,

γ) η δόμηση κατοικιών σε απόσταση μικρότερη από 100 μέτρα από την οριογραμμή του αιγιαλού του άρθρου 4 ν. 2971/2001, σύμφωνα με τις διατάξεις περί εκτός σχεδίου δόμησης, όπως εκάστοτε ισχύουν, και ιδίως του άρθρου 32 (παρ. 1 και παρ. 2) ν. 4759/2020 (ΦΕΚ Α' 245).

16. Οι ρυθμίσεις χωρικού σχεδιασμού της προηγούμενης παραγράφου μπορούν να τροποποιούνται από τα ειδικά χωροταξικά πλαίσια του παρόντος άρθρου.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α ΑΡΘΡΟΥ 32

Ειδικό Χωροταξικό Πλαίσιο για την Κλιματική Επικινδυνότητα

A. ΒΑΣΙΚΗ ΑΡΧΗ

1. Η επιλογή των κατάλληλων κατευθύνσεων και ρυθμίσεων χωρικού σχεδιασμού διασφαλίζει την κλιματική δικαιοσύνη, και τη μείωση της επικινδυνότητας στην κοινωνία, στο περιβάλλον, σε περιουσιακά και μη αγαθά.

B. ΕΘΝΙΚΗ ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ ΚΛΙΜΑΤΙΚΗΣ ΕΠΙΚΙΝΔΥΝΟΤΗΤΑΣ

2. Το Ειδικό Χωροταξικό Πλαίσιο για την Κλιματική Επικινδυνότητα βασίζεται σε διαχείριση κινδύνων που ικανοποιεί τις τυπικές και ουσιαστικές απαιτήσεις του άρθρου 6 της Απόφασης αριθ. 1313/2013/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Δεκεμβρίου 2013, περί μηχανισμού πολιτικής προστασίας της Ένωσης, και τις εκάστοτε ισχύουσες κατευθυντήριες γραμμές της Επιτροπής.

Γ. ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΑ ΥΠΟΠΛΑΙΣΙΑ ΚΛΙΜΑΤΙΚΗΣ ΕΠΙΚΙΝΔΥΝΟΤΗΤΑΣ

3. Το Ειδικό Χωροταξικό Πλαίσιο για την Κλιματική Επικινδυνότητα περιλαμβάνει υποχρεωτικά 2 υποπλαίσια:

α) Ειδικό Χωροταξικό Υποπλαίσιο για τους Κλιματικούς Κινδύνους Ταχείας Επέλευσης

β) Ειδικό Χωροταξικό Υποπλαίσιο για τους Κλιματικούς Κινδύνους Βραδείας Επέλευσης.

4. Το πρώτο Ειδικό Χωροταξικό Πλαίσιο για την Κλιματική Επικινδυνότητα μπορεί να περιλαμβάνει μόνο Κινδύνους Ταχείας Επέλευσης. Με την επιφύλαξη της απόφασης που προβλέπεται στην 3^η παράγραφο του παρόντος Παραρτήματος, περιλαμβάνονται τουλάχιστον οι κίνδυνοι ταχείας επέλευσης που περιλαμβάνονται στον Πίνακα Α.

5. Με την επιφύλαξη της απόφασης που προβλέπεται στην 3^η παράγραφο του παρόντος Παραρτήματος [περ. (β)], το δεύτερο ειδικό χωροταξικό πλαίσιο για την Κλιματική Επικινδυνότητα περιλαμβάνει τουλάχιστον τους εξής κινδύνους ταχείας και βραδείας επέλευσης:

i. Μετεωρολογικοί και υδρολογικοί κίνδυνοι ταχείας επέλευσης: ακραία φαινόμενα πλημμύρας, παγετού, χιονοθύελλες και καύσωνες.

ii. Περιβαλλοντικοί κίνδυνοι ταχείας επέλευσης: Δασικές πυρκαγιές.

iii. Μετεωρολογικοί και υδρολογικοί κίνδυνοι βραδείας επέλευσης: Ξηρασία.

iv. Γεωκίνδυνοι βραδείας επέλευσης: Μεταβολές στους υπόγειους υδροφορείς.

v. Περιβαλλοντικοί βραδείας επέλευσης: Υποβάθμιση δασικών οικοσυστημάτων, ερημοποίηση, άνοδος στάθμης των θαλάσσιων υδάτων, διάβρωση της ακτογραμμής, υποβάθμιση εδαφών.

Δ. ΒΑΣΙΚΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΕΧΠ - ΚΕ

6. Ειδικότερα, το πρώτο Εθνικό Χωρικό Πλαίσιο για την Κλιματική Επικινδυνότητα ΕΧΠ - ΚΕ περιλαμβάνει τουλάχιστον:

α) Ζώνες αυξημένης επικινδυνότητας για τις πλημμύρες (Z1)

β) Ζώνες αυξημένης επικινδυνότητας για τις Δασικές πυρκαγιές (Z2)

γ) Ζώνες αυξημένης επικινδυνότητας για την αναπλήρωση υπόγειων υδροφορέων (Z3)

7. Το δεύτερο Ειδικό Χωροταξικό Πλαίσιο για τη Μείωση των Εκπομπών περιλαμβάνει ζώνες αυξημένης επικινδυνότητας για όλους τους κινδύνους βραδείας και ταχείας επέλευσης που εμφανίζονται στον Πίνακα Α.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β ΑΡΘΡΟΥ 32

Ειδικό Χωροταξικό Πλαίσιο για τη Μείωση των Εκπομπών

A. ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ

1. Ο κλιματικός χωρικός σχεδιασμός διασφαλίζει ότι οι λύσεις που βασίζονται στην φύση εξετάζονται κατά προτεραιότητα.

B. ΕΛΑΧΙΣΤΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΕΧΠ-ΜΕ.

2. Τα ειδικά χωροταξικά πλαίσια για τη μείωση των εκπομπών ΕΧΠ-ΜΕ περιλαμβάνουν τουλάχιστον:

α) Ζώνες μειωμένων και μηδενικών εκπομπών (ME1),

β) Ζώνες δίκαιης μετάβασης (ME2),

γ) Ζώνες αποκατάστασης εδαφών (ME3),

δ) Ζώνες αρνητικών εκπομπών από αλλαγές χρήσεων γης (ME4).

Άρθρο 33

Εθνική στρατηγική για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή

Το άρθρο 42 του ν. 4414/2016 αντικαθίσταται ως ακολούθως:

1. «Το αργότερο εντός είκοσι τεσσάρων (24) μηνών από τη δημοσίευση του παρόντος νόμου, το Κυβερνητικό Συμβούλιο για την Κλιματική Αλλαγή αξιολογεί την

υφιστάμενη εθνική στρατηγική για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή (ν. 4414/2016) και εκπονεί νέα (εφεξής Στρατηγική για την Προσαρμογή).

2. Η Στρατηγική για την Προσαρμογή καλύπτει χρονικά διάστημα πέντε (5) ετών και αναθεωρείται ανά πενταετία (5).

3. Η Στρατηγική για την Προσαρμογή κατ' ελάχιστον εξειδικεύει το πλαίσιο για την εφαρμογή μέτρων ανά τομέα σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο με στόχο την ενίσχυση της κλιματικής ανθεκτικότητας της χώρας μέσω:

α) της βελτίωσης της γνώσης για τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής και των λύσεων που προσφέρει η προσαρμογή,

β) της προσαρμογής για την κλιματική αλλαγή, με βάση ανάλυση τρωτότητας οικονομικών τομέων και κοινωνικών δραστηριοτήτων και εκτίμηση των επιπτώσεων των κλιματικών μεταβολών στους διάφορους τομείς της οικονομικής και κοινωνικής δραστηριότητας, στο περιβάλλον και τη βιοποικιλότητα,

γ) της ενίσχυσης του σχεδιασμού και της υλοποίησης μέτρων προσαρμογής και ανθεκτικότητας για τη στοχευμένη και προληπτική ανάληψη τομεακής δράσης,

δ) του συντονισμού των πολιτικών, οικονομικών και κοινωνικών φορέων,

ε) της προώθησης της διεθνούς συνεργασίας με έμφαση στις πλέον ευάλωτες χώρες στην κλιματική κρίση,

στ) την ευαισθητοποίηση των πολιτών ώστε να είναι ενημερωμένοι και συμμετοχοί ως μέλη μιας ενεργούς κοινωνίας πολιτών.

4. Η στρατηγική για την προσαρμογή περιλαμβάνει σχέδιο δράσης κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 42Α του παρόντος νόμου.

5. Η Στρατηγική για την Προσαρμογή λαμβάνει υπόψη τις:

α) υφιστάμενες δεσμεύσεις της χώρας, όπως αυτές απορρέουν από την ευρωπαϊκή και διεθνή νομοθεσία.

β) πιο πρόσφατες τεχνολογικές και επιστημονικές εξελίξεις.

γ) γνωμοδοτήσεις των φορέων όπως προβλέπονται στην παράγραφο 6 του παρόντος.

δ) προτάσεις και εισηγήσεις άλλων υπουργών της κυβέρνησης, όταν και όπως αυτές κρίνεται απαραίτητο να ζητηθούν.

ε) γνώμες και συμβολές που υποβάλλονται από πολίτες μέσα από ενέργειες της Κλιματικής Συνέλευσης.

6. Με ευθύνη του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας, το προσχέδιο της Στρατηγικής για την Προσαρμογή:

α) Υποβάλλεται στην Κλιματική Αρχή, το Εθνικό Συμβούλιο για την προσαρμογή του άρθρου 44, στον Οργανισμό Φυσικού Περιβάλλοντος και Κλιματικής Αλλαγής και την Κλιματική Συνέλευση για γνωμοδότηση.

β) Κατόπιν των ως άνω γνωμοδοτήσεων, υποβάλλεται σε δημόσια διαβούλευση για όχι λιγότερο από εξήντα (60) ημερολογιακές ημέρες. Με ευθύνη του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας απευθύνεται πρόσκληση συμμετοχής των πολιτών στη διαβούλευση σύμφωνα με τη διαδικασία που προβλέπεται στο άρθρο 50 παρ.11.

7. Η εκπόνηση της Στρατηγικής για την Προσαρμογή αποτελεί αρμοδιότητα του Κυβερνητικού Συμβουλίου για την Κλιματική Αλλαγή, συντονίζεται από τον Υπουργό Περιβάλλοντος και Ενέργειας και εγκρίνεται με πράξη υπουργικού συμβουλίου”.

Άρθρο 34

Σχέδιο δράσης για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή

Προστίθεται άρθρο 42Α στον ν. 4414/2016 ως ακολούθως:

1. “Το σχέδιο δράσης που περιλαμβάνεται στη Στρατηγική για την Προσαρμογή εξειδικεύει τα μέτρα προσαρμογής ανά τομέα και περιλαμβάνει κατ’ ελάχιστον:

α) κλιματικά σενάρια σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο,

β) αξιολόγηση και χαρτογράφηση της τρωτότητας των φυσικών οικοσυστημάτων, πληθυσμών, αστικών περιοχών και υποδομών, συμπεριλαμβανομένων των στοιχείων που περιγράφονται στον εθνικό κατάλογο για την καταγραφή και χαρτογράφηση των οικοσυστημάτων και οικοτόπων του άρθρου 36,

γ) ολοκληρωμένα πλαίσια πρόβλεψης και αξιολόγησης κλιματικού κινδύνου,

δ) σύστημα παρακολούθησης, καταγραφής και αξιολόγησης των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής ανά τομέα,

ε) δέσμη στρατηγικών στόχων συνδεδεμένων με σχετικούς δείκτες προόδου,

στ) καταγραφή και αξιολόγηση δυνητικών απαιτούμενων μέτρων και δράσεων προσαρμογής ανά τομέα οικονομικής και κοινωνικής δραστηριότητας για την επίτευξη των στόχων του παρόντος,

ζ) καταγραφή και αξιολόγηση εναλλακτικών προσεγγίσεων τομεακής διαχείρισης (πχ γεωργία, αλιεία) ώστε τα μέτρα προσαρμογής να παραμένουν κατάλληλα και αποτελεσματικά εντός της διαρκούς εξελισσόμενης κλιματικής αλλαγής.

η) χρονοδιάγραμμα υλοποίησης, εκτιμώμενο συνολικό κόστος, ενδεικτικό προϋπολογισμό (συμπεριλαμβανομένου του κόστους για το σύστημα

παρακολούθησης) και πιθανές πηγές χρηματοδότησης, ιδίως σε ό,τι αφορά τα μέτρα και τις δράσεις εθνικής εμβέλειας.

θ) κατευθύνσεις σε ό,τι αφορά τα μέτρα και τις δράσεις που πρέπει να υλοποιηθούν σε περιφερειακό επίπεδο και να περιληφθούν στα Περιφερειακά Σχέδια για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 43 του παρόντος.

ι) αξιολόγηση και ιεράρχηση της υλοποίησης των μέτρων με δυνατότητα διαβάθμισης της σημαντικότητας, της αμεσότητας και του χρονικού εύρους εφαρμογής τους (άμεση, μεσοπρόθεσμη και μακροπρόθεσμη αν υλοποιηθεί στα πέντε (5) χρόνια της εφαρμογής του Σχεδίου Δράσης).”.

Άρθρο 35

Περιφερειακά σχέδια προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή

Το άρθρο 43 του ν. 4414/2016 αντικαθίσταται ως ακολούθως:

1. “Κάθε περιφέρεια καταρτίζει Περιφερειακό Σχέδιο για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή (ΠεΣΠΚΑ). Το ΠεΣΠΚΑ εξειδικεύει τις κατευθύνσεις της Στρατηγικής για την Προσαρμογή και τους στόχους, τα μέτρα και τις δράσεις που περιλαμβάνονται στο Σχέδιο Δράσης σε επίπεδο Περιφέρειας.

2. Το ΠεΣΠΚΑ εκπονείται από την οικεία περιφέρεια και εγκρίνεται με απόφαση του Περιφερειακού Συμβουλίου με εισήγηση της Διεύθυνσης Περιβάλλοντος και Χωρικού Σχεδιασμού της οικείας Περιφέρειας και μετά από γνώμη της Περιφερειακής Επιτροπής Διαβούλευσης, του Συμβουλίου για την Προσαρμογή και του ΟΦΥΠΕΚΑ. Οι γνωμοδοτήσεις αυτές περιλαμβάνουν ειδική εισήγηση για τη συμβατότητα του ΠεΣΠΚΑ με τις κατευθύνσεις και τους στόχους της ΕΣΠΚΑ και τους στόχους και προτεινόμενα μέτρα και δράσεις του Σχεδίου Δράσης του άρθρου 42Α. Οι ως άνω γνώμες παρέχονται σε διάστημα τριάντα (30) ημερών από την ημερομηνία που περιέρχεται στους αρμόδιους φορείς το ΠεΣΠΚΑ.

3. Το ΠεΣΠΚΑ υποβάλλεται σε δημόσια διαβούλευση για όχι λιγότερο από εξήντα (60) ημερολογιακές ημέρες. Με ευθύνη της αρμόδιας Περιφέρειας απευθύνεται πρόσκληση συμμετοχής των πολιτών στη διαβούλευση σύμφωνα με τη διαδικασία που προβλέπεται στο άρθρο 50 παρ.10.

4. Το ΠεΣΠΚΑ περιλαμβάνει τουλάχιστον τα ακόλουθα:

α) Ανάλυση στόχων ΠεΣΠΚΑ.

β) Σύντομη αναφορά στα στοιχεία και δεδομένα του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος της περιφέρειας.

γ) Εκτίμηση των αναμενόμενων στην περιφέρεια κλιματικών μεταβολών και ανάλυση της κλιματικής τρωτότητας επιμέρους τομέων και γεωγραφικών περιοχών.

δ) Εκτίμηση των άμεσων και μακροπρόθεσμων επιπτώσεων των κλιματικών αλλαγών σε διάφορους τομείς του περιβάλλοντος και της οικονομικής και κοινωνικής δραστηριότητας και καθορισμό των τομεακών και χωρικών προτεραιοτήτων.

ε) Πίνακα μέτρων, στον οποίο για κάθε μέτρο προδιαγράφεται φορέας υλοποίησης, χρονοδιάγραμμα υλοποίησης, εκτιμώμενο συνολικό κόστος, ενδεικτικός προϋπολογισμός (συμπεριλαμβανομένου του κόστους για το σύστημα παρακολούθησης) και πιθανές πηγές χρηματοδότησης,

στ) αξιολόγηση και ιεράρχηση της υλοποίησης των μέτρων με δυνατότητα διαβάθμισης της σημαντικότητας, της αμεσότητας και του χρονικού εύρους εφαρμογής τους (άμεση, μεσοπρόθεσμη και μακροπρόθεσμη αν υλοποιηθεί στα πέντε (5) χρόνια της εφαρμογής του ΠεΣΠΚΑ).

ζ) Εξέταση ενσωμάτωσης των προτεινόμενων μέτρων και δράσεων για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή σε άλλες υφιστάμενες πολιτικές (όπως πολιτικές διαχείρισης φυσικών καταστροφών).

η) Εξέταση συμβατότητας και συμπληρωματικότητας ΠεΣΠΚΑ με άλλα περιφερειακά σχέδια.

θ) Συνέργεια και μεταφορά τεχνογνωσίας ΠεΣΠΚΑ με άλλα ΠεΣΠΚΑ και ειδικότερα με όμορων περιφερειών.

ι) Μέσα διαβούλευσης, όπως ερωτηματολόγια, στοιχεία διαβούλευσης και ανταλλαγής πληροφοριών με κοινωνικούς εταίρους που δραστηριοποιούνται στην περιοχή κ.λπ., με στόχο τη διερεύνηση της δικής τους εκτίμησης για τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής στις δραστηριότητές τους και την εκ μέρους τους λήψη μέτρων προσαρμογής.

ια) Αναφορά των ειδικότερων μέτρων ευαισθητοποίησης και ενημέρωσης του ενδιαφερόμενου κοινού και των κοινωνικών εταίρων.

ιβ) Παρακολούθηση της εφαρμογής και υλοποίησης των ΠεΣΠΚΑ.

ιγ) Μη τεχνική περίληψη.

5. Οι προδιαγραφές και το ειδικότερο περιεχόμενο των ΠεΣΠΚΑ δύνανται να εξειδικεύονται περαιτέρω με απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας.

6. Τα ΠεΣΠΚΑ αξιολογούνται τουλάχιστον ανά πενταετία και αναθεωρούνται εφόσον ενδείκνυται και απαιτείται σύμφωνα με την ανάλυση αξιολόγησης. Κατόπιν της έγκρισης της νέας εθνικής στρατηγικής για την προσαρμογή, ξεκινά η διαδικασία αξιολόγησης των εγκεκριμένων ΠεΣΠΚΑ με σκοπό την αναθεώρησή τους και την εναρμόνισή τους με τη νέα στρατηγική και την έγκρισή τους εντός 12 μηνών. Σε περίπτωση που δεν έχουν εγκριθεί ΠεΣΠΚΑ κατά την έγκριση της νέας στρατηγικής, η εκπόνηση και έγκρισή τους ολοκληρώνεται εντός 12 μηνών από την έγκριση της νέας στρατηγικής.

7. Η αναθεώρηση ή τροποποίηση των ΠεΣΠΚΑ, γίνεται σύμφωνα με την αναφερόμενη στις παραγράφους 2 και 3 του παρόντος άρθρου διαδικασία.».

Άρθρο 36

Προστασία οικοσυστημάτων για την αντιμετώπιση και προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή

1. Για την επίτευξη των στόχων του παρόντος, λαμβάνονται και εφαρμόζονται πολιτικές και μέτρα για την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος και της βιοποικιλότητας με έμφαση στην προστασία και αποκατάσταση οικοτόπων, ειδών και αβιοτικών χαρακτηριστικών που συμβάλλουν στη μείωση του φυσικού κινδύνου, κατά τους ορισμούς του παρόντος, και την προσαρμογή και ανθεκτικότητα στην κλιματική αλλαγή.
2. Εντός δεκαοκτώ (18) μηνών από τη δημοσίευση του παρόντος νόμου, συντάσσεται εθνικός κατάλογος για την καταγραφή και χαρτογράφηση των τύπων οικοτόπων και των φυσικών πόρων που συμβάλλουν στη βελτίωση των απορροφήσεων από φυσικές καταβόθρες και στην ενίσχυση της προσαρμοστικής ικανότητας και κλιματικής ανθεκτικότητας. Ο κατάλογος συντάσσεται από τον Οργανισμό Φυσικού Περιβάλλοντος και Κλιματικής Αλλαγής (ΟΦΥΠΕΚΑ) και εγκρίνεται με απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας κατόπιν γνωμοδότησης της Επιτροπής Φύση 2000.

Άρθρο 37

Διεύρυνση και διαχείριση του εθνικού συστήματος προστατευόμενων περιοχών

1. Έως το 2030, λαμβάνονται μέτρα για τη διεύρυνση του εθνικού συστήματος προστατευόμενων περιοχών του άρθρου 3 του ν. 3937/2011 και για την ένταξη κατ' ελάχιστον του 30% της χερσαίας και του 30% της θαλάσσιας έκτασης της χώρας σε αυτό. Προτεραιότητα δίνεται σε οικοτόπους και είδη ευάλωτα στην κλιματική αλλαγή, καθώς και οικοτόπους που συμβάλλουν στη βελτίωση των απορροφήσεων από φυσικές καταβόθρες, και στην ενίσχυση της προσαρμοστικής ικανότητας και κλιματικής ανθεκτικότητας.
2. Τα μέτρα προστασίας που λαμβάνονται σύμφωνα με το άρθρο 18 παρ. 4 και 21 του ν. 1650/1986 πρέπει να περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων, και μέτρα για την προστασία, διαχείριση και αποκατάσταση τύπων οικοτόπων που είναι ευάλωτοι στην κλιματική αλλαγή, και που συμβάλλουν στη βελτίωση των απορροφήσεων από φυσικές καταβόθρες, και στην ενίσχυση της προσαρμοστικής ικανότητας και κλιματικής ανθεκτικότητας.
3. Έως το 2030, προστατεύεται με αυστηρό καθεστώς προστασίας το ένα τρίτο ($\frac{1}{3}$) του εθνικού συστήματος προστατευόμενων περιοχών, δηλαδή το 10 % της χερσαίας και το 10% της θαλάσσιας έκτασης της χώρας. Το καθεστώς αυστηρής προστασίας καθορίζεται με απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας με βάση τις κατευθύνσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής κατ' εφαρμογή της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής για τη Βιοποικιλότητα με ορίζοντα το 2030.

Άρθρο 38

Αποκατάσταση φυσικών οικοσυστημάτων

1. Έως το 2030 λαμβάνονται μέτρα και πολιτικές για την αποκατάσταση κατ' ελάχιστον του 15% της χερσαίας και θαλάσσιας έκτασης της χώρας με έμφαση σε υποβαθμισμένες περιοχές και τύπους οικοτόπων που συμβάλλουν στη βελτίωση των απορροφήσεων από φυσικές καταβόθρες και στην ενίσχυση της προσαρμοστικής ικανότητας και κλιματικής ανθεκτικότητας, βάσει του εθνικού καταλόγου που προβλέπεται στη δεύτερη παράγραφο του άρθρου 33.

2. Το αργότερο εντός είκοσι τεσσάρων (24) μηνών από τη δημοσίευση του παρόντος νόμου, εκπονείται σχέδιο δράσης για την αποκατάσταση οικοτόπων. Το σχέδιο δράσης περιλαμβάνει κατ' ελάχιστον:

α) κατάλογο των τύπων οικοτόπων, η αποκατάσταση των οποίων συμβάλλει στην επίτευξη των στόχων του παρόντος νόμου βάσει του εθνικού καταλόγου της δεύτερης παραγράφου του άρθρου 36,

β) κατάλογο περιοχών όπου κατά προτεραιότητα δύναται να εφαρμοστούν μέτρα αποκατάστασης όπως ενδεικτικά παλαιά μεταλλεία, αποξηραμένες λίμνες, κορεσμένα γεωργικά εδάφη, τροποποιημένα εδάφη και υποβαθμισμένα εδάφη, περιοχές που χρήζουν προστασία από την ερημοποίηση, σύμφωνα και με το Ελληνικό Σχέδιο Δράσης κατά της Ερημοποίησης (ΚΥΑ 99605/3719/23.07.2001, ΦΕΚ Β'974).

γ) απαιτούμενα μέτρα και δράσεις για την ενεργητική ή παθητική (μέσω αλλαγών στις πρακτικές διαχείρισης) αποκατάσταση των οικοτόπων και των περιοχών αυτών,

δ) φορείς υλοποίησης των απαιτούμενων μέτρων και δράσεων,

ε) χρηματοδοτικούς πόρους για την υλοποίηση των απαιτούμενων μέτρων και δράσεων.

3. Το σχέδιο δράσης για την αποκατάσταση των οικοτόπων εκπονείται από τον Οργανισμό Φυσικού Περιβάλλοντος και Κλιματικής Αλλαγής (ΟΦΥΠΕΚΑ), υποβάλλεται σε δημόσια διαβούλευση για τουλάχιστον δύο (2) μήνες και εγκρίνεται με απόφαση των Υπουργών Περιβάλλοντος και Ενέργειας και Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων και άλλων αρμόδιων κατά περίπτωση υπουργών κατόπιν γνωμοδότησης από την Επιτροπή Φύση 2000.

Άρθρο 39

Λύσεις που βασίζονται στη φύση και τις φυσικές διεργασίες

1. Για την αντιμετώπιση των φυσικών κινδύνων που σχετίζονται με την κλιματική αλλαγή, το Σχέδιο Δράσης για την Προσαρμογή περιλαμβάνει κατάλογο με την καταγραφή, αξιολόγηση και χαρτογράφηση λύσεων που βασίζονται στη φύση και τις φυσικές διεργασίες συμπεριλαμβανομένων των πράσινων και μπλε υποδομών ανά κατηγορία φυσικού κινδύνου.

2. Τα Περιφερειακά Σχέδια Προσαρμογής στην Κλιματική Αλλαγή (ΠεΣΠΚΑ) αξιολογούν τις λύσεις που βασίζονται στη φύση και τις φυσικές διεργασίες που περιλαμβάνονται στον κατάλογο της παραγράφου 1 για την αντιμετώπιση φυσικών κινδύνων και την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή σε επίπεδο Περιφέρειας, και δίνουν προτεραιότητα σε μέτρα που στηρίζονται στις λύσεις αυτές έναντι της υλοποίησης γκρίζων υποδομών.

3. Τα Σχέδια Διαχείρισης Κινδύνων Πλημμύρας (ΣΔΚΠ) που προβλέπονται στο άρθρο 6 της υπ' αριθμ. 31822/1542/2010 υπουργικής απόφασης και τα Σχέδια Διαχείρισης Λεκανών Απορροής Ποταμού (ΣΔΛΑΠ) που προβλέπονται στο άρθρο 10 του π.δ. 51/2007 αξιολογούν, κατά την αναθεώρησή τους, τις λύσεις που βασίζονται στη φύση και τις φυσικές διεργασίες που περιλαμβάνονται στον κατάλογο της παραγράφου 1 για την αντιμετώπιση φυσικών κινδύνων και την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή, και δίνουν προτεραιότητα σε μέτρα που στηρίζονται στις λύσεις αυτές έναντι της υλοποίησης γκρίζων υποδομών.

Άρθρο 40

Καθορισμός οικολογικών διαδρόμων για την προσαρμογή οικοτόπων και ειδών στην κλιματική αλλαγή

1. Η συνδεσιμότητα των προστατευόμενων περιοχών μέσω οικολογικών διαδρόμων όπως ορίζονται στο άρθρο 2 παρ. 11 του ν. 3937/2011 αποτελεί βασικό εργαλείο μεταξύ άλλων και για την προσαρμογή οικοτόπων και ειδών (χερσαίων και θαλάσσιων) στην κλιματική αλλαγή.

2. Το αργότερο εντός είκοσι τεσσάρων (24) μηνών από τη δημοσίευση του παρόντος νόμου, εκπονείται Σχέδιο Δράσης για τον καθορισμό οικολογικών διαδρόμων για την προσαρμογή οικοτόπων και ειδών στην κλιματική αλλαγή. Το σχέδιο δράσης αυτό περιλαμβάνει κατ' ελάχιστον:

α) την καταγραφή και ανάλυση των ειδών και των τύπων οικοτόπων (χερσαίων και θαλάσσιων) που αναμένεται να εμφανίσουν αλλαγή στο εύρος εξάπλωσής τους λόγω κλιματικής αλλαγής.

β) τη χαρτογράφηση, τον καθορισμό και την οριοθέτηση οικολογικών διαδρόμων για την προσαρμογή των ειδών και των οικοτόπων (χερσαίων και ή θαλάσσιων) στην κλιματική αλλαγή.

γ) τα απαιτούμενα μέτρα και δράσεις για τη διαχείριση των οικολογικών διαδρόμων με σκοπό την προσαρμογή ειδών και οικοτόπων (χερσαίων και θαλάσσιων) στην κλιματική αλλαγή.

δ) χρηματοδοτικούς πόρους και εργαλεία για την υλοποίηση των απαιτούμενων μέτρων και δράσεων.

3. Το Σχέδιο Δράσης για τον καθορισμό οικολογικών διαδρόμων εκπονείται από τον Οργανισμό Φυσικού Περιβάλλοντος και Κλιματικής Αλλαγής, υποβάλλεται σε δημόσια διαβούλευση για τουλάχιστον δύο (2) μήνες και εγκρίνεται με απόφαση των Υπουργών Περιβάλλοντος και Ενέργειας, και Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων και

άλλων αρμόδιων κατά περίπτωση υπουργών κατόπιν γνωμοδότησης από την Επιτροπή Φύση 2000.

Άρθρο 41 **Διαδικασίες μετασχηματισμού στον τομέα της κυκλικής οικονομίας** **(εκτός του αγροτοδιατροφικού τομέα)**

1. Οι διαδικασίες μετασχηματισμού στον ευρύτερο κύκλο δραστηριοτήτων της κυκλικής οικονομίας είναι οι ακόλουθες:

α) η αύξηση της παραγωγικότητας των πόρων (resource productivity)

β) η μείωση της συνολικής ποσότητας παραγόμενων αποβλήτων

γ) η μείωση των καθαρών εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου από τη διαχείριση αποβλήτων

δ) η μείωση της κατά κεφαλήν ποσότητας παραγόμενων αστικών αποβλήτων

ε) η μείωση των παραγόμενων αστικών αποβλήτων, των οποίων

i. η διάθεση γίνεται με εναπόθεση εντός ή επί του εδάφους (κωδικός παραρτήματος II οδηγίας 2008/98/EK D1), ή μέσω ειδικά διευθετημένου χώρου υγειονομικής ταφής (κωδικός παραρτήματος II οδηγίας 2008/89 D5)

ii. η διάθεση γίνεται με αποτέφρωση στην ξηρά ή στη θάλασσα (κωδικοί παραρτήματος II οδηγίας 2008/98/EK D11, D12), ή η ανάκτηση με τη χρήση τους κυρίως ως καύσιμο ή ως άλλο μέσο παραγωγής ενέργειας (κωδικός παραρτήματος II οδηγίας 2008/98/EK R1).

2. Το ακριβές περιεχόμενο των οικονομικών δραστηριοτήτων, κατηγοριών αποβλήτων και εργασιών διάθεσης και ανάκτησης που εμπίπτουν στις διαδικασίες της παρ. 1 προσδιορίζεται στους κωδικούς του πίνακα του παραρτήματος του παρόντος άρθρου. Οι κωδικοί που αναφέρονται σε κάθε σειρά ισχύουν εναλλακτικά. Ο πίνακας αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα του παρόντος άρθρου.

3. α) Για τις διαδικασίες μετασχηματισμού της παρ. 1 του παρόντος άρθρου, ορίζονται οι παρακάτω στόχοι και καταληκτικές ημερομηνίες:

i. για τη διαδικασία μετασχηματισμού της παρ. 1, στοιχείο (α) (αύξηση της παραγωγικότητας των πόρων), αύξηση 100% (διπλασιασμός) και καταληκτική ημερομηνία η 31/12/2050.

ii. για τη διαδικασία μετασχηματισμού της παρ. 1, στοιχείο (β) (μείωση της συνολικής ποσότητας παραγόμενων αποβλήτων), μείωση 100% (μηδενισμός), και καταληκτική ημερομηνία η 31/12/2030.

iii. για τη διαδικασία μετασχηματισμού της παρ. 1, στοιχείο (γ), (μείωση των καθαρών εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου από τη διαχείριση αποβλήτων), μείωση 100% (μηδενισμός), και καταληκτική ημερομηνία η 31/12/2030.

iv. για τη διαδικασία μετασχηματισμού της παρ. 1, στοιχείο (δ) (μείωση της κατά κεφαλήν ποσότητας παραγόμενων αστικών αποβλήτων), μείωση 20%, και καταληκτική ημερομηνία η 31/12/2030.

v. για τη διαδικασία μετασχηματισμού της παρ. 1, στοιχείο (ε), περίπτωση (i) (μείωση των παραγόμενων αστικών αποβλήτων, των οποίων η διάθεση γίνεται με εναπόθεση εντός ή επί του εδάφους ή μέσω ειδικά διευθετημένου χώρου υγειονομικής ταφής), μείωση σε 10%, και καταληκτική ημερομηνία η 31/12/2035.

vi. για τη διαδικασία μετασχηματισμού της παρ. 1, στοιχείο (ε), περίπτωση (ii), (αποτέφρωση στην ξηρά ή στη θάλασσα ή ανάκτηση με τη χρήση τους κυρίως ως καύσιμο ή ως άλλο μέσο παραγωγής ενέργειας), μείωση 100% (μηδενισμός), και καταληκτική ημερομηνία η 31/12/2030.

β) Σε όλες τις παραπάνω περιπτώσεις, έτος βάσης είναι το 2019.

γ) Οι στόχοι των διαδικασιών μετασχηματισμού των στοιχείων (β) έως (ε) [περιπτώσεις (i) και (ii)] είναι δεσμευτικοί. Για την καλύτερη επίτευξη των στόχων του άρθρου 1 του παρόντος νόμου, οι στόχοι μπορούν να αυστηροποιούνται σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις και ιδίως τις διατάξεις της νομοθεσίας για τα απόβλητα και του παρόντος νόμου. Η προθεσμία μεταξύ της εναρκτήριας και καταληκτικής ημερομηνίας είναι ανατρεπτική.

δ) Ο στόχος της διαδικασίας μετασχηματισμού της παρ. 1, στοιχείο (α), είναι ενδεικτικός και κατευθυντήριος, και η προθεσμία μεταξύ εναρκτήριας και καταληκτικής ημερομηνίας ενδεικτική.

4. Διοικητικές πράξεις, με τις οποίες θα διασφαλιστεί η τελεσφόρηση των διαδικασιών μετασχηματισμού της παρ. 1, είναι οι παρακάτω:

α) Όλες οι διαδικασίες μετασχηματισμού της παρ. 1 υλοποιούνται μέσω των μέτρων και πολιτικών που εντάσσονται στο ΕΣΕΚ, σύμφωνα με τα άρθρα 22, 24 και 25 του παρόντος νόμου, και το άρθρο 7 του κανονισμού (ΕΕ) 2018/1999, όπως εκάστοτε ισχύουν.

β) Οι διαδικασίες μετασχηματισμού των στοιχείων (β), (δ) και (ε) της παρ. 1 του παρόντος άρθρου υλοποιούνται μέσω των σχεδίων και προγραμμάτων που προβλέπονται από τη νομοθεσία για τα απόβλητα, όπως εκάστοτε ισχύει, και ιδίως των σχεδίων διαχείρισης αποβλήτων του άρθ. 22 ν. 4042/2012, των προγραμμάτων πρόληψης αποβλήτων του άρθ. 23 ν. 4042/2012, των μέτρων για την επαναχρησιμοποίηση και ανακύκλωση που λαμβάνονται σύμφωνα με το άρθ. 27 ν. 4042/2012, του Εθνικού Σχεδίου Διαχείρισης Αποβλήτων του άρθ. 35 παρ. 1 ν. 4042/2012, των περιφερειακών σχεδίων διαχείρισης αποβλήτων του άρθ. 35 παρ. 2 ν. 4042/2012, και των τοπικών σχεδίων διαχείρισης αποβλήτων του άρθ. 35^α ν. 4042/2012. Σε κάθε περίπτωση, τα σχέδια και προγράμματα της παρούσας υποπερίπτωσης αναθεωρούνται υποχρεωτικά πριν την καταληκτική ημερομηνία για να εναρμονιστούν με το εκάστοτε ισχύον ΕΣΕΚ.

γ) Οι διαδικασίες μετασχηματισμού του στοιχείου (ε), περιπτώσεις (i) και (ii), υλοποιούνται επίσης μέσω της ανάκλησης ή τροποποίησης

i. των ΑΕΠΟ όλων των φορέων που εκτελούν τις εργασίες διάθεσης και ανάκτησης του στοιχείου (ε), περιπτώσεις (i) και (ii)

ii. των υπόλοιπων αδειών που εμπίπτουν στο άρθρο 23 της οδηγίας 2008/98/EK ή το άρθρο 9 της οδηγίας 1999/31/EK, όπως εκάστοτε ισχύουν. Ενδεικτικά, σε αυτές περιλαμβάνονται οι άδειες λειτουργίας του άρθ. 36 παρ. 2 περ. (β) ν. 4042/2012, οι υπουργικές αποφάσεις διάθεσης αστικών στερεών αποβλήτων (ΑΣΑ) του άρθ. 35 παρ. 2 περ. (δ) ν. 4042/2012, και οι άδειες υγειονομικής ταφής του άρθ. 9 επ. της Κ.Υ.Α. Η.Π. 29407/3508/2002 «Μέτρα και όροι για την υγειονομική ταφή των αποβλήτων» (ΦΕΚ Β' 1572), όπως έχουν τροποποιηθεί και ισχύουν.

δ) Η διαδικασία μετασχηματισμού του στοιχείου (α) της παρ. 1 υλοποιείται μέσω του κλιματικού ισολογισμού του άρθρου 26 του παρόντος νόμου.

5. α) Εναρκτήρια ημερομηνία υλοποίησης των διαδικασιών μετασχηματισμού της παρ. 1, περ. (β), (δ) και (ε), είναι η ημερομηνία πρώτης αναθεώρησης του ΕΣΔΑ μετά την ημερομηνία δημοσίευσης του παρόντος νόμου.

β) Εναρκτήρια ημερομηνία υλοποίησης των διαδικασιών μετασχηματισμού της παρ. 1, περ. (α) και (γ), είναι η ημερομηνία δημοσίευσης του παρόντος νόμου. Η τροποποίηση ή ανάκληση των πράξεων της παρούσας περίπτωσης ολοκληρώνεται αμελλητί πριν την αντίστοιχη καταληκτική ημερομηνία.

6. Εκτός του μηχανισμού παρακολούθησης που ορίζεται στα άρθρα 26 του παρόντος νόμου:

α) Οι διαδικασίες μετασχηματισμού των στοιχείων (α) έως (β) και (δ) έως (ε) [περιπτώσεις (i) και (ii)] εντάσσονται στους μηχανισμούς παρακολούθησης της νομοθεσίας για τα απόβλητα, ενδεικτικά των άρθρων 11^α, 11β και 37 της οδηγίας 2008/98/EK, όπως εκάστοτε έχουν ενσωματωθεί και ισχύουν.

(β) Η παρακολούθηση της υλοποίησης της διαδικασίας μετασχηματισμού του στοιχείου (γ) λαμβάνει χώρα μέσω των εκθέσεων που υποβάλλονται σύμφωνα με το κεφάλαιο Β' (τμήματα 1 έως 3) του κανονισμού 2018/1999, και ιδίως των απογραφών αερίων του θερμοκηπίου που προβλέπονται από το άρθρο 26 παράγραφοι 3, 4 και 5, καθώς και από το άρθρο 3 του κατ' εξουσιοδότηση κανονισμού (ΕΕ) 2020/1044, όσον αφορά τις τιμές των δυναμικών υπερθέρμανσης του πλανήτη και τις κατευθυντήριες γραμμές για τις απογραφές.

Διαδικασία	Βασικοί κωδικοί UNFCCC	Βασικοί κωδικοί NACE	Κωδικοί ΕΚΑ	Εργασίες διάθεσης - ανάκτησης	Στόχος	Καταληκτική ή ημερομηνία	Διοικητικές πράξεις
(α)	3C1, 4	36-39,98	1-20	D1-D15, R1-R13	+ 100%	31/12/2050	
(β)	3C1, 4	36-39,98	1-20	D1-D15, R1-R13	-100%	31/12/2030	ΕΣΔΑ
(γ)	3C1, 4	38.2, 38.3, 39,98	1-20	D1-D15, R1-R13	-100%	31/12/2030	
(δ)	4A-4C	38.11, 38.21, 38.32,98	20	D1-D15, R1-R13	-20%	31/12/2030	ΕΣΔΑ
(ε) (i)	4A	38.21.21	20	D1, D5	-90%	31/12/2035	ΕΣΔΑ ΑΕΠΟ

		38.21.22 ,98					
(ε)(ii)	3C1, 4C	38.21.23 ,98	20	D11,D12, R1	-100%	31/12/2030	ΕΣΔΑ ΑΕΠΟ, κτλ

Άρθρο 42

Διαδικασίες μετασχηματισμού στον αγροτοδιατροφικό τομέα

1. Οι διαδικασίες μετασχηματισμού στον αγροτοδιατροφικό τομέα είναι οι ακόλουθες:

- α) αύξηση της βιολογικής παραγωγής
- β) μείωση της χρήσης γεωργικών φαρμάκων
- γ) μείωση της χρήσης προϊόντων λίπανσης
- δ) μείωση του ακαθάριστου ισοζυγίου θρεπτικών ουσιών (gross nutrient balance)
- ε) μείωση της χρήσης αντιμικροβιακών
- στ) μείωση της κατά κεφαλήν ποσότητας παραγόμενων αποβλήτων τροφίμων.

2. Το ακριβές περιεχόμενο των οικονομικών και μη οικονομικών δραστηριοτήτων και κατηγοριών αποβλήτων που εμπíπτουν στις διαδικασίες μετασχηματισμού της παρ. 1 προσδιορίζεται στους κωδικούς του Πίνακα του παραρτήματος του παρόντος άρθρου. Οι κωδικοί που αναφέρονται σε κάθε σειρά ισχύουν εναλλακτικά. Ο Πίνακας αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα του παρόντος άρθρου.

3. α) Για τις διαδικασίες μετασχηματισμού της παρ. 1 του παρόντος άρθρου, ορίζονται οι παρακάτω στόχοι και καταληκτικές ημερομηνίες:

i. για τη διαδικασία μετασχηματισμού της παρ. 1, στοιχείο (α), αύξηση της βιολογικής παραγωγής στο 40% της γεωργικής έκτασης, και καταληκτική ημερομηνία η 31/12/2030

ii. για τη διαδικασία μετασχηματισμού της παρ. 1, στοιχείο (β), μείωση της συνολικής χρήσης γεωργικών φαρμάκων κατά 50%, και καταληκτική ημερομηνία η 31/12/2030

iii. για τη διαδικασία μετασχηματισμού της παρ. 1, στοιχείο (γ), μείωση της συνολικής χρήσης προϊόντων λίπανσης κατά 30%, και καταληκτική ημερομηνία η 31/12/2030

iv. για τη διαδικασία μετασχηματισμού της παρ. 1, στοιχείο (δ), μείωση ακαθάριστου ισοζυγίου θρεπτικών ουσιών κατά 30% σε όλη της γεωργική έκταση, και καταληκτική ημερομηνία η 31/12/2030

v. για τη διαδικασία μετασχηματισμού της παρ. 1, στοιχείο (ε), μείωση της συνολικής χρήσης αντιμικροβιακών στην κτηνοτροφία και την υδατοκαλλιέργεια κατά 50%, και καταληκτική ημερομηνία η 31/12/2030

vi. για τη διαδικασία μετασχηματισμού της παρ. 1, στοιχείο (στ), μείωση των κατά κεφαλή παραγόμενων αποβλήτων τροφίμων (σε όλα τα στάδια της αλυσίδας αξίας, από την πρωτογενή παραγωγή, την επεξεργασία, τη μεταποίηση, το λιανικό εμπόριο και άλλες μορφές διανομής τροφίμων, εστιατόρια και υπηρεσίες εστίασης και νοικοκυριά) κατά 50%, και καταληκτική ημερομηνία την 31/12/2030.

β) Σε όλες τις παραπάνω περιπτώσεις, έτος βάσης είναι το 2019. Κατ' εξαίρεση, έτος βάσης της διαδικασίας μετασχηματισμού της παρ. 1, στοιχείο (στ), είναι το 2022.

γ) Οι στόχοι των διαδικασιών μετασχηματισμού της παρ. 1, στοιχεία (β), (δ) και (στ), είναι δεσμευτικοί. Για την καλύτερη επίτευξη των στόχων του άρθρου 1 του παρόντος νόμου, οι στόχοι μπορούν να αυστηροποιούνται σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις, και ιδίως τις διατάξεις της νομοθεσίας για τα απόβλητα, τα ύδατα, τη γεωργική, κτηνοτροφική και βιολογική παραγωγή, και του παρόντος νόμου. Η προθεσμία μεταξύ της εναρκτήριας και καταληκτικής ημερομηνίας είναι ανατρεπτική.

δ) Οι στόχοι των διαδικασιών μετασχηματισμού της παρ. 1, στοιχεία (α), (γ), και (ε) είναι ενδεικτικοί και κατευθυντήριοι, και η προθεσμία μεταξύ εναρκτήριας και καταληκτικής ημερομηνίας ενδεικτική.

4. Διοικητικές πράξεις, με τις οποίες θα διασφαλιστεί η τελεσφόρηση των διαδικασιών μετασχηματισμού της παρ. 1, περ. (β), (δ) και (στ), είναι οι παρακάτω:

α) Όλες οι διαδικασίες μετασχηματισμού της παρ. 1 υλοποιούνται μέσω των μέτρων και πολιτικών που εντάσσονται στο ΕΣΕΚ, σύμφωνα με τα άρθρα 22, 24 και 25 του παρόντος νόμου, και το άρθρο 7 του κανονισμού (ΕΕ) 2018/1999, όπως εκάστοτε ισχύουν.

β) Η διαδικασία μετασχηματισμού της παρ. 1, στοιχείο (β), υλοποιείται επίσης μέσω των εθνικών σχεδίων δράσης και των ειδικών μέτρων για την προστασία του υδάτινου περιβάλλοντος των άρθρων 4 και 11 της οδηγίας 2009/128/ΕΚ σχετικά με τον καθορισμό πλαισίου κοινοτικής δράσης με σκοπό την επίτευξη ορθολογικής χρήσης των γεωργικών φαρμάκων, όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει.

γ) Η διαδικασία μετασχηματισμού της παρ. 1, στοιχείο (β), υλοποιείται επίσης μέσω της θέσπισης νέων περιοχών απαγόρευσης ή ελαχιστοποίησης της χρήσης γεωργικών φαρμάκων και της εισαγωγής ολοκληρωμένης φυτοπροστασίας σύμφωνα με τα άρθρα 12 και 14 της οδηγίας 2009/128/ΕΚ.

δ) Η διαδικασία μετασχηματισμού της παρ. 1, στοιχείο (δ), υλοποιείται επίσης μέσω των προγραμμάτων δράσης περιοχών που έχουν χαρακτηριστεί ως ευπρόσβλητες ζώνες από τη νιτρορρύπανση γεωργικής προέλευσης σύμφωνα με άρθρα 3 έως 6 της οδηγίας 91/676/ΕΟΚ για την προστασία των υδάτων από τη νιτρορρύπανση γεωργικής προέλευσης και των μέτρων και στρατηγικών που θεσπίζονται δυνάμει των διατάξεων της οδηγίας 2000/60/ΕΚ για τη θέσπιση πλαισίου κοινοτικής δράσης στον τομέα της πολιτικής των υδάτων, όπως έχουν ενσωματωθεί και ισχύουν. Επίσης, υλοποιούνται μέσω των υπουργικών αποφάσεων για την εφαρμογή της πολλαπλής συμμόρφωσης και των Κωδίκων Ορθής Γεωργικής Πρακτικής του άρθ. 20 παρ. 11 ν. 3399/2005 (ΦΕΚ Α' 255), και 9 παρ. 3 ν. 3937/2011 (ΦΕΚ Α' 60), όπως εκάστοτε ισχύουν.

ε) Οι διαδικασίες μετασχηματισμού της παρ. 1, περ. (β) και (δ) υλοποιούνται επίσης μέσω του καθορισμού στοιχειωδών απαιτήσεων για τους δικαιούχους σχετικά με την

καλή γεωργική και περιβαλλοντική κατάσταση της γης, δυνάμει του άρθρου 93 και του παραρτήματος II του κανονισμού (ΕΕ) 1306/2013 σχετικά με τη χρηματοδότηση, τη διαχείριση και την παρακολούθηση της κοινής γεωργικής πολιτικής, όπως έχουν τροποποιηθεί και ισχύουν.

στ) Η διαδικασία μετασχηματισμού της παρ. 1, στοιχείο (στ), υλοποιείται επίσης μέσω της θέσπισης του ειδικού προγράμματος πρόληψης της δημιουργίας αποβλήτων τροφίμων του άρθρου 29 (παρ. 2^α) της οδηγίας 2008/98/ΕΚ [όπως προστέθηκε με το άρθρο 1 (περ. 22) της οδηγίας (ΕΕ) 2018/851 για την τροποποίηση της οδηγίας 2008/98/ΕΚ για τα απόβλητα]. Κατ' εφαρμογή των ρυθμίσεων του παρόντος άρθρου, το ειδικό πρόγραμμα πρόληψης της δημιουργίας αποβλήτων τροφίμων είναι δεσμευτικό. Εφόσον είναι απαραίτητο, τα σχέδια και προγράμματα που προβλέπονται από τη νομοθεσία των αποβλήτων, και αναφέρονται ενδεικτικά στο άρθρο I, παρ. 4, στοιχείο (δ), τροποποιούνται αμελλητί βάσει των κείμενων διατάξεων για να εναρμονιστούν με το ειδικό πρόγραμμα πρόληψης της δημιουργίας αποβλήτων τροφίμων.

5. Εναρκτήριες ημερομηνίες για τις διαδικασίες μετασχηματισμού της παρ. 1, οι οποίες έχουν νομικά δεσμευτικούς στόχους, είναι οι εξής:

α) για τις διαδικασίες μετασχηματισμού των στοιχείων (β) και (δ) της παρ. 1, η ημερομηνία θέσπισης του επόμενου ΕΣΕΚ όπως προβλέπεται στο άρθρο 25 παρ.1.

β) για τη διαδικασία μετασχηματισμού του στοιχείου (στ) της παρ. 1, η ημερομηνία θέσπισης ειδικού προγράμματος πρόληψης της δημιουργίας αποβλήτων τροφίμων του άρθρου 29 (παρ. 2^α) της οδηγίας 2008/98/ΕΚ.

6. Εκτός των μηχανισμών παρακολούθησης των μέτρων και πολιτικών για τη μετάβαση στην κλιματική ουδετερότητα:

α) Η διαδικασία μετασχηματισμού του στοιχείου (α) της παρ. 1 [αύξηση της βιολογικής παραγωγής] εντάσσεται στο σύστημα ελέγχου του τίτλου V του κανονισμού (ΕΚ) 834/2007 για τη βιολογική παραγωγή και την επισήμανση των βιολογικών προϊόντων και την κατάργηση του κανονισμού (ΕΟΚ) 2092/91, όπως εκάστοτε ισχύει.

β) Η διαδικασία μετασχηματισμού του στοιχείου (β) της παρ. 1 [μείωση της χρήσης γεωργικών φαρμάκων] εντάσσεται στο σύστημα εναρμονισμένων δεικτών κινδύνου και υποβολής εκθέσεων του κεφαλαίου V της οδηγίας 2009/128/ΕΚ σχετικά με τον καθορισμό πλαισίου κοινοτικής δράσης με σκοπό την επίτευξη ορθολογικής χρήσης των γεωργικών φαρμάκων, όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει.

γ) Η διαδικασία μετασχηματισμού του στοιχείου (γ) και (δ) της παρ. 1 [μείωση της χρήσης προϊόντων λίπανσης – μείωση του ακαθάριστου ισοζυγίου θρεπτικών ουσιών] εντάσσεται στο σύστημα παρακολούθησης της ποιοτικής και οικολογικής κατάστασης των υδάτων, σύμφωνα με τα άρθρα 8, 11 παρ. 5 και το παράρτημα V της οδηγίας 2000/60/ΕΚ, για τη θέσπιση πλαισίου κοινοτικής δράσης στον τομέα της πολιτικής των υδάτων, όπως έχουν ενσωματωθεί και ισχύουν. όπως εκάστοτε ισχύουν και έχουν ενσωματωθεί.

δ) Η διαδικασία μετασχηματισμού του στοιχείου (ε) [αντιμικροβιακά] εντάσσεται επίσης στις υποχρεώσεις συλλογής δεδομένων και φαρμακοεπαγρύπτησης των άρθρων 57

και 73 επ. του κανονισμού (ΕΕ) 2019/6, για τα κτηνιατρικά φάρμακα και για την κατάργηση της οδηγίας 2001/82/ΕΚ, όπως εκάστοτε ισχύει.

ε) Η διαδικασία μετασχηματισμού του στοιχείου (στ) [απόβλητα τροφίμων] εντάσσεται επίσης στους μηχανισμούς παρακολούθησης της νομοθεσίας για τα απόβλητα, ενδεικτικά των άρθρων 11^α, 11^β και 37 της οδηγίας 2008/98/ΕΚ, όπως εκάστοτε έχουν ενσωματωθεί και ισχύουν.

Διαδικασία	UNFCCC	NACE	ΕΚΑ	PRODCO M	Στόχος (ενδεικτικός ή υποχρεωτικός)	Καταληκτική ημερομηνία	Agro-environmental indicator [βλ. COM(2006) 508]
(α)	3A, 3B2, 3C, 5A	01,03	-	A 01.1 – A 01.6	40% (επί γεωργικής έκτασης)	31/12/2030	4
(β)	3A, 3B2, 3C, 5A	01,03	02 01	A 01.1- A 01.6	-50%	31/12/2030	6, 16
(γ)	3A, 3B2, 3C, 5A	01,03	02 01	A 01.1- A 01.6	-30%	31/12/2030	5, 17
(δ)	3A, 3B2, 3C, 5A	01,03	02 01	A 01.1- A 01.6	-30%	31/12/2030	15
(ε)	3A	01.4, 03.2	02 01	A 01.4, A 03.00.1 - A 03.00.6	-50%	31/12/2030	-
(στ)	2H2, 3A, 3B2, 3C, 4A-4C, 5A	01, 03, 10, 11, 38, 46.2, 46.3, 47.11, 47.2, 47.81, 47.91.2, 47.99.2, 53.20.12, 55, 56	02 02-02 07	A 01.1- A 01.6, A 03, C 10, C11, G 46.2, E 38, E 39, G 46.3, G 47.00.1, G 47.00.2, I 55, I 56,	-50%	31/12/2030	-

Άρθρο 43

Εκπαίδευση για την κλιματική αλλαγή

1. Σκοπός του παρόντος άρθρου είναι:

α) η υλοποίηση των στόχων του άρθρου 111 παρ. 13 ν. 1892/1992 (Α' 101), όπως ισχύει, με ιδιαίτερη έμφαση στην κλιματική αλλαγή και το δικαίωμα στο περιβάλλον,

β) η ανάπτυξη των βασικών δεξιοτήτων που είναι απαραίτητες στη μετάβαση σε μία κοινωνία μηδενικών εκπομπών, σύμφωνα και με το άρθρο 13 και τα παραρτήματά του,

γ) η αποτελεσματική άσκηση του δικαιώματος στο περιβάλλον από τους νέους πολίτες, και η καλλιέργεια πνεύματος ενεργού δημοκρατικής συμμετοχής στα πλαίσια επίτευξης των σκοπών του άρθρου 1 του παρόντος νόμου.

δ) η διαμόρφωση και υλοποίηση δράσεων για τη μείωση του αποτυπώματος με μετρήσιμα κριτήρια σε συνεργασία με τη σχολική κοινότητα και την τοπική κοινωνία.

2. Για την επίτευξη των σκοπών της παραγράφου 1:

α) Τροποποιούνται, βάσει των κείμενων διατάξεων, τα ισχύοντα αναλυτικά προγράμματα, προγράμματα σπουδών και ωρολόγια προγράμματα, και επανακαθορίζεται η διδακτέα ύλη της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

β) Εισάγονται εργαστήρια πράσινων δεξιοτήτων και σχολικές δράσεις κατά τις ισχύουσες διατάξεις, και ιδίως το άρθρο 1 ν. 4692/2020 (Α' 111) και το άρθρο 16 π.δ. 79/2017 (Α' 109).

Σε κάθε περίπτωση, οι αλλαγές που εισάγονται σύμφωνα με την παρούσα παράγραφο εφαρμόζονται κατά το σχολικό έτος 2024-2025 ή νωρίτερα.

3. Για την αποτελεσματικότερη εφαρμογή της παραγράφου 2, και την υποστήριξη των ενεργειών που αυτή προβλέπει:

α) Η Διεύθυνση Υποστήριξης Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων και Εκπαίδευσης για την Αειφορία και το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής, στο πλαίσιο της άσκησης των αρμοδιοτήτων του άρθρου 36 του π.δ. 18/2018 (Α' 31), και/ή άρθρου 2 του ν. 3922/2011 (Α' 118) αντιστοίχως, ή άλλων διατάξεων, διασφαλίζουν την ένταξη της κλιματικής αλλαγής στα προγράμματα του στοιχείου (α) της παρ. 2, τόσο ως αυτόνομου όσο και διεπιστημονικού μαθησιακού αντικειμένου.

β) Οι αρμόδιοι φορείς του στοιχείου (α) της παρούσας παραγράφου, και κάθε άλλος συναρμόδιος φορέας αξιοποιούν, στον μέγιστο βαθμό, την εμπειρία που έχει αποκομισθεί και το παιδαγωγικό έργο και υλικό που έχει παραχθεί από τους υπεύθυνους περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, τα κέντρα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης του άρθρου 12 ν. 4547/2018 (Α' 102), και τις μη κυβερνητικές οργανώσεις που αναλαμβάνουν προγράμματα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης.

γ) Ο συλλογικός προγραμματισμός της σχολικής μονάδας κατά τις ισχύουσες διατάξεις, ενσωματώνει στην καθημερινή λειτουργία της τελευταίας τη μείωση του οικολογικού αποτυπώματος και την εξοικονόμηση ενέργειας.

Άρθρο 44

Δημοσιοποίηση κλιματικών πληροφοριών από μεγάλες ανώνυμες εταιρείες και χρηματοπιστωτικά ιδρύματα

1. Μετά την προσθήκη περίπτωσης (στ) στο δεύτερο εδάφιο της πρώτης παραγράφου, και την προσθήκη νέου προτελευταίου εδαφίου, η πρώτη παράγραφος του άρθρου 151 του ν. 4548/2018 (ΦΕΚ Α' 104) αντικαθίσταται στο σύνολό της ως εξής:

«Οι μεγάλες ανώνυμες εταιρείες οι οποίες αποτελούν οντότητες δημοσίου ενδιαφέροντος, κατά την έννοια του Παραρτήματος Α' του ν. 4308/2014, και οι οποίες, κατά την ημερομηνία κλεισίματος του ισολογισμού τους, υπερβαίνουν το μέσο αριθμό των διακοσίων πενήντα (250) εργαζομένων κατά τη διάρκεια του οικονομικού έτους, ή / και της οποίας ο κύκλος εργασιών υπερβαίνει τα 50 εκατ. ευρώ ή το σύνολο του ετήσιου ισολογισμού υπερβαίνει τα 43 εκατ. ευρώ κατά τη διάρκεια του οικονομικού

έτους, περιλαμβάνουν στην έκθεση διαχείρισης μία μη χρηματοοικονομική κατάσταση που περιέχει πληροφορίες, στο βαθμό που απαιτείται για την κατανόηση της εξέλιξης, των επιδόσεων, της θέσης και του αντίκτυπου των δραστηριοτήτων της, σε σχέση, τουλάχιστον, με περιβαλλοντικά, κοινωνικά και εργασιακά θέματα, το σεβασμό των δικαιωμάτων του ανθρώπου, την καταπολέμηση της διαφθοράς και με θέματα σχετικά με τη δωροδοκία. Στην κατάσταση αυτή συμπεριλαμβάνονται τα εξής:

α) σύντομη περιγραφή του επιχειρηματικού μοντέλου της εταιρείας,

β) περιγραφή των πολιτικών που εφαρμόζει η εταιρεία σε σχέση με τα εν λόγω θέματα, συμπεριλαμβανομένων των διαδικασιών δέουσας επιμέλειας που εφαρμόζει,

γ) τα αποτελέσματα των εν λόγω πολιτικών,

δ) οι κυριότεροι κίνδυνοι που αφορούν τα εν λόγω θέματα και που συνδέονται με τις δραστηριότητες της εταιρείας, συμπεριλαμβανομένων, κατά περίπτωση και αναλογικά, των επιχειρηματικών σχέσεων της, των προϊόντων της ή των υπηρεσιών της, τα οποία είναι πιθανόν να προκαλέσουν αρνητικές επιπτώσεις στους εν λόγω τομείς και ο τρόπος με τον οποίο η εταιρεία διαχειρίζεται αυτούς τους κινδύνους,

ε) μη χρηματοοικονομικοί βασικοί δείκτες επιδόσεων που σχετίζονται με το συγκεκριμένο τομέα επιχειρήσεων. Όταν η εταιρεία δεν ασκεί πολιτικές σε σχέση με ένα ή περισσότερα από τα εν λόγω θέματα, η μη χρηματοοικονομική κατάσταση περιλαμβάνει σαφή και αιτιολογημένη εξήγηση για την απουσία των εν λόγω πολιτικών. Η μη χρηματοοικονομική κατάσταση περιλαμβάνει επίσης, όπου ενδείκνυται, αναφορές και πρόσθετες εξηγήσεις για τα ποσά που αναγράφονται στις ετήσιες οικονομικές καταστάσεις.

στ) αξιολόγηση των χρηματοοικονομικών επιπτώσεων της έκθεσης της εταιρείας σε κινδύνους που συνδέονται με την κλιματική αλλαγή, συμπεριλαμβανομένων των φυσικών κινδύνων και των κινδύνων μετάβασης σε μια οικονομία μηδενικών εκπομπών, τα μέτρα που λαμβάνονται για την αντιμετώπιση των κινδύνων αυτών, και αξιολόγηση της ευθυγράμμισης των δραστηριοτήτων της εταιρείας με τους στόχους που ορίζονται στο άρθρο [23] του παρόντος νόμου. Οι πληροφορίες της περίπτωσης (στ) οφείλουν να περιλαμβάνουν κατ' ελάχιστον τα στοιχεία που περιγράφονται στην 4^η παράγραφο του παρόντος άρθρου.

Σε εξαιρετικές περιπτώσεις μπορούν να παραλειφθούν πληροφορίες σχετικά με επικείμενες εξελίξεις ή θέματα σε διαπραγματεύση όταν, κατά τη δεόντως αιτιολογημένη γνώμη των μελών του διοικητικού συμβουλίου, που ενεργούν εντός των αρμοδιοτήτων τους και που υπέχουν σχετικώς συλλογική ευθύνη της εν λόγω γνώμης, η δημοσιοποίηση αυτών των πληροφοριών θα έβλαπτε σοβαρά την εμπορική θέση της εταιρείας, με την προϋπόθεση ότι η παράλειψη αυτή δεν εμποδίζει την ορθή και ισορροπημένη κατανόηση της εξέλιξης, των επιδόσεων, της θέσης και του αντίκτυπου των δραστηριοτήτων της ανώνυμης εταιρείας. Το προηγούμενο εδάφιο δεν εφαρμόζεται στις πληροφορίες της περίπτωσης (στ) της πρώτης παραγράφου. Για την

παροχή των πληροφοριών που αναφέρονται στην παράγραφο 1, οι εταιρείες μπορούν να βασίζονται σε εθνικά πλαίσια, πλαίσια βασισμένα στην Ένωση ή διεθνή πλαίσια και, στην περίπτωση αυτή, οι εταιρείες διευκρινίζουν σε ποια πλαίσια βασίστηκαν».

2. Μετά την παρ. 1 του άρθρου 99 ν. 4261/2014 για την πρόσβαση στη δραστηριότητα των πιστωτικών ιδρυμάτων και προληπτική εποπτεία πιστωτικών ιδρυμάτων και επιχειρήσεων (ενσωμάτωση της οδηγίας 2013/36/ ΕΕ, κατάργηση του ν. 3601/2007 και άλλες διατάξεις (ΦΕΚ Α΄ 107), προστίθενται οι περιπτώσεις (α), (β) και (γ), οι οποίες έχουν ως εξής:

"α) πέραν των στοιχείων που αναφέρονται στα άρθρα 431 έως 455 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 575/2013 το σύνολο των ιδρυμάτων δημοσιοποιούν τουλάχιστον μια φορά τον χρόνο πληροφορίες σχετικά με τους κινδύνους που συνδέονται με την κλιματική αλλαγή, εντός ενός (1) έτους από την ημερομηνία ισχύος του παρόντος νόμου

β) Οι πληροφορίες που αναφέρονται στην προηγούμενη παράγραφο δημοσιοποιούνται μέσω έκθεσης που περιλαμβάνει τις χρηματοοικονομικές επιπτώσεις της έκθεσης του ιδρύματος στους κινδύνους που συνδέονται με την κλιματική αλλαγή, συμπεριλαμβανομένων των φυσικών κινδύνων και των κινδύνων μετάβασης σε μια οικονομία μηδενικών εκπομπών, την περιγραφή των μέτρων που λαμβάνονται για την αντιμετώπιση των κινδύνων αυτών, και την αξιολόγηση της ευθυγράμμισης των δραστηριοτήτων του ιδρύματος με τους στόχους που ορίζονται στο άρθρο 23 του παρόντος νόμου.

γ) Οι πληροφορίες της προηγούμενης παραγράφου οφείλουν να περιλαμβάνουν κατ' ελάχιστον τα στοιχεία που περιγράφονται στην 4η παράγραφο του παρόντος άρθρου".

3. Κάθε οντότητα του χρηματοπιστωτικού τομέα, με την έννοια του άρθρου 4 παράγραφος 1 περ. 27 του κανονισμού (ΕΕ) 575/2013 σχετικά με τις απαιτήσεις προληπτικής εποπτείας για πιστωτικά ιδρύματα και επιχειρήσεις επενδύσεων, όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει, η οποία δεν περιλαμβάνεται στην πρώτη ή τη δεύτερη παράγραφο του παρόντος άρθρου, και η οποία σωρευτικά

α) είναι εγκατεστημένη στην Ελλάδα, και

β) υπόκειται σε οποιαδήποτε εποπτική αρμοδιότητα της Τράπεζας της Ελλάδας ή της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς σύμφωνα με τον ν. 4261/2014 ή άλλες κείμενες διατάξεις,

είναι υποχρεωμένη να δημοσιοποιεί κάθε έτος έκθεση αξιολόγησης των χρηματοοικονομικών επιπτώσεων της έκθεσής της στους κινδύνους που συνδέονται με την κλιματική αλλαγή, συμπεριλαμβανομένων των φυσικών κινδύνων και των κινδύνων μετάβασης σε μια οικονομία μηδενικών εκπομπών, περιγραφή των μέτρων που λαμβάνονται για την αντιμετώπιση των κινδύνων αυτών, και αξιολόγηση της ευθυγράμμισης των δραστηριοτήτων του ιδρύματος με τους στόχους που ορίζονται στο άρθρο 2 του παρόντος νόμου.

Οι πληροφορίες της προηγούμενης παραγράφου οφείλουν να περιλαμβάνουν κατ' ελάχιστον τα στοιχεία που περιγράφονται στην τέταρτη παράγραφο.

4. Το ακριβές περιεχόμενο των ετήσιων εκθέσεων που αναφέρονται στις προηγούμενες παραγράφους θα καθοριστεί βάσει των ισχυουσών εξουσιοδοτικών διατάξεων, που διέπουν τις εποπτικές αρμοδιότητες της Τράπεζας της Ελλάδος ή της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς. Σε κάθε περίπτωση, λαμβάνονται δεόντως υπόψη οι συστάσεις της ειδικής ομάδας του Συμβουλίου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας για τη δημοσιοποίηση χρηματοοικονομικών πληροφοριών σχετικών με το κλίμα (Task Force for Climate Related Financial Disclosures), και περιλαμβάνονται στις εκθέσεις οι εξής διαστάσεις:

α) Η δομή διακυβέρνησης της οντότητας, συμπεριλαμβανομένων των αρμοδιοτήτων των τμημάτων της, σχετικά με τον εντοπισμό, αξιολόγηση, και διαχείριση των φυσικών κινδύνων και κινδύνων μετάβασης που συνδέονται με την κλιματική αλλαγή.

β) Η στρατηγική της οντότητας για τον μετριασμό της κλιματικής αλλαγής, και την προσαρμογή σε αυτή.

γ) Οι ποσοτικές και ποιοτικές διαδικασίες εντοπισμού, αξιολόγησης και διαχειριστικού ελέγχου των φυσικών κινδύνων και κινδύνων μετάβασης που συνδέονται με την κλιματική αλλαγή.

δ) Ο τρόπος με τον οποίο οι διαδικασίες συμπεριλαμβάνονται στη συνολική διαχείριση κινδύνων της οντότητας.

ε) Το ποσοτικό αποτύπωμα άνθρακα της οντότητας, λαμβάνοντας υπόψιν τις άμεσες, έμμεσες και προκαλούμενες εκπομπές άνθρακα των δραστηριοτήτων τους.

στ) Οι ποσοτικοί στόχοι μείωσης εκπομπών, και η περιγραφή των σχεδιαζόμενων στρατηγικών και δράσεων της οντότητας με σκοπό την ευθυγράμμιση των μελλοντικών εκπομπών άνθρακα με τους στόχους του παρόντος νόμου.

Άρθρο 45

Ενσωμάτωση των κλιματικών κινδύνων στην εποπτική πολιτική

1. Στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων μακροπροληπτικής πολιτικής με βάση τον ν. 4261/2014 ή άλλες ισχύουσες διατάξεις, η Τράπεζα της Ελλάδος και η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς συντάσσουν και δημοσιοποιούν από κοινού ετήσια έκθεση αξιολόγησης των συστημικών κινδύνων που συνδέονται με την κλιματική αλλαγή. Η έκθεση περιλαμβάνει κατ' ελάχιστον:

α) περιγραφή των υφιστάμενων και δυνητικών συστημικών επιπτώσεων του κινδύνου που συνδέεται με την κλιματική αλλαγή (συμπεριλαμβανομένου του φυσικού κινδύνου και του κινδύνου μετάβασης) στη χρηματοπιστωτική και οικονομική σταθερότητα,

β) πρόταση μέτρων εντοπισμού, αντιμετώπισης και διαχείρισης των κινδύνων του στοιχείου (α).

Η έκθεση της παρούσας παραγράφου δημοσιοποιείται στο κοινό και κατατίθεται στη Βουλή των Ελλήνων.

2. Στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων μικροπρoληπτικής πολιτικής με βάση τον ν. 4261/2014 ή άλλες ισχύουσες διατάξεις, η Τράπεζα της Ελλάδος και η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς δημοσιοποιούν υποχρεωτικά τη μεθοδολογία, βάσει της οποίας αξιολογείται η κεφαλαιακή επάρκεια του συνόλου των εποπτευομένων ιδρυμάτων. Η μεθοδολογία περιλαμβάνει αξιολόγηση τόσο των φυσικών κινδύνων, όσο και των κινδύνων μετάβασης που συνδέονται με την κλιματική αλλαγή.

3. Στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων μικροπρoληπτικής και μακροπρoληπτικής πολιτικής με βάση τον ν. 4261/2014 ή άλλες ισχύουσες διατάξεις, και εντός τριών (3) ετών από την ημερομηνία ισχύος του παρόντος νόμου, η Τράπεζα της Ελλάδος υποβάλει τα πιστωτικά ιδρύματα υπό την εποπτεία της σε ετήσιες κλιματικές προσομοιώσεις ακραίων καταστάσεων (climate stress tests). Σκοπός των προσομοιώσεων του προηγούμενου εδαφίου είναι η αξιολόγηση της κεφαλαιακής επάρκειας των ιδρυμάτων αυτών, λαμβάνοντας υπόψη την έκθεση του χαρτοφυλακίου τους σε δραστηριότητες που επηρεάζονται από κινδύνους που συνδέονται με την κλιματική αλλαγή, συμπεριλαμβανομένων του φυσικού κινδύνου και του κινδύνου μετάβασης. Οι προσομοιώσεις ακραίων καταστάσεων οφείλουν να λαμβάνουν υπόψη βραχυπρόθεσμες, μεσοπρόθεσμες και μακροπρόθεσμες επιπτώσεις στην κεφαλαιακή επάρκεια των πιστωτικών ιδρυμάτων. Τα αποτελέσματα των κλιματικών προσομοιώσεων ακραίων καταστάσεων λαμβάνονται υπ' όψιν από τις εποπτικές αρχές για το καθορισμό των κεφαλαιακών απαιτήσεων στο πεδίο της μικροπρoληπτικής πολιτικής και τον καθορισμό κεφαλαιακών εφεδρειών στο πεδίο της μακροπρoληπτικής πολιτικής.

4. Στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων της για την παρακολούθηση και εποπτεία της αγοράς ενέργειας, η Ρυθμιστική Αρχή Ενέργειας συντάσσει μια ετήσια έκθεση που αξιολογεί τους κινδύνους, τις ευκαιρίες και τις χρηματοδοτικές και επενδυτικές ανάγκες που συνδέονται με τις επιπτώσεις της σταδιακής απανθρακοποίησης στο ενεργειακό σύστημα και την εγχώρια αγορά ενέργειας.

Η έκθεση δημοσιοποιείται στο κοινό και κατατίθεται στη Βουλή των Ελλήνων.

Άρθρο 46 **Ρυθμίσεις για τον Κρατικό Προϋπολογισμό**

1. Η εισηγητική έκθεση του σχεδίου Κρατικού Προϋπολογισμού περιλαμβάνει υποχρεωτικά, εκτός από τα στοιχεία που προβλέπονται στο άρθρο 53 του ν. 4270/2014, όπως εκάστοτε ισχύει, και έκθεση για τη χρηματοδότηση της μετάβασης σε μια οικονομία μηδενικών εκπομπών.

α) Η έκθεση συντάσσεται σύμφωνα με τις βέλτιστες διεθνείς προδιαγραφές, και ειδικά τις προδιαγραφές που έχουν αναπτυχθεί στο πλαίσιο της Συνεργασίας του Παρισιού για την Περιβαλλοντική Διάσταση στον Προϋπολογισμό (Paris Collaborative on Green Budgeting).

β) Η έκθεση της παρούσας παραγράφου περιλαμβάνει κατ' ελάχιστον:

- i. Ποσοτική καταγραφή των πόρων που προορίζονται για τη χρηματοδότηση των ετήσιων στόχων μείωσης εκπομπών, όπως ορίζονται σύμφωνα με τον παρόντα νόμο.
  - ii. Ποσοτική αξιολόγηση επάρκειας των πόρων σε σχέση με τις χρηματοδοτικές ανάγκες που προκύπτουν για την επίτευξη των ετήσιων στόχων που καθορίζονται από τον παρόντα νόμο.
  - iii. Λεπτομερή ποσοτική καταγραφή του ισοζυγίου άνθρακα (θετικού και αρνητικού αντίκτυπου) των μεμονωμένων δημοσιονομικών εργαλείων, δαπανών και οικονομικών πολιτικών, με σημαντικό θετικό ή αρνητικό αντίκτυπο στην επίτευξη των στόχων του παρόντα νόμου.
2. Το ποσοστό των ετήσιων εθνικών δημοσίων δαπανών που προορίζεται για τη χρηματοδότηση της αντιμετώπισης της κλιματικής αλλαγής δεν μπορεί να είναι μικρότερο από το ποσοστό που προορίζει για κλιματικές δαπάνες το Πολυετές Δημοσιονομικό Πλαίσιο της ΕΕ, με βάση τη μεθοδολογία υπολογισμού που αναπτύσσει το τελευταίο. Για τον υπολογισμό αυτού του ποσοστού, εξαιρούνται από τη βάση υπολογισμού οι κατηγορίες δαπανών που δεν έχουν άμεση επίπτωση στην κλιματική αλλαγή, όπως είναι οι μισθολογικές δαπάνες, οι συνταξιοδοτικές δαπάνες, και οι κοινωνικές δαπάνες του δημοσίου, καθώς και οι δαπάνες γενικής διοίκησης του Κράτους.

Άρθρο 47

Ενσωμάτωση ανάλυσης κλιματικών επιπτώσεων στο νομοθετικό έργο

1. Στην έκθεση γενικών συνεπειών που συνοδεύει κάθε σχέδιο νόμου, προστίθενται οι παρακάτω θεματικές, για τις οποίες υποβάλλεται στη Βουλή των Ελλήνων αντίστοιχη τεκμηρίωση:
  - α) Συνέπειες στις εκπομπές αερίων των θερμοκηπίου: Αναλυτική περιγραφή των αναμενόμενων θετικών ή αρνητικών συνεπειών της αξιολογούμενης ρύθμισης στους στόχους μείωσης εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, όπως καθορίζονται από τον παρόντα νόμο, συνυπολογίζονται τόσο άμεσες όσο και έμμεσες και προκαλούμενες επιπτώσεις της ρύθμισης στις εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου.
  - β) Συνέπειες στην προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή: Αναλυτική περιγραφή εκτιμώμενης θετικής ή αρνητικής επίδρασης της αξιολογούμενης ρύθμισης στην πορεία προσαρμογής και ανθεκτικότητας της χώρας στις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής.

ΜΕΡΟΣ ΕΚΤΟ ΚΛΙΜΑΤΙΚΗ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ

Άρθρο 48 Κλιματική Αρχή

1. Συνιστάται ανεξάρτητη αρχή με την επωνυμία “Κλιματική Αρχή”, με σκοπό α) την εποπτεία εκτέλεσης του εθνικού κλιματικού προϋπολογισμού του άρθρου 23, β) τη σύνταξη των ετήσιων κλιματικών ισολογισμών του άρθρου 26 και υποβολή τους στον Υπουργό Περιβάλλοντος και Ενέργειας, γ) τη σύνταξη ετήσιας έκθεσης εκτέλεσης του κλιματικού ισολογισμού του προηγούμενου έτους, δ) την εποπτεία σύνταξης των εθνικών αναφορών στο πλαίσιο της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για την Κλιματική Αλλαγή (UNFCCC), ε) τη διενέργεια ανεξάρτητων ερευνών και αναλύσεων για την εξέλιξη της κλιματικής αλλαγής και τις επιπτώσεις της στην Ελλάδα, στ) τη διατύπωση προτάσεων και την ενίσχυση της κλιματικής διαφάνειας και λογοδοσίας δημόσιων και ιδιωτικών οργανισμών και φορέων.
2. Ο κλιματικός ισολογισμός ορίζει την επιτρεπόμενη ποσότητα αερίων του θερμοκηπίου ανά έτος, ανά τομέα της οικονομίας.
3. Τυχόν απόκλιση από τον κλιματικό ισολογισμό αιτιολογείται καταλεπτώς, με επαρκή επιστημονική τεκμηρίωση, από το αρμόδιο υπουργείο, το οποίο προτείνει συγκεκριμένα μέτρα για την επίτευξη κατά το επόμενο έτος των στόχων μείωσης των εκπομπών από τους τομείς ευθύνη του χωρίς απόκλιση.
4. Η Κλιματική Αρχή δεν υπόκειται σε έλεγχο από κυβερνητικό όργανο ή διοικητική αρχή.
5. Επικεφαλής της αρχής ορίζεται από το Υπουργικό Συμβούλιο, κατόπιν σύμφωνης γνώμης από την Επιτροπή Θεσμών και Διαφάνειας της Βουλής, πρόσωπο εγνωσμένου επιστημονικού κύρους και κατάρτισης στην κλιματική επιστήμη. Διορίζεται δε με προεδρικό διάταγμα για πενταετή (5) θητεία, η οποία μπορεί να ανανεωθεί μια φορά.
6. Η Κλιματική Αρχή στελεχώνεται με επιστημονικό προσωπικό αποδεδειγμένης εμπειρίας στην κλιματική έρευνα, είτε μέσω απόσπασσης από ερευνητικά και ακαδημαϊκά ιδρύματα, είτε με διορισμό μέσω ΑΣΕΠ. Υποστηρίζεται διοικητικά από τον Οργανισμό Φυσικού Περιβάλλοντος και Κλιματικής Αλλαγής (ΟΦΥΠΕΚΑ).
7. Η Κλιματική Αρχή παρουσιάζει στο τέλος κάθε έτους αναφορά πεπραγμένων και επιστημονική έκθεση με τα διαθέσιμα δεδομένα εξέλιξης της κλιματικής αλλαγής.

Άρθρο 49 Συντονισμός κυβερνητικού έργου για την κλιματική αλλαγή

1. Ο συντονισμός του κυβερνητικού έργου για την εφαρμογή των πολιτικών αντιμετώπισης της κλιματικής αλλαγής και εκτέλεσης εθνικού προϋπολογισμού εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου αποτελεί αρμοδιότητα του Κυβερνητικού Συμβουλίου για την Κλιματική Αλλαγή.

2. Στο Κυβερνητικό Συμβούλιο για την Κλιματική Αλλαγή προεδρεύει ο Υπουργός Περιβάλλοντος και Ενέργειας. Μετέχουν οι υπουργοί α) Εσωτερικών, β) Οικονομικών, γ) Ανάπτυξης και Επενδύσεων, δ) Υγείας, ε) Πολιτισμού και Αθλητισμού, στ) Παιδείας, ζ) Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, η) Τουρισμού, θ) Μεταφορών και Υποδομών, ι) Πολιτικής Προστασίας, καθώς και ο Υπουργός Επικρατείας, ο Υφυπουργός Πολιτικής Προστασίας και ο αρμόδιος για τον συντονισμό του κυβερνητικού έργου, ως τακτικά μέλη. Στις συνεδριάσεις συμμετέχει επίσης ο Γενικός Γραμματέας της Κυβέρνησης.

3. Στις συνεδριάσεις συμμετέχει πάντοτε ο επικεφαλής ή άλλος εκπρόσωπος της Κλιματικής Αρχής, ο οποίος ενημερώνει τα μέλη του κυβερνητικού συμβουλίου για την πορεία εκτέλεσης του εθνικού κλιματικού προϋπολογισμού.

Άρθρο 50 **Κλιματική Συνέλευση**

1. Συνιστάται Κλιματική Συνέλευση, η οποία αποτελεί νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου με έδρα την Αθήνα. Σκοπός της Κλιματικής Συνέλευσης είναι η οργανωμένη συμβολή της κοινωνίας στη διαμόρφωση των πολιτικών που θα οδηγήσουν τη χώρα στην κλιματική ουδετερότητα το συντομότερο δυνατόν.

2. Ειδικότεροι στόχοι της Κλιματικής Συνέλευσης είναι:

α) Η διατύπωση προς το υπουργικό συμβούλιο αιτιολογημένων γνώμων για θέματα αντιμετώπισης της κλιματικής αλλαγής, προτάσεων νόμων και στρατηγικών.

β) Η αιτιολογημένη γνωμοδοτική συμβολή σε κάθε σχέδιο νόμου, στο πλαίσιο της ανάλυσης των κλιματικών επιπτώσεων νομοσχεδίων, όπως αυτή προβλέπεται στην παρ. 1 του άρθρου 47. Η γνώμη της Κλιματικής Συνέλευσης αποτελεί διακριτό μέρος της ανάλυσης αυτής.

γ) Η διαμόρφωση και κατάθεση νομοθετικών προτάσεων για την υποστήριξη της μετάβασης της χώρας στην κλιματική ουδετερότητα έως το 2045. Οι προτάσεις επικεντρώνονται, αλλά δεν περιορίζονται σε πολιτικές:

i. απανθρακοποίησης του ενεργειακού τομέα,

ii. ενεργού συμμετοχής των πολιτών στην ενεργειακή μετάβαση,

iii. προστασίας κοινωνικών ευάλωτων ομάδων από την ενεργειακή μετάβαση,

iv. προστασίας και αποκατάστασης της φύσης,

v. προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή,

vi. κλιματικής διακυβέρνησης,

vii. χρηματοδότησης της μετάβασης στην κλιματική ουδετερότητα.

δ) Η γνωμοδότηση επί του Ετήσιου Κλιματικού Ισολογισμού

ε) Η υποβολή τεκμηριωμένων αιτημάτων προς εξέταση από την Κλιματική Αρχή.

στ) Η υποδοχή, συζήτηση και γνώμη επί αναφορών ή καταγγελιών που υποβάλλονται σε ειδικό κόμβο από πολίτες ή φορείς, σχετικά με ζητήματα εφαρμογής του παρόντος νόμου.

3. Η Κλιματική Συνέλευση αποτελείται από:

i. Πρόεδρο που εκλέγεται από την ολομέλεια της με διετή θητεία. Ο πρόεδρος αποτελεί μέλος της συντονιστικής επιτροπής.

ii. Γραμματέα, ο οποίος εκλέγεται από την ολομέλεια και τηρεί τα πρακτικά των συνεδριάσεων. Ο γραμματέας αποτελεί μέλος της συντονιστικής επιτροπής.

iii. Γενικό αγορητή, ο οποίος εκλέγεται από την ολομέλεια και αναλαμβάνει τη διαμόρφωση προγράμματος διάχυσης προς την ευρύτερη κοινωνία του έργου και του περιεχομένου των συζητήσεων της συνέλευσης.

iv. Συνολικά 150 πολίτες που κληρώνονται μεταξύ 150.000 τυχαία επιλεγμένων τηλεφωνικών αριθμών από τους ονομαστικούς καταλόγους, σύμφωνα με τη διαδικασία που περιγράφεται στην παράγραφο 4.

4. Η επιλογή των μελών της Κλιματικής Συνέλευσης γίνεται με κλήρωση μεταξύ 150.000 κατόχων τυχαία επιλεγμένων τηλεφωνικών αριθμών. Η κλήρωση διενεργείται από το υπουργικό συμβούλιο. Αφού επιλεγούν, οι κάτοχοι των τηλεφωνικών αριθμών ειδοποιούνται με μήνυμα και ζητείται η άδειά τους για επικοινωνία και επιβεβαίωση ή άρνηση της πρόθεσης για συμμετοχή τους στην Κλιματική Συνέλευση. Όλες οι ειδικότερες λεπτομέρειες και διαδικασίες επιλογής των μελών, με διασφάλιση της προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, ρυθμίζεται με κοινή απόφαση των υπουργών Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής, και Ψηφιακής Πολιτικής.

5. Οι προτάσεις και τα ψηφίσματα της Κλιματικής Συνέλευσης εγκρίνονται με ψηφοφορία των μελών της. Για την έγκρισή τους απαιτείται πλειοψηφία 50% συν μία ψήφος επί τουλάχιστον το 75% των μελών της.

6. Οι προτάσεις και τα ψηφίσματα που εγκρίνονται συζητούνται το αργότερο εντός δύο (2) μηνών, σε ειδική συνεδρίαση της Ολομέλειας της Βουλής, στην οποία συμμετέχουν και μέλη της Κλιματικής Συνέλευσης.

7. Η Κλιματική Συνέλευση συνέρχεται τέσσερις (4) φορές τον χρόνο, εκ των οποίων τουλάχιστον δύο (2) φορές δια ζώσης. Στις συνεδριάσεις μπορούν να παρευρεθούν μόνο κατόπιν πρόσκλησης της κλιματικής συνέλευσης η πολιτική ηγεσία του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας, μέλη της Κλιματικής Αρχής και αντιπρόσωποι της Βουλής των Ελλήνων και του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου.

8. Για την εύρυθμη λειτουργία της Κλιματικής Συνέλευσης και την απρόσκοπτη και ουσιαστική συμμετοχή των μελών της:

α) καταρτίζεται ειδικός προϋπολογισμός στο Πράσινο Ταμείο, ο οποίος καλύπτει τα έξοδα λειτουργίας της Κλιματικής Συνέλευσης, συμπεριλαμβανομένων πιθανών εύλογων αποζημιώσεων για πολίτες που παρευρίσκονται στις συναντήσεις εντός του ωραρίου εργασίας τους.

β) συστήνεται γραμματεία που απαρτίζεται από υπηρεσιακούς υπαλλήλους του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας με σκοπό τη γραμματειακή υποστήριξη της Κλιματικής Συνέλευσης

γ) παρέχονται ενεργητικά όλες οι απαραίτητες πληροφορίες που απαιτούνται ώστε τα μέλη της Κλιματικής Συνέλευσης να είναι σαφώς και επαρκώς ενημερωμένα.

9. Η θητεία των μελών της Κλιματικής Συνέλευσης είναι διετής. Τα μέλη της Κλιματικής Συνέλευσης συνεισφέρουν στις εργασίες της αμισθί.

10. Σε ηλεκτρονικό χώρο που δημιουργείται και εξυπηρετείται από την Κλιματική Συνέλευση, αναπτύσσεται φόρουμ κοινωνικής διαβούλευσης για τις πολιτικές αντιμετώπισης της κλιματικής αλλαγής, στο οποίο μπορεί κάθε πολίτης ή φορέας να υποβάλλει αναφορές ή καταγγελίες που αφορούν την εφαρμογή του παρόντος νόμου.

11. Στον ηλεκτρονικό χώρο φιλοξενούνται διαβουλεύσεις για όλα τα σχέδια πολιτικών και νομοθεσίας για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής με τη συμμετοχή πολιτών, κοινωνικών και οικονομικών φορέων και εκπροσώπων της επιστημονικής κοινότητας. Οι διαβουλεύσεις διεξάγονται με τρόπο που διευκολύνει την ουσιαστική κατάθεση γνώμων και συμβολών, και ακολουθούνται από έκθεση με την οποία το κατά περίπτωση αρμόδιο υπουργείο τοποθετείται αιτιολογημένα επί των σχολίων που αποδέχεται ή απορρίπτει.

12. Στον ηλεκτρονικό χώρο φιλοξενούνται τεκμηριωμένες συζητήσεις και δημοψηφίσματα που προωθούν αιτήματα προς εξέταση από την Κλιματική Αρχή από ενδιαφερόμενους πολίτες των βέλτιστων πολιτικών αντιμετώπισης της κλιματικής αλλαγής, πάντα στο πλαίσιο εκτέλεσης του εθνικού κλιματικού προϋπολογισμού.

Άρθρο 51 **Επιτροπή Εκτίμησης των Κοινωνικών Επιπτώσεων της Κλιματικής** **Αλλαγής**

A. ΣΥΣΤΑΣΗ, ΕΔΡΑ ΚΑΙ ΝΟΜΙΚΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ

1. Συστήνεται Επιτροπή Εκτίμησης των Κοινωνικών Επιπτώσεων της Κλιματικής Αλλαγής.

2. Η Επιτροπή Εκτίμησης των Κοινωνικών Επιπτώσεων της Κλιματικής Αλλαγής έχει νομική προσωπικότητα, και απολαμβάνει διοικητικής αυτοτέλειας και ανεξαρτησίας

3. Έδρα της Επιτροπής είναι η Αθήνα.

B. ΑΠΟΣΤΟΛΗ ΚΑΙ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ

4. Αποστολή της Επιτροπής Εκτίμησης των Κοινωνικών Επιπτώσεων της Κλιματικής Αλλαγής (εφεξής, της Επιτροπής) είναι η μελέτη, καταγραφή και εκτίμηση

α) των κοινωνικών επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής, και

β) των «προγραμματιζόμενων πολιτικών και μέτρων» που λαμβάνονται σύμφωνα με το κεφάλαιο Ε' του παρόντος νόμου,

με σκοπό την τυπική και ουσιαστική υλοποίηση των δικαιωμάτων που προβλέπονται από τα άρθρα 1-2, και 12-13 του παρόντος νόμου.

5. Η Επιτροπή ασκεί τις ακόλουθες αρμοδιότητες:

α) Συμβουλευτικές και ερευνητικές αρμοδιότητες

i. εποπτεύει την εκπόνηση της εκτίμησης κοινωνικών επιπτώσεων, όποτε αυτή επιβάλλεται από τις διατάξεις του παρόντος νόμου, και

ii. συμβουλεύει την ανεξάρτητη Κλιματική Αρχή και το Κυβερνητικό Συμβούλιο για την Κλιματική Αλλαγή, και γενικότερα αποτελεί το κεντρικό γνωμοδοτικό όργανο του Κράτους, για κάθε θέμα που άπτεται της αποστολής της.

β) Γνωμοδοτικές αρμοδιότητες

i. γνωμοδοτεί σχετικά με το εάν η εκτίμηση κοινωνικών επιπτώσεων, τεκμηριώνει ειδικά και εμπειριστατωμένα ότι κάθε προγραμματιζόμενη πολιτική και μέτρο (ή κάθε αυτοτελές πρόγραμμα δίκαιης μετάβασης) συμμορφώνεται τυπικά και ουσιαστικά με τις απαιτήσεις των άρθρων 12 -13,

ii. γνωμοδοτεί για ειδικά θέματα, όπου αυτό προβλέπεται από τον παρόντα νόμο,

iii. γνωμοδοτεί, με δική της πρωτοβουλία, ή κατόπιν αιτήματος οποιασδήποτε άλλης αρχής, και ιδίως όσων προβλέπονται από τον παρόντα νόμο, για οποιοδήποτε θέμα άπτεται της αποστολής της.

γ) Αρμοδιότητες οργάνου διαλόγου και διαβούλευσης

Η Επιτροπή λειτουργεί ως διαρκές όργανο κοινωνικού διαλόγου για κάθε θέμα που άπτεται της αποστολής της.

δ) Αρμοδιότητες εποπτείας και παρακολούθησης

i. εποπτεύει την τήρηση των όρων των Προγραμμάτων Δίκαιης Εργασιακής Μετάβασης

ii. είναι υπεύθυνη για τη λειτουργία του συστήματος μακροχρόνιας παρακολούθησης της κλιματικής δικαιοσύνης

iii. ασκεί, κατόπιν απόφασης της ολομέλειάς της, ενδοστρεφή αίτηση ακύρωσης όπως προβλέπεται από το άρθρο 17 του παρόντος.

Γ. ΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΑΣΥΜΒΙΒΑΣΤΑ

6. Τα μέλη της Επιτροπής και οι αναπληρωτές τους διορίζονται με απόφαση του Πρωθυπουργού, που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, για θητεία τεσσάρων (4) ετών.

7. Τα μέλη της Επιτροπής είναι πρόσωπα με αποδεδειγμένες γνώσεις και εμπειρία στα πεδία που άπτονται της αποστολής της Επιτροπής.

8. Οι παρακάτω ιδιότητες είναι ασυμβίβαστες με τις ιδιότητες του μέλους της Επιτροπής:

α. η βουλευτική ιδιότητα

β. οι ιδιότητες του μέλους της Κυβέρνησης και των υφυπουργών, των γενικών και ειδικών γραμματέων, των αιρετών σε ΟΤΑ πρώτου και δεύτερου βαθμού.

9. Οι φορείς που ορίζουν τα μέλη της Επιτροπής επιλέγουν τα κατάλληλα πρόσωπα με διαφανή τρόπο και σύμφωνα με τους ειδικούς κανόνες λειτουργίας τους. Οι σχετικές αποφάσεις και τα απαιτούμενα για τη νόμιμη εκπροσώπησή τους δικαιολογητικά υπάγονται στις απαιτήσεις ενεργητικής δημοσιότητας του άρθρου 14 του παρόντος νόμου.

Δ. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΥΤΟΤΕΛΕΙΑ

10. Η Επιτροπή διαθέτει οικονομική αυτοτέλεια. Λαμβάνει επιχορήγηση από τον κρατικό προϋπολογισμό, η οποία εγγράφεται σε διακριτό αναλυτικό λογαριασμό εξόδου στον προϋπολογισμό του Υπουργείου Οικονομικών. Χρηματοδοτήσεις από άλλες πηγές είναι δυνατές, εφόσον γίνουν αποδεκτές από την ολομέλεια της Επιτροπής. Η απρόσκοπτη λειτουργία της Επιτροπής αποτελεί κοινή ευθύνη και υποχρέωση των εκάστοτε Υπουργών Περιβάλλοντος και Ενέργειας και Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης.

11. Η Επιτροπή δύναται να αναθέτει σε τρίτους με σύμβαση έργου, σύμφωνα με τις οικείες διατάξεις περί δημοσίων συμβάσεων, εργασίες που δεν μπορεί να εκτελέσει η ίδια, λόγω εξειδικευμένου αντικειμένου ή αδυναμίας εκτέλεσης από το υπάρχον προσωπικό.

Ε. ΣΥΝΘΕΣΗ

12. Η Επιτροπή αποτελείται από τα εξής μέλη:

α. πέντε (5) ειδικούς επιστήμονες, με γνωστικό πεδίο το εργατικό δίκαιο, τα ανθρώπινα δικαιώματα και τις κοινωνικές και οικονομικές επιπτώσεις των οικονομικών μεταβάσεων

β. επτά (7) εκπροσώπους συνδικαλιστικών οργανώσεων, και συγκεκριμένα

i. ένα (1) πρόσωπο που ορίζεται από τη Γενική Συνομοσπονδία Εργατών Ελλάδος (ΓΣΕΕ)

ii. ένα (1) πρόσωπο που ορίζεται από την Ανώτατη Διοίκηση Ενώσεων Δημοσίων Υπαλλήλων (ΑΔΕΔΥ)

iii. ένα (1) πρόσωπο που ορίζεται από την Εθνική Συνομοσπονδία Ατόμων με Αναπηρία (Ε.Σ.Α.ΜΕΑ.)

iv. ένα (1) πρόσωπο που ορίζεται από τον Σύνδεσμο για τα Δικαιώματα της Γυναίκας

v. έναν (1) εκπρόσωπο του Συνδέσμου Επιχειρήσεων και Βιομηχανιών (Σ.Ε.Β.),

vi. έναν (1) εκπρόσωπο της Γενικής Συνομοσπονδίας Επαγγελματιών Βιοτεχνών Εμπόρων Ελλάδος (Γ.Σ.Ε.Β.Ε.Ε.)

vii. έναν (1) εκπρόσωπο της Πανελλήνιας Συνομοσπονδίας Ενώσεων Γεωργικών Συνεταιρισμών (ΠΑΣΕΓΕΣ)

γ. τέσσερις (4) εκπροσώπους του στενού ή ευρύτερου δημόσιου τομέα, και συγκεκριμένα

i. έναν (1) εκπρόσωπο του Εθνικού Κέντρου Κοινωνικής Αλληλεγγύης [άρθ. 6 ν. 3106/2003 (ΦΕΚ Α' 30)]

ii. έναν (1) εκπρόσωπο του Εθνικού Ινστιτούτου Εργασίας και Ανθρωπίνου Δυναμικού [άρθ. 88 του ν. 3996/2011 (ΦΕΚ Α' 170)]

iii. έναν (1) εκπρόσωπο του Οργανισμού Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού [ν. 2956/2001 (ΦΕΚ Α' 258), όπως ισχύει]

iv. έναν (1) εκπρόσωπο της Γενικής Γραμματείας Ισότητας των Φύλων [κεφ. Δ' π.δ. 141/2017 (ΦΕΚ Α' 180)]

- δ. δύο (2) εκπροσώπους της τοπικής αυτοδιοίκησης, και συγκεκριμένα
- ι. έναν (1) εκπρόσωπο της Κεντρικής Ένωσης Δήμων Ελλάδας (ΚΕΔΕ)
- ii. έναν (1) εκπρόσωπο της Ένωσης Περιφερειών Ελλάδας (ΕΝΠΕ)
- ε. δύο (2) εκπροσώπους οργανώσεων και φορέων της κοινωνίας των πολιτών, και συγκεκριμένα
- ι. ένα (1) πρόσωπο που ορίζεται από την Ελληνική Ένωση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΕΔΑ)
- ii. ένα (1) πρόσωπο που ορίζεται από ΜΚΟ που δραστηριοποιείται στους τομείς του περιβάλλοντος ή της κοινωνικής αλληλεγγύης, κατόπιν επιλογής της «Επιτροπής»
- στ. τρεις (3) εκπροσώπους ανεξάρτητων αρχών, και συγκεκριμένα του Συνηγόρου του Πολίτη, της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής (ΕΛ.ΣΤΑΤ.) και της Ρυθμιστικής Αρχής Ενέργειας (ΡΑΕ)
- ζ. τον πρόεδρο της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής της Ελλάδος (ΟΚΕ).

ΣΤ. ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΆΛΛΑ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΑ ΟΡΓΑΝΑ

13. Οι δημόσιες υπηρεσίες οφείλουν να διευκολύνουν το έργο της Επιτροπής. Η Επιτροπή μπορεί να ζητεί από τις δημόσιες υπηρεσίες, καθώς και από ιδιώτες κάθε πληροφορία, έγγραφο ή οποιοδήποτε στοιχείο σχετίζεται με την αποστολή της.

ΣΤ. ΛΟΙΠΑ ΘΕΜΑΤΑ

14. Για την εκπλήρωση της αποστολής της, η Επιτροπή μπορεί να διενεργεί επιτόπιες έρευνες, και ακροάσεις οποιωνδήποτε ενδιαφερόμενων μερών.

15. Για κάθε θέμα που δεν ρυθμίζεται ρητά από το παρόν άρθρο, ισχύουν οι κείμενες διατάξεις, και ειδικά ο Κώδικας Διοικητικής Διαδικασίας.

Ζ. ΕΞΟΥΣΙΟΔΟΤΙΚΗ ΔΙΑΤΑΞΗ

16. Με κοινή υπουργική απόφαση των Υπουργών Περιβάλλοντος και Ενέργειας, και Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, καθορίζονται ο τρόπος λειτουργίας της Επιτροπής, η δυνατότητα σύστασης υποομάδων εργασίας, η γραμματειακή υποστήριξη της, η εκπόνηση εκθέσεων, η τήρηση πρακτικών κατά τις συνεδριάσεις, καθώς και κάθε άλλο θέμα σχετικό με τη συγκρότηση και λειτουργία της.

Άρθρο 52

Γενική διάταξη για τις διαδικασίες μετασχηματισμού

1. Τα μέτρα που συνθέτουν τις «διαδικασίες μετασχηματισμού» κατά το άρθρ. 3 περ. 12 του παρόντος νόμου μπορεί να είναι δεσμευτικά ή μη, κανονιστικά ή ατομικά, νομοθετικά, διοικητικά ή συμβατικά.
2. Οι «διαδικασίες μετασχηματισμού» που είναι απαραίτητες για την επίτευξη των σκοπών του παρόντος νόμου προβλέπονται, εν όλω ή εν μέρει,
  - α) στο πέμπτο μέρος του παρόντος νόμου,
  - β) στα εκάστοτε ισχύοντα ΕΣΕΚ, ή

γ) στην υπόλοιπη ειδική κλαδική νομοθεσία.

3. Εφόσον ο στόχος μιας «διαδικασίας μετασχηματισμού» ορίζεται ως δεσμευτικός, τα μέτρα της παρ. 1 διασφαλίζουν απαραίτητα την επίτευξή του. Η διασφάλιση αυτή διαβεβαιώνεται ρητά, ειδικά και αιτιολογημένα στο σώμα της πράξης.

4. Εφόσον ο στόχος μιας «διαδικασίας μετασχηματισμού» ορίζεται ως δεσμευτικός, τότε τα μέτρα της παρ. 1 που έχουν τοπικό, ατομικό, τεχνικό ή ειδικότερο περιεχόμενο περιλαμβάνουν την ειδική, ρητή και αιτιολογημένη διαβεβαίωση ότι η εφαρμογή τους εναρμονίζεται με τον στόχο αυτό.

5. Η παραβίαση των υποχρεώσεων των παρ. 4 και 5 ελέγχεται επίσης κατά το στάδιο ελέγχου των σχεδίων και προγραμμάτων που υιοθετούνται για την τελεσφόρηση μιας διαδικασίας μετασχηματισμού, με την έννοια του άρθ. 10 της οδηγίας 2001/42/ΕΚ σχετικά με την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων, όπως ισχύει.

Κατ' εφαρμογή του προηγούμενου εδαφίου, εφόσον μία συναρμόδια υπηρεσία ή μία υπηρεσία παρακολούθησης διαπιστώσει απόκλιση από ένα στόχο, είναι υποχρεωμένη να ενημερώσει, και να προτείνει διορθωτικά μέτρα. Η υποχρέωση αυτή ισχύει τόσο για νομικά δεσμευτικούς, όσο και για κατευθυντήριους στόχους. Η ενημέρωση και η εισήγηση υποβάλλεται:

α) στην αρχή σχεδιασμού του οικείου σχεδίου ή προγράμματος

β) στην αρχή έγκρισης του οικείου σχεδίου ή προγράμματος

γ) στην Κλιματική Αρχή του άρθρου 48,

δ) στο Κυβερνητικό Συμβούλιο Κλιματικής Πολιτικής του άρθρου 49,

ε) στην Κλιματική Συνέλευση του άρθρου 50,

στ) στην Κοινωνική Επιτροπή Εκτίμησης των Επιπτώσεων της Κλιματικής Αλλαγής του άρθρου 51,

στο κοινό, σύμφωνα με τις απαιτήσεις ενεργητικής δημοσιότητας του άρθρου 14.

6. Η παραβίαση των υποχρεώσεων της παρ. 4 και παρ. 5 ελέγχεται επίσης από κάθε αρμόδια υπηρεσία επίσης στο στάδιο

α) της έκδοσης των κάθε είδους ατομικών διοικητικών πράξεων, αδειών, εγκρίσεων, ή γνωστοποιήσεων) που είναι απαραίτητες για εκτέλεση των δραστηριοτήτων που εμπíπτουν στη «διαδικασία μετασχηματισμού»

β) της άσκησης εποπτείας και της διαδικασίας ελέγχου των οικονομικών δραστηριοτήτων και των προϊόντων, σύμφωνα με τα άρθ. 127 επ. ν. 4512/2018 (ΦΕΚ Α' 8), ή άλλες κείμενες διατάξεις.

Κατ' εφαρμογή των προηγούμενων εδαφίων, οι αρμόδιες υπηρεσίες είναι υποχρεωμένες να αρνηθούν τη χορήγηση ή να ανακαλέσουν αμελλητί τις κάθε είδους ατομικές διοικητικές πράξεις (άδειες, εγκρίσεις ή γνωστοποιήσεις), εφόσον δεν μπορεί να αποδειχθεί από τον ενδιαφερόμενο η τήρηση των παρ. 4 ή 5.

7. Η παραβίαση των υποχρεώσεων της παρ. 4 και παρ. 5 αποτελεί παράβαση ουσιώδους τύπου για την έκδοση των πράξεων που συνθέτουν την «διαδικασία μετασχηματισμού», ή είναι απαραίτητες για την υλοποίησή της.

8. Η παράλειψη έκδοσης, πριν την καταληκτική ημερομηνία, όλων των απαραίτητων πράξεων για τη διασφάλιση της τελεσφόρησης ενός στόχου μιας «διαδικασίας μετασχηματισμού» που ορίζεται ως δεσμευτικός αποτελεί παράλειψη οφειλόμενης ενέργειας.

Άρθρο 53

Έναρξη ισχύος

Η ισχύς του παρόντος νόμου αρχίζει από τη δημοσίευσή του στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.